

Inka Heiskanen

**TYÖNANTAJAN MAKSAMIEN
VAPAAEHTOISTEN
ELÄKEVAKUUTUSMAKSUJEN
VEROKOHTELU**

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Inka Heiskanen: Työnantajan maksamien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen verokohtelu
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppatieteiden maisteriohjelma, vero-oikeus
Helmikuu 2023

Tässä tutkielmassa tarkastellaan työnantajan maksamien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen verokohtelua työntekijän henkilökohtaisessa verotuksessa. Tarkoituksena on selvittää, minkälaisia edellytyksiä eläkevakuutusmaksuihin tuloverolain perusteella liittyy, jotta ne olisivat työntekijälle verovapaita työnantajan vakuutusmaksuja maksaessa. Lisäksi selvitetään, kuinka työnantajan ottamasta vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta aikanaan saatavaa eläkettä verotetaan ja mikä yhteys työnantajan maksamilla vapaaehtoisilla eläkevakuutusmaksuilla on työntekijän omien vakuutusmaksujen vähennyskelpoisuuteen. Vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen verokohtelun tarkastelu on tärkeää, sillä niitä voidaan hyödyntää työntekijöiden sitouttamis- ja kannustinkeinona perustuen siihen, ettei eläkevakuutusmaksuja veroteta työntekijän ansiotulona vielä työnantajan vakuutusmaksuja maksaessa, vaan vasta kun eläkettä maksetaan. Koska tutkielman tarkoituksena on tulkita ja systematisoida eläkevakuutusmaksujen verokohteluun liittyvää voimassa olevaa oikeutta, tutkielma tehdään lainopillisella menetelmällä. Lainsäädännön tulkintaongelmien takia tutkielmassa kuitenkin esitetään myös *de lege ferenda* -kannanottoja.

Tutkielmassa havaittiin, että työnantajan ottamiin vapaaehtoiisiin sekä yksilöllisiin että kollektiivisiin eläkevakuutuksiin tehtyjen vakuutusmaksujen verovapauteen liittyy verolainsäädännössä useita edellytyksiä. Verovapautta koskevat säännökset on kirjattu tuloverolain 54 d, 68 ja 96 a §:iin. Niiden perusteella sekä yksilöllisen että kollektiivisen eläkevakuutuksen täytyy olla otettu työntekijälle, työnantajan tulee maksaa vakuutusmaksut sekä olla ottanut eläkevakuutus eikä eläkevakuutuksella saa korvata palkanmaksua, jotta eläkevakuutusmaksut voivat olla työntekijälle verovapaita. Lisäksi vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksujen verovapauteen liittyy edellytyksiä vakuutusmaksujen vuosittaiseen määrään, eläkeikään, eläkkeen takaisinmaksu-aikaan ja määrään sekä vakuutuksenantajaan liittyen. Kollektiivisen eläkevakuutuksen täytyy puolestaan olla otettu kollektiivisesti määritellylle henkilöryhmälle ja järjestää ryhmän sisällä yhtäläisin perustein, jotta eläkevakuutusmaksut voivat olla työntekijälle verovapaita.

Tutkielmassa tunnistettiin, että erityisesti sekä yksilöllisiin että kollektiivisiin eläkevakuutuksiin liittyvään palkanmaksun korvaamisen kieltoon sisältyy tulkintaongelmia. Ongelmat liittyvät pääosin siihen, ettei työnantajan ja työntekijän välillä ole vallitsevan oikeus- ja verotuskäytännön perusteella mahdollista verotuksellisesti tehokkaalla tavalla sopia edes eräänmättömän suorituksen osalta sellaisesta kokonaispalkkasopimuksesta, jossa työntekijä suostuu alentamaan aikaisempaa rahapalkkaansa, jotta tämä summa voidaan sijoittaa vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen. Samanlainen kokonaispalkkasopimus on kuitenkin mahdollista solmia uuden työntekijän kanssa. Siten palkanmaksun korvaamisen muodoista ehdotetaan kirjausta tuloverolakiin taikka selvennystä esimerkiksi lain esitöihin.

Tulkintaongelmia huomattiin liittyvän myös siihen, kuinka vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta saatavaa eläkettä verotetaan, jos työnantajan maksamat vakuutusmaksut eivät olekaan olleet työntekijälle verovapaita. Tällöin nimittäin muodostuu riski kaksinkertaisesta verotuksesta, jos vakuutuksesta saatava eläke verotettaisiin tuloverolain 61 §:n mukaisesti veronalaisena ansiotulona, vaikka eläkevakuutusmaksut olisi katsottu työntekijän veronalaiseksi tuloksi jo työnantajan niitä maksaessa. Asiasta ei ole tuloverolaissa erillisiä säännöksiä, vaan nykyinen verokohtelu perustuu kahteen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun. Molemmassa ratkaisussa päädyttiin siihen, että eläkevakuutuksesta aikanaan maksettava eläke jää tuloverotuksen ulkopuolelle aikaisemmin verotettujen eläkevakuutusmaksujen määrään saakka. Ratkaisut eivät kuitenkaan anna tyhjentävää vastausta siihen, kuinka laajasti ratkaisuisista luettavaa oikeusohjetta voidaan soveltaa. Oikeusvarmuuden lisäämiseksi olisikin hyvää, että asiasta olisi nimenomaiset säännökset.

Avainsanat: vapaaehtoinen eläkevakuutus, eläkevakuutusmaksu, työnantaja, tulovero, verovapaus.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

Lähdeluettelo	III
Oikeustapausluettelo	IX
Lyhenneluettelo	XI
1 Johdanto	1
1.1 Tutkimusaiheen esittely	1
1.2 Tutkimuskysymykset	5
1.3 Metodologinen lähestymistapa	7
1.4 Tutkielman rakenne	10
2 Työnantajan maksamien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen verovapauden yhteiset edellytykset	12
2.1 Eläkevakuutuksia koskevat keskeiset käsitteet	12
2.2 Vakuutuksen kohteena on työntekijä	14
2.3 Työnantaja maksaa vakuutusmaksut	18
2.4 Työnantaja on ottanut vakuutuksen	20
2.5 Vakuutuksella ei korvata palkanmaksua	23
3 Vakuutusmaksujen verovapauden erityiset edellytykset yksilöllisessä eläkevakuutuksessa	30
3.1 Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen määritelmä	30
3.2 Vakuutusmaksujen määrä	32
3.3 Eläkeikä	34
3.4 Eläkkeen takaisinmaksuaika ja määrä	37
3.5 Verohallinnolle annettavat tiedot	39
3.6 Euroopan talousalueen ulkopuolelta otetut vakuutukset	40

4 Vakuusmaksujen verovapauden erityiset edellytykset kollektiivisessa eläkeva-	
kuutuksessa	44
4.1 TVL 96 a §:n soveltuminen arvioitaessa työnantajan maksujen verokohtelua	44
4.2 Lisäeläketurvan määritelmä	44
4.3 Vakuutusmaksujen määrä, eläkeikä ja eläkkeen takaisinmaksu	46
4.4 Euroopan talousalueen ulkopuolelta otetut vakuutukset	48
4.5 Kollektiivisuuden käsite	50
4.5.1 Kollektiivisuus eläkeryhmää määriteltäessä	50
4.5.2 Yhtäläiset perusteet eläkeryhmän sisällä	58
5 Työnantajan maksamien eläkevakuutusmaksujen seuraukset työntekijän	
muussa verotuksessa	63
5.1 Työntekijän omien eläkevakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus	63
5.2 Eläkkeen veronalaisuus	70
6 Johtopäätökset	77

Lähdeluettelo

Andersson – Linnakangas – Frände 2016

Andersson, Edward – Linnakangas, Esko – Frände, Joakim: Tuloverotus. 8., uudistettu painos. Alma Talent, 2016.

Andersson – Penttilä 2014

Andersson, Edward – Penttilä, Seppo: Elinkeinoverolain kommentaari. 14., uudistettu painos. Talentum, 2014.

Elo 2023 *Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo*: Yrittäjän YEL-vakuutusopas 2023. <https://core-public.editaprima.fi/elo/download/94/10>.

Engblom – Adamsson 2011

Engblom, Ari – Adamsson, Kirsi: Työnantaja ja verosuunnittelu. Edita Publishing Oy, 2011.

Engblom et al. 2021

Engblom, Ari – Holla, Jyrki – Isokangas, Elina – Järvinen, Jussi – Kokko, Aki – Lepistö, Markku – Nieminen, Kati – Noras, Janette – Paronen, Vesa – Sandelin, Eric – Torkkel, Timo – Äimä, Kristiina: Elinkeinoverotus 2021. Edita Publishing Oy, 2021.

Hakonen – Hakonen – Hulkko-Nyman – Ylikorkala 2014

Hakonen, Niilo – Hakonen, Anu – Hulkko-Nyman, Kiisa – Ylikorkala, Anna: Palkitse taitavammin: palkitsemistavat esimiestyön ja johtamisen välineinä. 2., uudistettu painos. Talentum, 2014.

HE 200/1992

Hallituksen esitys Eduskunnalle tuloverolaiksi sekä laiksi eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen verohuojennuksista annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta.

HE 76/1995 Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta ja kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta.

HE 32/1999 Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tuloverolain sekä varallisuusverolain 10 §:n muuttamisesta.

HE 80/2004 Hallituksen esitys Eduskunnalle vapaaehtoisten eläkevakuutusten tuloverotusta koskevien säännöksiä uudistamiseksi.

HE 158/2009

Hallituksen esitys Eduskunnalle pitkäaikaissäätämisen verotuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 90/2012 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain muuttamisesta.

HE luonnos 12.8.2022

Luonnos hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laeiksi tuloverolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta luonnollisten henkilöiden omaisuuden arvonnousutulon johdosta määrättävän veron käyttöönottamiseksi.

Hietala – Kaivanto – Schön 2022

Hietala, Harri – Kaivanto, Keijo – Schön, Esa: Vuokratyö. 2., uudistettu painos. Alma Talent, 2022.

Hirvonen 2011

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsingin yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta, 2011.

Hirvonen 2012

Hirvonen, Ari: Oikeuden ja lainkäytön teoria. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, 2012.

Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008

Husa, Jarkko – Mutanen, Anu – Pohjolainen Teuvo: Kirjoitetaan juridiikkaa: ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. 2., uudistettu painos. Talentum, 2008.

Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013

Jokela, Teemu – Lammi, Veera – Lohi, Ilkka – Silvola, Timo: Vapaaehtoinen henkilövakuutus. 6., uudistettu painos. Finanssi- ja vakuutuskustannus Oy Finva, 2013.

Kaisto – Tepora 2012

Kaisto, Janne – Tepora, Jarno: Esineoikeus eurooppalaistuvassa Suomessa: esineoikeuden oppikirja oikeustoimiopillisin ja prosessioikeudellisin lisäyksin. Kauppakamari, 2012.

Karttunen – Pasanen 2019

Karttunen, Seija – Pasanen, Virpi: Luontoisedut ja muut henkilökuntaedut verotuksessa. 2., uudistettu painos. Alma Talent, 2019.

Kivioja – Niiranen – Kontkanen 2007

Kivioja, Päivi – Niiranen, Ville – Kontkanen, Erkki: Verotus – vakuutukset, säästäminen ja sijoittaminen. Finanssi- ja vakuutuskustannus Oy Finva, 2007.

Kolehmainen 2015

Kolehmainen, Antti: Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Teoksessa Tarmo Miettinen (toim.) Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edilex 2015/29. www.edilex.fi/artikkelit/15461.

Kukkonen – Walden 2020

Kukkonen, Matti – Walden, Risto: Elinkeinoverolaki käytännössä. 4., uudistettu painos. Alma Talent, 2020.

Laitinen – Peltomäki

Laitinen, Mirjami – Peltomäki, Tomi: Ennakkoperintä. WSOYpro. <https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/> (Viitattu 20.2.2023)

Malmgrén – Myrsky 2017

Malmgrén, Marianne – Myrsky, Matti: Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus. 3., uudistettu painos. Alma Talent, 2017.

Mattinen 2019

Mattinen, Kati: Henkilökuntaedut käytännönläheisesti. 4., uudistettu painos. Kauppakamari, 2019.

Myllymäki 2014

Myllymäki, Janne: Työnantajien ottamien riskihenkilövakuutusten verotus. Verotus 4/2014, s. 414–427.

Myllymäki 2017

Myllymäki, Janne: Kapitalisaatiosopimus palkitsemis- ja eläkejärjestelyissä. Verotus 5/2017, s. 559–572.

Myllymäki 2020

Myllymäki, Janne: Palkkausjärjestelyyn liittyvän sijoitusvakuutuksen verotus. Defensor Legis 5/2020, s. 862–879.

Myllymäki 2021

Myllymäki, Janne: Sijoitusvakuutukset rajat ylittävissä tilanteissa, Osa I. Verotus 2/2021, s. 153–165.

Niskakangas 2011

Niskakangas, Heikki: Veropolitiikka. WSOYpro, 2011.

Niskakangas – Knuutinen

Niskakangas, Heikki – Knuutinen, Reijo: Henkilöverotus. WSOYpro.

<https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/> (Viitattu 20.2.2023)

Norio-Timonen 2018

Norio-Timonen, Jaana: Vakuutuslainsäädännön pääkohdat. 2., uudistettu painos. Alma Talent, 2018.

Nuotio 2021 Nuotio, Vesa-Pekka: Tuloverolaki ja tulon määritelmä. Verotus 5/2021, s. 533–545.

Nykänen – Nieminen

Nykänen, Pekka – Nieminen, Martti: Tuloverolain kommentaari. Alma Talent. <https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/> (Viitattu 20.2.2023)

Nykänen 2020

Nykänen, Pekka: Verohallinnon ohjeet käytännön verotuksen ja vero-oikeudellisen tutkimuksen oikeuslähteenä. Verotus 5/2020, s. 619–629.

Ossa 1999 Ossa, Jaakko: Vapaaehtoisten eläkevakuutusten verokohtelu. Lakimiesliiton kustannus, 1999.

Ossa 2020 Ossa, Jaakko: Tuloverolaki käytännössä. 2., uudistettu painos. Alma Talent, 2020.

Penttilä 2020

Penttilä, Seppo: Työnantajan ottaman eläkevakuutuksen maksut ja niiden vaikutus työntekijän eläketulon verotukseen – saman tulon kahteen kertaan verottamisen kielto – ratkaisu KHO 2020:120. Edilex 14.12.2020.

www.edilex.fi/artikkelit/21839.

Räbinä – Myllymäki – Myrsky 2019

- Räbinä, Timo – Myllymäki, Janne – Myrsky, Matti:* Henkilökohtaisen tulon verotus. 3., uudistettu painos. Alma Talent, 2019.
- Räbinä 2022* *Räbinä, Timo:* Verotusmenettely ja muutoksenhaku. 8., uudistettu painos. Alma Talent, 2022.
- Särkikangas* *Särkikangas, Tero:* KVL:n ennakkoratkaisut tuloverotuksesta. Sanoma Pro. <https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/> (Viitattu 20.2.2023)
- Tiitinen – Kröger 2012*
- Tiitinen, Kari-Pekka – Kröger, Tarja:* Työsopimusoikeus. 6., uudistettu painos. Talentum, 2012.
- Urpilainen 2018*
- Urpilainen, Matti:* Kolme korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisua kollektiivisen eläketurvan ja palkan rajanvetotilanteista – KHO 2018:35, KHO 2018:36 ja KHO 2018:37. Edilex 19.4.2018. www.edilex.fi/artikkelit/18745.
- VaVM 74/1992
- Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 74 hallituksen esityksen johdosta tuloverolaiksi sekä laiksi eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen veronhuojenuksista annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta.
- VaVM 9/2004
- Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä vapaaehtoisten eläkevakuutusten tuloverotusta koskevien säännöksiä uudistamiseksi (HE 80/2004).
- VH 2019a Verohallinnon ohje 12.8.2019 Dnro VH/2250/00.01.00/2019. Työnantajan ottamat vapaaehtoiset eläkevakuutukset. <http://www.vero.fi>.
- VH 2019b Verohallinnon ohje 19.12.2019 Dnro VH/3692/00.01.00/2019. Kapitalisaatiosopimus palkkaus- ja eläkejärjestelyissä. <http://www.vero.fi>.
- VH 2021 Verohallinnon ohje 23.6.2021 Dnro VH/173/00.01.00/2021. Pitkäaikais-säästämissopimuksen ja yksityishenkilön ottaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus. <http://www.vero.fi>.
- VH 2022 Verohallinnon ohje 5.8.2022 Dnro VH/3188/00.01.00/2022. Työsuhteen päättymiseen liittyvien suoritusverotus. <http://www.vero.fi>.

- VH 2023a Verohallinnon ohje 18.1.2023 Dnro VH/5657/00.01.00/2022. Eläketulon verotus. <http://www.vero.fi>.
- VH 2023b Verohallinnon ohje 31.1.2023 VH/6866/00.01.00/2022. Työnantajan ottamien vapaaehtoisten riskihenkilövakuutusten verotus. <http://www.vero.fi>.
- YTN 2020 *Ylemmät toimihenkilöt YTN*: Ulkomaantyön opas. Uudistettu painos 2020. https://ytn.fi/wp-content/uploads/2020/09/ytn_ulkomaantyoopas_2020.pdf.

Oikeustapausluettelo

Korkein hallinto-oikeus

KHO 1990 B 565

KHO 2.12.1992 T 4457 (ei julk.)

KHO 1994 B 550

KHO 2000:27

KHO 2003:18

KHO 11.6.2004 T 1422 (ei julk.)

KHO 12.12.2008 T 3238

KHO 22.1.2010 T 95

KHO 2018:35

KHO 2018:36

KHO 2018:37

KHO 2019:43

KHO 2020:120

KHO 2022:72

Korkein oikeus

KKO 2008:28

KKO 2010:43

Hallinto-oikeudet

Helsingin HAO 2001 T 01/0606/03 (ei julk.)

Keskusverolautakunta

KVL 433/1983

KVL 111/1998

KVL 83/1999

KVL 48/2010

KVL 44/2011

KVL 25/2014

KVL 50/2019

Euroopan unionin tuomioistuin

C-136/00, Danner

Lyhenneluettelo

EPL	Ennakkoperintälaki (20.12.1996/1118)
ETA	Euroopan talousalue
HAO	Hallinto-oikeus
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KVL	Keskusverolautakunta
MYEL	Maatalousyrittäjän eläkelaki (22.12.2006/1280)
TSL	Työsopimuslaki (26.1.2001/55)
TVL	Tuloverolaki (30.12.1992/1535)
TyEL	Työntekijän eläkelaki (19.5.2006/395)
VaVM	Valtiovarainvaliokunnan mietintö
VH	Verohallinto
VML	Laki verotusmenettelystä (18.12.1995/1558)
VSL	Vakuutusopimuslaki (28.6.1994/543)
YEL	Yrittäjän eläkelaki (22.12.2006/1272)

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaiheen esittely

Työnantajilla on useita syitä, miksi he haluavat sitouttaa ja kannustaa työntekijöitään. Sitouttaminen on järkevää ensinnäkin siksi, että jatkuva rekrytointi ja perehdyttäminen ovat yhtiöille usein kalliita sekä vievät yhtiön resursseja pois ydintoiminnasta. Sitouttaminen kannattaa esimerkiksi myös silloin, kun työvoimasta on kilpailua tai yhtiön palveluksessa on sellaisia avainhenkilöitä, joiden osaaminen on yrityksen menestymisen kannalta kriittistä¹. Eihän tällaisten henkilöiden tietotaidon haluta valuvan muille työnantajille. Mitä puolestaan työntekijöiden kannustamiseen tulee, jos kannustinjärjestelmä on rakennettu oikein, se motivoi työntekijöitä, sillä heidät palkitaan hyvästä suoriutumisesta. Kuitenkin työntekijöiden hyvä suoriutuminen hyödyttää yleensä myös yhtiötä.²

Verolainsäädännöllä on mahdollistettu useita työntekijöiden sitouttamis- ja kannustinjärjestelmiä. Toisaalta verolainsäädäntö myös rajaa muotoja, joilla näitä sitouttamis- ja kannustinjärjestelmiä on kannattavaa rakentaa. Järjestelmien avulla työntekijöitä sitoutetaan yritykseen ja kannustetaan myöntämällä työntekijöille järjestelmien kautta veroetu, joka voi liittyä esimerkiksi verotuksen lykkääntymiseen tai tulon osittaiseen verovapauteen³. Tällaisia järjestelmiä ovat esimerkiksi tuloverolain (TVL) 33 b §:ssä säädetty työpanokseen perustuva osinko, TVL 65 §:ssä säädetty henkilöstörahasot, TVL 66 § ja 66 a §:ssä säädetty henkilöstöannit ja työsuhteoptiot sekä TVL 68 ja 96 a §:ssä säädetty työnantajan maksamat vakuutusmaksut. Tutkielman aiheeksi on valikoitunut työnantajan maksamien vakuutusmaksujen verokohtelu, sillä kyseisestä aiheesta ei ole tehty niin paljon aikaisempaa tutkimusta kuin muista edellä mainituista sitouttamis- ja kannustinjärjestelmistä. Tutkielma on tämän lisäksi päätetty rajata koskemaan vain työnantajan ottamia vapaaehtoisia eläkevakuutuksia, sillä esimerkiksi työnantajan ottamiin riskihenkilövakuutuksiin ei liity

---

¹ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 90–91 ja Kukkonen – Walden 2020, s. 102.

² Hakonen – Hakonen – Hulkko-Nyman – Ylikorkala 2014, s. 14–15.

³ Myllymäki 2021, s. 153.

niin vahvaa kannustamis- tai sitouttamisnäkökulmaa, koska niihin ei sisälly vakuutusmaksuihin ja niiden tuottoon liittyvää säästöä toisin kuin eläkevakuutuksiin⁴. Myös säästöhenkivakuutus ja kapitalisaatiosopimus on rajattu tutkielman ulkopuolelle, sillä molemmista on julkaistu useita artikkeleita lähiaikoina⁵. Kapitalisaatiosopimus lisäksi poikkeaa muista edellä mainituista vakuutusjärjestelyistä merkittävästi, sillä siinä ei ole vakuutettua ja sen verotus perustuu pääosin tuloverolain yleisiin periaatteisiin⁶.

Tutkielman näkökulmaksi on otettu työnantajan vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen kustantamien maksujen verokohtelu työntekijän henkilökohtaisessa verotuksessa. Näin tutkielma saadaan pidettyä tiiviinä, aiheeseen päästään syventymään sen vaatimalla tarkkuudella ja tutkielmassa voidaan tarkastella myös työnantajan maksamien eläkevakuutusmaksujen seurauksia työntekijän muussa verotuksessa. Eläkevakuutuksia koskeva sääntely voi soveltua kuitenkin myös esimerkiksi avoimen yhtiön yhtiömieheen, kommandiittiyhtiön vastuunalaiseen yhtiömieheen ja osakeyhtiön sellaiseen osakkaaseen, joka ei ole työsuhteessa oleva, joten tämän avulla tutkielman näkökulma on laajempi verrattuna siihen, mitä perinteisesti työntekijällä tarkoitetaan⁷. Tutkielma on myös sen rajatun sivumäärän takia päätetty tehdä puhtaasti kansallisesta näkökulmasta eikä siinä siten oteta kantaa esimerkiksi työntekijöiden kansainvälisestä liikkuvuudesta johtuviin tilanteisiin.

Työntekijöiden sitouttaminen ja kannustaminen työnantajan maksamien eläkevakuutuksien kautta perustuu yleisesti siihen, että työnantaja ottaa pakollisten eli lainsäädännössä tai työehtosopimuksessa edellytettyjen vakuutuksien kuten työeläkevakuutuksen ohella työntekijöilleen vapaaehtoisen eläkevakuutuksen. Vakuutus voi olla joko yksilöllinen tai kollektiivinen. Tällaisten vakuutusten yhteydessä usein sovitaan peruuttamattomasta edunsaajamääräyksestä työntekijälle, jonka perusteella työnantaja ei voi esimerkiksi muuttaa vakuutusta, pantata sitä tai nostaa vakuutuksen takaisinostoarvoa ilman työntekijän suostumusta. Peruuttamaton edunsaajamääräys suojaa työntekijää myös esimerkiksi

---

⁴ VH 2023b, luku 1 Johdanto.

⁵ Artikkeleista ks. esim. *Myllymäki, Janne*: Palkkausjärjestelyyn liittyvän sijoitusvakuutuksen verotus. Defensor Legis 5/2020, s. 862–879, *Myllymäki, Janne*: Sijoitusvakuutukset rajat ylittävissä tilanteissa, Osa I. Verotus 2/2021, s. 153–165 sekä *Myllymäki, Janne*: Kapitalisaatiosopimus palkitsemis- ja eläkejärjestelyissä. Verotus 5/2017, s. 559–572.

⁶ VH 2019b, luvut 1 Johdanto ja 2.2.1 Työnantajan omistama kapitalisaatiosopimus.

⁷ Yksilöllisen eläkevakuutuksen osalta TVL 68.4 § ja kollektiivisen eläkevakuutuksen osalta *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 572.

työnantajan konkurssilta, sillä sen perusteella vakuutuksen varat kuuluvat työntekijälle.⁸ Peruuttamattoman edunsaajamääräyksen tarkoituksena onkin estää työnantajaa käyttämästä vakuutusta taloudellisesti omaksi hyödykseen. Toki esimerkiksi vakuutuksen luovuttaminen on mahdollista, jos siihen saadaan työntekijän suostumus ja edunsaajamääräys rajoittaa uutta omistajaa samalla tavalla kuin sen entistä ennen luovutusta. Työnantajan ja työntekijän kesken on myös voitu jo vakuutusta ottaessa erikseen sopia, että työnantaja on esimerkiksi sitoutunut siirtämään eläkevakuutuksen työntekijän uudelle työnantajalle, jos tämä vaihtaa työpaikkaa.⁹ Siten peruuttamaton edunsaajamääräys suojaa työntekijää, ellei hän anna suostumustaan sen muuttamiseen.

Työnantajan ottamat eläkevakuutukset voivat toisaalta olla myös keino hoitaa yhtiön henkilöstöpolitiikkaa¹⁰. Tämä perustuu siihen, että nykyisin lakisääteinen työeläke vastaa yleensä vain noin puolta työntekijän työssäoloajan ansiotasosta¹¹. Siten vapaaehtoisilla eläkevakuutuksilla voidaan myös huolehtia työnantajan sosiaalisesta vastuusta ja edistää työnantajamielikuvaa. Eläkevakuutukset sopivat myös hyvin esimerkiksi yritysjärjestelyjen seurauksena tarvittavaan eri henkilöryhmien erilaisten eläkelupausten yhdenmukaistamiseen tai henkilöstösiirtojen yhteydessä luvatus eläketurvan jatkumisen varmistamiseen¹².

Sitouttaminen eläkevakuutuksien avulla perustuu tarkemmin siihen, että työnantajan ja työntekijän välillä on peruuttamattoman edunsaajamääräyksen lisäksi sovittu, että työntekijä saa oikeuden vapaakirjaan vasta tietyn työssäoloajan jälkeen tai vapaakirja annetaan portaittain vuosien varrella¹³. Toisaalta myös jo peruuttamaton edunsaajamääräys voi toimia sitouttamiskeinona, jos työnantaja esimerkiksi edellyttää tiettyä työskentelyaikaa edunsaajasitoumuksen antamiseksi¹⁴. Vapaakirjalla tässä yhteydessä tarkoitetaan sitä, että työntekijä saa yrityksestä erotessaan hänelle luvatus lisäeläkkeen vapaakirjan muodossa, jonka perusteella hänelle maksetaan työsuhdettaan vastaava lisäeläke eläkeiän täyttyessä. Jos vapaakirjaan liittyvää työssäoloajan ehtoa ei ole täytetty, työntekijä ei ole oikeutettu lisäeläkkeeseen ja esimerkiksi kollektiivisen eläkevakuutuksen tapauksessa

---

⁸ Engblom – Adamsson 2011, s. 224 ja 229 sekä Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 303.

⁹ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 302.

¹⁰ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 90.

¹¹ Karttunen – Pasanen 2019, s. 195.

¹² Engblom – Adamsson 2011, s. 228–229 ja Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 242.

¹³ Ks. esim. Engblom – Adamsson 2011, s. 224, HE 80/2004, s. 18 ja Karttunen – Pasanen 2019, s. 204.

¹⁴ Engblom – Adamsson 2011, s. 224.

työntekijälle aikaisemmin vakuutusmaksuista kohdennettu osa palautuu yritykselle tai se voidaan käyttää muiden vakuutuksen piirissä olevien hyödyksi. Mikäli työntekijä kuitenkin on maksanut omia maksuosuuksiaan vakuutukseen, hänellä on aina vapaakirjaoikeus niihin.¹⁵

Kannustaminen eläkevakuutuksien avulla puolestaan liittyy tarkemmin esimerkiksi siihen, että edellä selitetty vapaakirjaoikeus sidotaan tulostavoitteisiin¹⁶. Siten työntekijä saa vapaakirjaoikeuden vasta, kun hän on saavuttanut vapaakirjassa määritellyt tavoitteet. Toisaalta kannustusta voidaan eläkevakuutusten avulla harjoittaa niinkin, että työntekijän eläke-edut paranevat hänen tuloksensa myötä. Siten voi olla sovittu, että työnantaja esimerkiksi maksaa eläkevakuutukseen varoja työntekijän tuloksen perusteella.¹⁷ Yhtenä vaihtoehtoisena kannustintapana voi myös olla se, että eläkevakuutusmaksut sijoitetaan sijoituskokonaisuuteen, joka käsittää myös työnantajayhtiön osakkeita. Siten, kun työntekijä työskentelee työnantajayhtiön taloudellisen tuloksen kasvattamiseksi, myös hänen eläke-etuutensa kasvavat. Toisaalta tässä vaihtoehdossa vaarana on se, että jos työnantajayhtiö joutuu taloudelliseen ahdinkoon, työntekijä voi menettää sekä työpaikkansa että lisäeläkkeensä.¹⁸

Vapaaehtoisten eläkevakuutusten houkuttelevuus työntekijöille perustuu siihen, että niiden avulla työnantaja voi maksaa työntekijälle palkanluonteista etuutta, jonka verotusta on lähtökohtaisesti mahdollista lykätä myöhempään ajankohtaan, kun eläkettä vasta maksetaan¹⁹. Vakuutusedut kuitenkin ovat rahanarvoisia etuja siinä missä rahapalkkakin²⁰. Tätä lainsäädännössä annettua mahdollisuutta kutsutaan lykkäyseduksi tai veroluotoksi. Tämän lisäksi myös vakuutuksen tuotto on työntekijälle verovapaata vakuutuksen säästämisaikana²¹. Myös tämä voidaan nähdä lykkäyseduksi²². Lykkäysedun lisäksi eläkevakuutusten edullisuus työntekijöille perustuu mahdolliseen progressioetuun. Progressioetu

---

¹⁵ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 141–142.

¹⁶ Karttunen – Pasanen 2019, s. 220.

¹⁷ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 91.

¹⁸ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 141.

¹⁹ Nykänen – Nieminen, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 4 luku Ansiotulon veronalaisuus, Eräät työsuhteeseen liittyvät tai työtuloon rinnastettavat ansiotulot, TVL 68 § (20.8.2004/772) Työnantajan maksamat vakuutusmaksut.

²⁰ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 90.

²¹ Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 566.

²² HE 80/2004 s. 9 ja Niskakangas – Knuutinen, 13. Korko- ym. vähennykset ja alijäämähyvytyt, Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus, Vakuutuksen realisoitumaton tuotto.

nimittäin syntyä, kun työntekijän marginaaliveroaste on korkeampi silloin, kun eläkeva-
roja sijoitetaan verrattuna siihen, kun hänelle eläkettä maksetaan.²³ Kollektiivisilla eläke-
vakuutuksilla on tässä suhteessa yleensä suurempi merkitys kuin yksilöllisillä, koska lain-
säädäntö ei suoraan rajaa kollektiivisiin eläkevakuutuksiin verovapaasti maksettavien va-
kuutusmaksujen määrää²⁴. Siten lykkäys- ja progressioetuja voidaan hyödyntää kollektiiv-
isia eläkevakuuksia käyttäessä enemmän kuin yksilöllisten eläkevakuutuksien kanssa.

Eläkevakuutukset ovat kuitenkin myös työnantajille houkuttelevia, sillä myös vapaaeh-
toiseen eläkevakuutukseen tehdyt maksut ovat työnantajan verotuksessa vähennyskelpoi-
sia menoja elinkeinoverolain 8.1 §:n 4 kohdan mukaisesti, kunhan ne perustuvat elin-
keinotoiminnan harjoittamisen intresseihin²⁵. Työnantajan ei tämän lisäksi tarvitse toi-
mittaa ennakonpidätystä, maksaa työnantajan sairausvakuutusmaksua, työeläkemaksua
tai muita lakisääteisiä sosiaalivakuutusmaksuja siltä osin, kun eläkevakuutusmaksut kat-
sotaan työntekijän verotuksessa verovapaiksi. Toisin kuitenkin on palkanmaksun yhtey-
dessä.²⁶

Työnantajalla on mahdollisuus järjestää työntekijöilleen lisäeläketurvaa muutenkin kuin
ottamalla vapaaehtoisia eläkevakuutuksia, kuten perustamalla oma eläkekassa tai -säätiö
taikka liittymällä sellaiseen²⁷. Tutkielmassa kuitenkin tarkastellaan vain eläkevakuutuk-
silla toteutettuja eläkejärjestelyitä, sillä TVL 68 ja 96 a §:t koskevat pääosin sellaisia.

1.2 Tutkimuskysymykset

Jotta työnantajan työntekijälle ottama eläkevakuutus olisi edeltävässä luvussa kuvailun
mukaisesti työntekijälle edullinen, tuloverolaki sisältää useita edellytyksiä, joiden tulee
täytyä. Verovapauden tiukat edellytykset johtuvat siitä, että kyseessä on lainsäädännöllä

---

²³ HE 80/2004, s. 9.

²⁴ Karttunen – Pasanen 2019, s. 220.

²⁵ Ks. esim. Engblom et al. 2021, s. 351, HE 80/2004, s. 1 ja Kukkonen – Walden 2020, s. 110.

²⁶ Engblom et al. 2021, s. 353, Engblom – Adamsson 2011, s. 241 HE 80/2004, s. 1 ja Verohallinnon
päätös 16.12.2022 Dnro VH/6061/00.01.00/2022: Verohallinnon päätös ennakonpidätysvelvollisuudesta
vapauttamisesta, 1 § kohta 21.

²⁷ Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 565.

mahdollistettu verotuki, jota on nähty tarpeelliseksi rajata muuhun kuin sen tarkoituksellisen, eli lakisääteisen lisäeläketurvan täydentämisen, käytön ulkopuolelle²⁸. Yksilöllisiä ja kollektiivisia eläkevakuutuksia koskevat säännökset ovat tuloverolaissa eri pykälissä.

Työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen tehtyjen vakuutusmaksujen verovapaudesta säännellään tuloverolaissa (TVL) 68 §:ssä ja sen viittaussäännöksen perusteella TVL 54 d §:ssä. Niiden perusteella maksujen verovapauteen työntekijän verotuksessa liittyy moni edellytyksiä. Edellytykset liittyvät vakuutuksenottajaan, vakuutusmaksujen maksajaan, vakuutettuun, vakuutusmaksujen määrään, eläkeikään, eläkkeen takaisinmaksuaikaan ja määrään sekä vakuutuksenantajaan. Lisäksi kyseessä täytyy olla TVL 68.2 §:n mukainen vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus. Näiden edellytysten lisäksi tulee myös pohtia, miten vakuutusmaksuihin suhtaudutaan, jos niillä on korvattu työntekijän palkanmaksua.

Työnantajan ottamaa vapaaehtoista kollektiivista eläkevakuutusta koskevat säännökset löytyvät puolestaan TVL 96 a §:stä. Säännöksen perusteella kollektiivinen eläkevakuutus perustuu samoihin lähtökohtiin kuin pakolliset eläkevakuutukset: riippumatta vakuutusmaksujen määrästä, työntekijälle ei muodostu veronalaista ansiotuloa vielä silloin, kun työnantaja suorittaa vakuutusmaksuja²⁹. Kollektiivisten eläkevakuutusmaksujen verovapauteen työntekijän verotuksessa ei siten liity niin monia edellytyksiä kuin yksilölliseen, mutta siihenkin liittyy muutamia. TVL 96 a §:n mukaisesti vakuutusmaksujen verovapauden edellytykset liittyvät vakuutuksenottajaan, vakuutusmaksujen maksajaan, vakuutettujen määrittelyyn sekä vakuutuksen kautta tarjottavien etujen yhtäläisyyteen. Myös kollektiivisten eläkevakuutusten yhteydessä tulee pohtia, miten vakuutusmaksujen verokohteluun vaikuttaa se, jos vakuutusmaksuilla on korvattu työntekijän palkanmaksua.

Edellä esitetyn sekä TVL 68 ja 96 a §:n perusteella tutkimuskysymykseksi on muodostettu seuraava:

---

²⁸ Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 42 ja 197.

²⁹ Ks. esim. Nykänen – Nieminen, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 4 luku Ansiotulon veronalaisuus, Eräät työsuhteeseen liittyvät tai työtuloon rinnastettavat ansiotulot, TVL 68 § (20.8.2004/772) Työnantajan maksamat vakuutusmaksut, 1 momentti ja Karttunen – Pasanen 2019, s. 194.

- Mitä edellytyksiä työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen yksilölliseen ja kollektiiviseen eläkevakuutukseen liittyy, jotta työnantajan vakuutukseen maksamat maksut eivät ole työntekijän veronalaista ansiotuloa?

Koska tutkielmassa on kyse eläkevakuutuksista ja niiden verotuksesta, on myös tarkoituksenmukaista tarkastella, miten työnantajan kustantamasta vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta aikanaan maksettavaa eläkettä verotetaan työntekijän tuloverotuksessa. Tämän lisäksi tutkielman seuraavissa luvuissa tullaan huomaamaan, että työnantajan maksamat eläkevakuutusmaksut vaikuttavat myös työntekijän itsensä tekemien eläkevakuutusmaksujen vähennysoikeuteen. Tästä syystä toisena tutkielman tutkimuskysymyksenä on:

- Mitkä ovat työnantajan maksamien eläkevakuutusmaksujen seuraukset työntekijän muussa verotuksessa?

Kyseisten tutkimuskysymysten avulla saadaan muodostettua laaja kuva siitä, miten ja millä edellytyksillä työnantajan maksamia eläkevakuutusmaksuja kohdellaan työntekijän verotuksessa ja mikä yhteys niillä on työntekijän muuhun verotukseen.

1.3 Metodologinen lähestymistapa

Koska tutkielman tarkoituksena on tutkia vero-oikeudellista ilmiötä oikeustieteellistä menetelmää hyödyntäen, kyseessä on oikeustieteellinen tutkimus. Oikeustieteellinen tutkimus jakautuu useampaan haaraan, joista lainoppi eli oikeusdogmatiikka tutkii voimassa olevaa oikeutta.³⁰ Edellä esitettyjen tutkimuskysymysten perusteella voidaankin sanoa, että tutkielman metodologinen lähestymistapa on lainopillinen, sillä tutkielman tarkoituksena on tulkita ja systematisoida eläkevakuutusten verokohteluun liittyvää voimassa olevaa oikeutta³¹.

---

³⁰ Hirvonen 2011, s. 21.

³¹ Hirvonen 2011, s. 22 ja Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 20.

Lainopillisen tulkinnan tarkoituksena on selvittää, selventää ja ilmaista voimassa olevien oikeusnormien sisältöä³². Se, minkälaisia lähteitä tässä tehtävässä voidaan hyödyntää ja mikä näiden lähteiden etusija- ja käyttöjärjestys on toisiinsa nähden, perustuu oikeuslähdeoppiin³³. Tutkielmassa nojaututaan suomalaisessa oikeustieteessä perinteiseksi nähtyyn oikeuslähdeoppiin eli aarniolaiseen oikeuslähdeoppiin, jossa oikeuslähteet jaotellaan niiden velvoittavuuden perusteella vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittuihin oikeuslähteisiin³⁴. Oikeuslähteillä tässä yhteydessä tarkoitetaan lähteitä, jotka sisältävät informaatiota oikeuden sisällöstä³⁵.

Aarniolaisessa oikeuslähdeopissa vahvasti velvoittaviin oikeuslähteisiin kuuluvat kansallisen oikeuden normistot, kuten lait ja kansallisen oikeuden ulkopuoliset normistot, kuten eurooppaoikeuden sitovat osat³⁶. Vahvasti velvoittavat oikeuslähteet muodostavatkin tutkielman perustan eikä niitä voida lainopillisessa tulkinnassa sivuuttaa. Jos tällaisista oikeuslähteistä ei kuitenkaan saada riittävää vastausta oikeusnormin sisällöstä, lainopillisessa tutkimuksessa voidaan hyödyntää heikosti velvoittavia oikeuslähteitä, joita ovat lainvalmisteluaineisto, kuten hallituksen esitykset sekä tuomioistuinratkaisut, joilla katsotaan olevan ennakkotapausarvoa³⁷. Lainvalmisteluaineisto on tässäkin tutkielmassa tärkeässä osassa, sillä se kertoo mikä lainsäätäjän tarkoituksena on ollut³⁸. Kuitenkin myös tuomioistuinratkaisut, erityisesti korkeimman hallinto-oikeuden ennakkoratkaisut, ovat vero-oikeudellisessa lainopillisessa tutkimuksessa tärkeitä, sillä ne puolestaan kertovat miten oikeus on todellisuudessa toteutunut³⁹.

Ei ole kuitenkaan tavallista, että kaikkia tulkinnanvaraisia kohtia olisi huomioitu lain esityksissä tai ne olisi ratkaistu tuomioistuimissa. Siten tulkintoja tässäkin tutkielmassa täy-

---

³² Hirvonen 2011, s. 22 ja 37 ja Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 20.

³³ Ks. esim. Hirvonen 2012, s. 151 ja Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 20.

³⁴ Hirvonen 2011, s. 42 ja Hirvonen 2012, s. 153–154.

³⁵ Hirvonen 2012, s. 151 ja Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 32.

³⁶ Ks. esim. Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 33 ja Kolehmainen 2015, s. 9.

³⁷ Kolehmainen 2015, s. 9.

³⁸ Ks. esim. Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 33 ja Kolehmainen 2015, s. 11.

³⁹ Kolehmainen 2015, s. 2 ja 12.

dennetään ja ratkaisuja perustellaan sallittujen oikeuslähteiden, kuten oikeuskirjallisuuden avulla⁴⁰. Oikeuskirjallisuuden lisäksi vero-oikeuden alalla tärkeän sallittujen oikeuslähteiden kategorian muodostaa Verohallinnon antamat ohjeet⁴¹. Vaikka ohjeet kertovatkin vain yhden mahdollisen tavan tulkita voimassa olevaa lainsäädäntöä, ne kertovat valitsevasta verotuskäytännöstä ja verotuksen toimittavan viranomaisen kannasta tulkintakysymykseen⁴². Siten niitä hyödynnetään tärkeänä tulkintalähteenä myös tässä tutkielmassa.

Yksilöllisiä ja kollektiivisia eläkevakuuksia koskevat tuloverolain säännökset saivat nykyisen muotonsa vuoden 2004 hallituksen esityksen seurauksena. Tästä huolimatta myös osaa vanhemmista lainesitöistä ja oikeuskäytännöstä hyödynnetään tässä tutkielmassa lähteinä. Kyseisten lähteiden käyttökelpoisuus perustuu siihen, että aikaisempi työnantajan kustantamia eläkevakuutusmaksuja koskeva lainsäädäntö perustui pitkälti samoihin lähtökohtiin kuin nykyinen, vaikka se olikin kirjoitettu eri tavalla. Siten aikaisemminkaan palkanmaksua ei saanut korvata vakuutusmaksuilla ja vakuutusmaksujen verovapaus oli aikaisemminkin sidottu laissa mainittuun määrään riippumatta vakuutusmaksujen maksettavasta.⁴³ Myös väliaikaisesti Suomeen muuttaneen ulkomailta ottaman eläkevakuutuksen maksujen verovapaus sisältyi lakiin aikaisemminkin⁴⁴.

Lainopin toisen tehtävän, eli voimassa olevan oikeuden systematisoinnin, tarkoituksena on järjestyksen ja johdonmukaisuuden luominen oikeusjärjestyksessä, toisin sanoen voimassa olevan oikeuden jäsentäminen⁴⁵. Siten lainopissa systematisoinnilla voidaan tuoda esiin muun muassa normien keskinäiset yhteydet⁴⁶. Kyseinen tehtävä on osoittautunut myös tässä tutkielmassa tärkeäksi, sillä tutkielman tulkinnan kohteena oleva aihe ei ole kirjoitettu vain yhteen oikeusnormilauseeseen. Siten lainsäädännön systematisoinnin seurauksena tutkielmassa tulkitaan voimassa olevaa oikeutta pikemminkin aihealueittain eikä lainsäädännössä esitettyihin pykäläratkaisuihin nojautuen.

---

⁴⁰ *Kolehmainen* 2015, s. 9 ja 16.

⁴¹ *Nykänen* 2020, s. 627–628.

⁴² *Nykänen* 2020, s. 628–629.

⁴³ HE 200/1992, s. 41 ja 72: palkkaan rinnastettava tulo. Koskee ratkaisuja KHO 1990 B 565 ja KHO 2.12.1992 T 4457 (ei julk.). HE 200/1992, s. 16, 45 ja 80 sekä VaVM 74/1992, s. 7: verovapaiden vakuutusmaksujen määrä vuodessa 50 000 markkaa. Koskee ratkaisua KHO 2000:27.

⁴⁴ HE 80/2004, s. 47. Koskee ratkaisua KVL 111/1998.

⁴⁵ *Hirvonen* 2011, s. 25, *Husa – Mutanen – Pohjolainen* 2008, s. 20 ja *Kolehmainen* 2015, s. 17.

⁴⁶ *Kolehmainen* 2015, s. 18.

Lainoppia harjoittaessa tärkeä tieteellinen menetelmä, jota myös tässä tutkielmassa seurataan, on julkinen perusteltavuus. Perustelemisen merkitys korostuu lainoppia harjoittaessa, sillä lainopilliset tutkimustulokset pohjautuvat usein tutkimuksentekijän oivalluksiin. Siten, jos näitä oivalluksia ei perustella, ulkopuolisen on mahdotonta varmistua siitä, miten kyseisiin tuloksiin päästiin.⁴⁷ Hyvät perustelut myös vakuuttavat ratkaisun lainmukaisuudesta ja oikeellisuudesta⁴⁸. Oivalluksen kautta muodostetut tutkimustulokset ja kannanotot tulee myös perustella oikeusyhteisön hyväksymän oikeuslähdeopin mukaisesti⁴⁹. Jos tätä tehtäessä nojaututaan muiden kannanottoihin tai argumentteihin, se tulee lisäksi dokumentoida⁵⁰.

Lainoppia harjoitettaessa tutkimuksen tekijä on myös sitoutunut voimassa olevaan oikeuteen⁵¹. Siten tutkielmassa pääasiallisena tarkoituksena on tutkimusaiheeseen liittyvän voimassa olevan oikeuden tulkinta ja systematisointi. Tutkielmassa kuitenkin tuodaan esiin myös muutamia tulkinnan ja systematisoinnin seurauksena havaittuja lainsäädännön tulkintaongelmia ja niihin liittyviä *de lege ferenda* -kannanottoja.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielman toisessa luvussa, eli ensimmäisessä varsinaisessa johdannon jälkeisessä aihe-luvussa käsitellään työnantajan maksamien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen verovapauden yhteisiä edellytyksiä. Siten luvussa käsitellään sekä yksilöllisiin että kollektiivisiin eläkevakuutuksiin liittyviä verovapauden edellytyksiä, jotka on systematisoinnin seurauksena tunnistettu yhteneväisiksi. Tällä tavoin tutkielmassa pyritään välttämään turhaa toistoa. Vakuutusmaksujen verovapauden yhteiset edellytykset liittyvät vakuutuksen-kohteena olevaan henkilöön, vakuutusmaksujen maksajaan, vakuutuksenottajaan ja sii-

---

⁴⁷ Kolehmainen 2015, s. 6.

⁴⁸ Hirvonen 2012, s. 129.

⁴⁹ Kolehmainen 2015, s. 7.

⁵⁰ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 101 ja Kolehmainen 2015, s. 6.

⁵¹ Hirvonen 2011, s. 26.

hen, ettei vakuutuksella korvata palkanmaksua. Edellä mainitut aihepiirit käsitellään luvussa kappaleittain. Luku kuitenkin aloitetaan katsauksella eläkevakuutuksia koskeviin keskeisiin käsitteisiin.

Tutkielman kolmannessa ja neljännessä luvussa syvennyttään tarkastelemaan tarkemmin kummankin eläkevakuutuksen omia, erityisiä edellytyksiä vakuutusmaksujen verovapaudelle. Kummassakin luvussa lähdetään liikkeelle määrittelemällä, mitä vapaaehtoisella yksilöllisellä ja kollektiivisella eläkevakuutuksella tarkoitetaan. Tämän jälkeen edetään kappaleittain tarkastelemaan miten vakuutusmaksujen määrästä, eläkeiästä ja vakuutuksenantajasta on säännelty. Näiden lisäksi yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyy erityisenä edellytyksenä se, että myös eläkkeen takaisinmaksuaika ja määrä on tarkoin säännelty, jotta vakuutusmaksut voivat olla verovapaita. Kollektiivisen eläkevakuutuksen maksujen verovapauteen puolestaan liittyy erityisenä edellytyksenä se, että vakuutus ja sitä kautta saatavat edut tulee olla määritelty kollektiivisesti. Kun edellä mainitut vakuutusmaksujen verovapauden edellytykset on käyty läpi, tutkielman ensimmäiseen tutkimuskysymykseen on pyritty antamaan laaja-alainen vastaus.

Tutkielman viidennessä, eli viimeisessä johtopäätöksiä edeltävässä varsinaisessa aiheluvussa käydään läpi, miten edeltävissä luvuissa kuvatut työnantajan maksamat verovapaat eläkevakuutusmaksut vaikuttavat työntekijän muuhun verotukseen. Siten tarkastelun kohteena on työntekijän itse tekemien eläkevakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus sekä työnantajan ottamasta eläkevakuutuksesta maksettavan eläkkeen veronalaisuus. Eläkkeen veronalaisuutta koskeva kappaleessa kuitenkin tarkastellaan tarkemmin myös sitä, miten eläkkeen veronalaisuuteen vaikuttaa se, jos työnantajan maksamat eläkevakuutusmaksut eivät olekaan olleet verovapaita. Tämän jälkeen tutkielman kuudennessa ja viimeisessä luvussa esitetään kokoavat johtopäätökset tutkielman aiheesta.

2 Työnantajan maksamien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen verovapauden yhteiset edellytykset

2.1 Eläkevakuutuksia koskevat keskeiset käsitteet

Vakuutuslakia (VSL) sovelletaan sen 1 §:n mukaisesti muihin kuin lakisääteisiin vakuutuksiin. Työnantajan ottamat vapaaehtoiset eläkevakuutukset kuuluvat sääntelyn piiriin, sillä ne eivät ole lakisääteisiä taikka pakollisia eli niiden ottaminen ei perustu lakiin tai työehtosopimukseen. Vakuutuslain sääntelyn lisäksi vakuutuksen ehdot perustuvatkin suurelta osin vakuutus sopimuksessa sovittuun.⁵²

Vakuutuslaissa vakuutukset jaetaan sen 2 §:n perusteella karkeasti kahteen kategoriaan: henkilö- ja vahinkovakuutuksiin. Henkilövakuutuksella tarkoitetaan VSL 2.1 §:n 1 kohdan mukaan *vakuutusta, jonka kohteena on luonnollinen henkilö*, kun taas vahinkovakuutuksella tarkoitetaan VSL 2.1 §:n 2 kohdan mukaan *vakuutusta, joka otetaan esinevahingon, vahingonkorvausvelvollisuuden tai muun varallisuusvahingon aiheuttaman menetyksen korvaamiseksi*. Siten työnantajan ottamat vapaaehtoiset eläkevakuutukset ovat VSL:n alaisia henkilövakuutuksia, sillä niissä vakuutettuna on luonnollinen henkilö, työntekijä.

Vakuutuslain mukaiset henkilövakuutukset voidaan jaotella vielä eteenpäin riskihenkilövakuutuksiin sekä säästö- ja sijoitusvakuutuksiin. Kyseiset vakuutukset eroavat toisistaan niiden tavoitteiden ja vakuutuskorvauksen maksuperusteen perusteella. Riskihenkilövakuutuksien tarkoituksena onkin yleisemmin turvata vakuutusottajan omaa tai toisen taloudellista asemaa vahinkojen varalta ja niissä vakuutus korvaus usein määräytyy vakuutustapahtumasta aiheutuvien kulujen perusteella. Säästö- ja sijoitusvakuutusten tarkoituksena on puolestaan esimerkiksi tasoittaa tulotason vaihteluita, täydentää lakisääteistä sosiaaliturvaa tai siirtää omaisuutta sukupolvelta toiselle ja niissä vakuu-

---

⁵² Ks. esim. HE 80/2004, s. 5, Karttunen – Pasanen 2019, s. 194 ja Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 163.

tuskorvaus määräytyy etukäteen sovitun mukaisesti esimerkiksi vakuutuksessa määriteltujen arvopaperien arvonkehityksen perusteella. Toki tällaisissakin vakuutuksissa vakuutustapahtuma voi olla riskihenkilövakuutuksen tapaan ei-toivottu, mutta usein ne liittyvät esimerkiksi tietyn iän saavuttamiseen.⁵³ Työnantajan ottamat vapaaehtoiset eläkevakuutukset ovat siten säästö- ja sijoitusvakuutuksia, sillä niillä pyritään täydentämään lakisääteistä eläketurvaa ja vakuutustapahtuma eli eläkkeen alkaminen seuraa tietyn iän saavuttamisesta.

Työnantajan ottamat eläkevakuutukset voivat edellä kuvatun mukaisesti olla säästö- tai sijoitusvakuutuksia taikka niiden yhdistelmiä. Säästö- ja sijoitusvakuutukset eroavat toisistaan sillä, että säästövakuutuksissa vakuutuksen tuotto määräytyy perinteisesti vakuutusnantajan kanssa sovitun tuottoprosentin ja mahdollisesti vakuutusyrityksen toiminnan tuloksellisuuden perusteella, jolloin vakuutus pääoman on kuitenkin aina saanut takaisin, vaikka tuottoa ei saisikaan. Sijoitusvakuutuksissa puolestaan koko vakuutussäästön kehitys sidotaan sijoituskohteisiin, jolloin vakuutuksen arvo voi myös alentua sijoituskohteiden arvonmuutoksen seurauksena.⁵⁴ Siten sijoitussidonnainen vakuutus voi muodostua työnantajan kannalta ongelmalliseksi, jos sijoituskokonaisuuksien arvot laskevat lähellä työntekijän eläkeikää, jolloin vakuutussäästön tulisi olla suurimmillaan. Jos työntekijälle on luvattu tietty eläke-etuus, lupauksesta on voinut muodostua työoikeudellisesti sellainen työsuhteen ehto, josta ei voida poiketa ilman sopimista työntekijän kanssa. Tällöin työnantaja voi joutua maksamaan vakuutukseen lisämaksuja. Jos työnantajan ja työntekijän välillä on kuitenkin sovittu vain panostuksesta eläketurvaan vakuutusmaksujen maksamisen muodossa, työnantajalla ei ole velvollisuutta maksaa vakuutukseen lisämaksuja.⁵⁵ Siten tällaisessa tilanteessa työnantaja voi päättää esimerkiksi taloudellisen tuloksensa perusteella, milloin eläkevakuutusmaksuja vakuutukseen maksetaan ja kuinka paljon⁵⁶.

---

⁵³ Myllymäki 2014, s. 415–416 ja Norio-Timonen 2018, s. 3.

⁵⁴ Norio-Timonen 2018, s. 10.

⁵⁵ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 141 ja Karttunen – Pasanen 2019, s. 218–219.

⁵⁶ Karttunen – Pasanen 2019, s. 218–219.

2.2 Vakuutuksen kohteena on työntekijä

Yhtenä sekä yksilölliseen että kollektiiviseen eläkevakuutukseen työnantajan tekemien maksujen verovapauden edellytyksenä on, että vakuutuksen kohteena on työntekijä.

Kuitenkaan tuloverolain (TVL) 68 tai 96 a §:ssä ei ole tarkemmin määritelty, mitä työntekijällä tarkoitetaan. Siten työntekijän määritelmä on tärkeää ensimmäiseksi selvittää.

Tuloverolain 68.2 §:n mukaan työntekijälle otetun vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut voivat olla osin verovapaita. Työntekijällä voidaan sanan yleiskielisen merkityksen perusteella katsoa tarkoittavan yhtiöön työsuhteessa olevaa henkilöä. Tulkintaa voidaan perustella myös sillä, että alla esiteltävässä TVL 68.4 §:n poikkeuksessa työntekijään rinnastetaan myös muutama muu yhtiössä työskentelevä henkilö, vaikka he eivät olekaan työsopimuslain mukaisessa työsuhteessa yhtiöön. Siten poikkeuksesta voidaan tulkita, että näiden henkilöiden katsottaisiin olevan työntekijän asemassa yksilöllistä eläkevakuutusta ottaessa jo pelkästään sen perusteella, että heillä olisi työsuhde yhtiöön.⁵⁷ On lisäksi katsottu, että TVL 68.2 §:a voidaan soveltaa myös toimitusjohtajaan ja hallintoelimen jäseneseen, vaikka heillä ei olisikaan työsuhdetta yhtiöön. Tämä perustuu siihen, että näistä tehtävistä saadut palkkiot ovat ennakkoperintälain (EPL) 13.1 §:n 2 kohdan mukaisesti palkkaa.⁵⁸

TVL 68.4 §:n sisältyy rinnastus työntekijän sekä avoimen yhtiön yhtiömiehen, kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen ja osakeyhtiön osakkaan välillä vapaaehtoista yksilöllistä eläkevakuutusta ottaessa, jonka mukaisesti:

Mitä tässä pykälässä säädetään työnantajan ottamasta vakuutuksesta, sovelletaan vastaavasti vakuutukseen, jonka avoin yhtiö on ottanut yhtiömiehelleen, kommandiittiyhtiö vastuunalaiselle yhtiömiehelleen ja osakeyhtiö sellaiselle osakkaalleen, jota ei työntekijän eläkelain 7 §:n mukaan pidetä mainittua lakia sovellettaessa työsuhteessa olevana.

---

⁵⁷ HE 80/2004, s. 26.

⁵⁸ Nykänen – Nieminen, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 4 luku Ansiotulon veronalaisuus, Eräät työsuhteeseen liittyvät tai työtuloon rinnastettavat ansiotulot, TVL 68 § (20.8.2004/772) Työnantajan maksamat vakuutusmaksut, 1 momentti, alaviite 2228.

Tämän perusteella TVL 68 §:ä voidaan soveltaa avoimen yhtiön yhtiömieheen ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiseen yhtiömieheen, vaikka he eivät olisikaan työsuhteessa yhtiöön. Sama pätee osakeyhtiön osakkaaseen, joka on työntekijän eläkelain (TyEL) 7 §:n mukaan yhtiössä johtavassa asemassa ja omistaa yksin yli 30 prosenttia tai perheenjäsenensä kanssa yhdessä yli 50 prosenttia yhtiön osakkeista tai yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Johtavalla asemalla tarkoitetaan TyEL 7.2 §:n ja yrittäjän eläkelain (YEL) 3.4 §:n mukaan toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä *tai muuta vastaavaa asemaa tai vastaavaa tosiasiallista määräämisvaltaa osakeyhtiössä*. Johtavaa asemaa vastaavalla asemalla tai vastaavalla tosiasiallisella määräämisvallalla on katsottu tarkoittavan esimerkiksi hallinto- ja toimialajohtajia, hallituksen varajäseniä, jos he toimivat yli vuoden varsinaisen jäsenen sijaisena sekä pienissä perheyriyksissä työskenteleviä omistajaperheenjäseniä työtehtävistä riippumatta⁵⁹. Perheenjäsenellä puolestaan tarkoitetaan TyEL 7.2 §:n ja YEL 3.5 §:n mukaan avio- tai avopuolisoa sekä samassa taloudessa asuvaa suoraan johtavassa asemassa olevan ylenevässä tai alenevassa polvessa olevaa henkilöä. Rinnastuksen tarkoituksena on ollut omistajayrittäjien rinnastaminen työsuhteessa olevaan henkilöön⁶⁰.

Jos yksilöllinen eläkevakuutus halutaan ottaa muulle kuin TVL 68.4 §:ssa mainitulle henkilölle, kuten kommandiittiyhtiön äänettömälle yhtiömiehelle tai osakeyhtiön osakkaalle, joka ei työskentele johtavassa asemassa tai täytä omistusosuuden vaatimuksia, säännöksiä voidaan soveltaa heihin vain, jos he ovat työsopimuslain mukaisessa työsuhteessa yhtiöön ja työskentelevät yhtiössä. Jos tällaista työsuhdetta ei katsota olevan, eläkevakuutukseen tehtyjen maksujen verokohtelu päätetään muiden säännösten perusteella⁶¹. Tämän voidaan katsoa pätevän myös esimerkiksi vuokratyöntekijän ja käyttäjäyrityksen välillä, sillä vuokratyöntekijä on työsuhteessa vain vuokrausyritykseen, vaikka hän työskenteleekin käyttäjäyrityksen hyväksi⁶². Myös esimerkiksi ulkomaan komennusten yhteydessä työntekijän voimassa olevaa työsopimusta ei irtisanota, vaan sitä täydennetään komennussopimuksella, joka on lähettävän työnantajan ja työntekijän välinen sopimus. Ko-

---

⁵⁹ Elo 2023, s. 3–4.

⁶⁰ HE 80/2004, s. 26.

⁶¹ Nykänen – Nieminen, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 4 luku Ansiotulon veronalaisuus, Eräät työsuhteeseen liittyvät tai työtuloon rinnastettavat ansiotulot, TVL 68 § (20.8.2004/772) Työnantajan maksamat vakuutusmaksut, 4 momentti, alaviite 2251.

⁶² Hietala – Kaivanto – Schön 2022, s. 14.

mennussopimus voidaan kuitenkin tehdä myös kolmikantaisena, jolloin sopimuksen osapuolina ovat lähettävä ja vastaanottava työnantaja sekä työntekijä.⁶³ Komennussopimuksella ei kuitenkaan korvata alkuperäistä työsopimusta ja tämän perusteella voidaan katsoa, että työntekijä on työsuhteessa vain lähettävään työnantajaan.

Työsuhteen yleisenä tunnusmerkkinä on se, että työstä maksetaan vastiketta ja yleisemmin vastike maksetaan rahapalkkana⁶⁴. Kuitenkaan ainakaan omistajayrittäjiltä ei ole edellytetty, että he nostaisivat yhtiöstä palkkaa, jotta heihin voidaan soveltaa TVL 68 §:n säännöksiä⁶⁵.

Kollektiivisia eläkevakuutuksia koskevan TVL 96 a.2 §:n ensimmäisen virkkeen mukaan *kollektiivisella lisäeläketurvalla tarkoitetaan työnantajan työntekijöistä koostuvalle henkilöpiirille järjestämää vapaaehtoista lisäeläketurvaa*. TVL 96 a.2 §:n toisessa virkkeessä puolestaan mainitaan, että kyseessä on oltava *työnantajan palveluksessa oleva henkilö*. Perinteisesti työntekijällä on katsottu tarkoittavan vain yhtiöön työsuhteessa olevaa henkilöä. Määritelmä on kuitenkin TVL 96 a §:ä sovellettaessa tätä laajempi, sillä ratkaisussa KHO 12.12.2008 T 3238 kollektiiviseen ryhmäeläkevakuutukseen on voitu katsoa kuuluvan myös yhtiön toimitusjohtaja, vaikka hän ei ole työsuhteessa yhtiöön⁶⁶. Toimitusjohtajan voidaan kuitenkin katsoa johtajasopimuksen perusteella olevan yhtiön palveluksessa, joten myös hänen voidaan katsoa täyttävän työntekijän määritelmän jo lain sanamuodon perusteella. Edellä mainitun korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun sekä lain sanamuodon perusteella työntekijän käsitteen kollektiivisessa eläkevakuutuksessa voidaan katsoa koskevan myös hallituksen puheenjohtajaa, jäseniä tai muita hallintoelimen jäseniä työsuhteen puuttumisesta huolimatta, sillä hekin ovat yhtiön palveluksessa. Rinnastus voidaan tehdä myös sillä perusteella, että hallituksen puheenjohtajan ja hallituksen jäsenten palkkiot, kuten myös toimitusjohtajan palkkiot, on rinnastettu EPL 13.1

---

⁶³ YTN 2020, s. 5.

⁶⁴ Tiitinen – Kröger 2012, s. 16 ja 264.

⁶⁵ Nykänen – Nieminen, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 4 luku Ansiotulon veronalaisuus, Eräät työsuhteeseen liittyvät tai työtuloon rinnastettavat ansiotulot, TVL 68 § (20.8.2004/772) Työnantajan maksamat vakuutusmaksut, 4 momentti.

⁶⁶ KHO 12.12.2008 T 3238. Myös KHO 2003:18 vaikka ratkaisussa ei ollutkaan kyseessä kollektiivinen eläkevakuutus, koska koski vain yhtä henkilöä, eli toimitusjohtajaa, kerrallaan.

§:n 2 kohdassa palkkaan⁶⁷. Tältä osin määritelmä vastaa siis yksilöllisen eläkevakuutuksen määritelmää työntekijästä. Kollektiivista eläkevakuutusta otettaessa toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenien suhteen ei ole katsottu olevan merkitystä, ovatko he samalla myös yhtiön osakkaita⁶⁸.

TVL 96 a §:n mukainen työntekijän käsite ei ole myöskään rajattu vain työntekijän eläkelain (TyEL) soveltamisalaan kuuluviin henkilöihin, vaan sen on ratkaisussa KHO 2019:43 katsottu voivan koskea myös yhtiössä työskentelevää henkilöä, joka on vakuutettu yrittäjän eläkelain (YEL) perusteella. Tähän liittyen myös maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) soveltamisalaan kuuluvan yhtiössä työskentelevän henkilön on voitu katsoa täyttävän työntekijän määritelmän kollektiivisessa eläkevakuutuksessa. Siten sääntelyä voidaan soveltaa myös esimerkiksi osakeyhtiön osakkeenomistajaan tai henkilöyhtiön osakkaaseen, vaikka tästä ei ole TVL 96 a §:ssä erillistä mainintaa toisin kuin TVL 68 §:ssä.⁶⁹

Perheyhtiöitä ja muita suppean omistuspohjan yhtiöitä ei ole kategorisesti rajattu TVL 96 a.2 §:n edellytyksien ulkopuolelle. Siten säännöksen soveltamisalaan kuuluvat myös esimerkiksi kahden osakkaan yhtiöt riippumatta siitä, työskenteleekö yhtiössä muita⁷⁰. Kuitenkin näissäkkin tilanteissa, eläkevakuutus tulee ottaa osakkaan työskentelemisen eikä osakasaseman perusteella. Siten osakkaan voidaan katsoa kuuluvan työntekijän käsitteen piiriin, jos työskenteleminen yhtiön elinkeinotoiminnan parissa on kiistatonta⁷¹. Eläkevakuutuksen voidaan katsoa perustuvan osakasasemaan esimerkiksi silloin, kun joku vakuutuksen piiriin kuuluvista voi vakuutusehtojen perusteella eläköityä pian vakuutuksen ottamisen jälkeen ja tälle henkilölle vakuutukseen maksetut vakuutusmaksut ovat korkeita verrattuna hänen yhtiöstä nostamiinsa varoihin⁷². Yhtiössä työskenteleviksi osakas-

---

⁶⁷ Ks. esim. *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut, 2 momentti ja VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

⁶⁸ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 212.

⁶⁹ Ks. esim. *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 572 ja VH 2019a, luku 3.1.1 Yleistä.

⁷⁰ *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut, 2 momentti.

⁷¹ *Kivioja – Niiranen – Kontkanen* 2007, s. 180.

⁷² VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

työntekijöiksi, joille kollektiivinen eläkevakuutus on mahdollista järjestää, katsottiin ratkaisussa KHO 2018:35 myös sellaiset yhtiön palveluksessa olevat henkilöt, jotka eivät ole kyseisen yhtiön osakkaita, vaan tämän yhtiön kokonaan omistaman emoyhtiön osakkaita⁷³.

Koska yrittäjän eläkelain (YEL) soveltamisalaan kuuluvia henkilöitä ja suppean omistuspohjan yhtiöitä ei ole rajattu kollektiivisen eläkevakuutuksen ulkopuolelle, vakuutettuna voi olla osakkeenomistaja tai osakas, jolle ei makseta yhtiöstä rahapalkkaa. Kuten yksilöllisen eläkevakuutuksen kohdalla, palkan maksamatta jättäminen ei lähtökohtaisesti ole este ottaa osakkeenomistajaa tai osakasta mukaan TVL 96 a §:n täyttävään kollektiiviseen eläkevakuutukseen⁷⁴.

2.3 Työnantajan maksaa vakuutusmaksut

Tuloverolain 68.2 §:n mukaan vakuutusmaksut vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen ovat työntekijän verotuksessa verovapaita, kun ne on maksanut työntekijän työnantaja. Työnantajan käsitettä ei kuitenkaan ole tässä yhteydessä määritelty eikä sitä määritellä muuallakaan tuloverolaissa. TVL 96 a §:ssä ei puolestaan ole suoranaisesti mainintaa siitä, että kollektiiviseen eläkevakuutukseen tehtyjen vakuutusmaksujen tulisi olla työnantajan maksamia. TVL 96 a.1 §:ssa kuitenkin mainitaan, että työntekijän omat maksut kollektiiviseen eläkevakuutukseen eivät ole vähennyskelpoisia, jos ne ylittävät työnantajan maksaman määrän. Tästä voidaan päätellä, että yleensä työnantaja maksaa kollektiiviseen eläkevakuutukseen enemmän maksuja kuin työntekijä. TVL 96 a §:n on myös vakiintuneesti katsottu soveltuvan arviointiin, onko työnantajan kollektiiviseen eläkevakuutukseen maksamat maksut katsottavat työntekijän palkaksi⁷⁵. Siten myös TVL 96 a §:n soveltumista arvioitaessa on tärkeää määritellä, mitä työnantajalla tarkoitetaan vakuutusmaksuja maksettaessa.

---

⁷³ Ratkaisussa KHO 2018:35 A ja B omistavat kokonaisuudessaan X Oy:n osakekannan, joka puolestaan omisti kokonaisuudessaan Y Oy:n osakekannan. Kun A ja B työskentelivät Y Oy:n hyväksi, Y Oy:n oli mahdollista ottaa heille vapaaehtoinen kollektiivinen eläkevakuutus.

⁷⁴ *Kivioja – Niiranen – Kontkanen* 2007, s. 180 ja VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

⁷⁵ Ks. esim. KHO 2018:36, *Kivioja – Niiranen – Kontkanen* 2007, s. 179 ja VH 2019a.

Työnantajan käsitteeseen on otettu kantaa ennakkoperintälain (EPL) 14 §:ssä, jonka mukaan työnantaja on se, *jonka lukuun tehdystä työstä palkka maksetaan*. Työnantajan käsitettä voidaan hahmotella kuitenkin myös työsopimuslain (TSL) perusteella, jonka 1:1 §:n mukaan työnantajaksi on määritelty työsopimuksen toinen sopijapuoli, jonka lukuun työtä tehdään tämän johdon ja valvonnan alaisena työnantajan tällöin maksaessa työntekijälle palkkaa tai muuta vastiketta. Jos tällainen TSL:n mukainen työsuhde on olemassa, kyseessä on myös verotuksen kannalta palkkasuhde, jossa maksun voidaan katsoa olevan työnantajan maksama⁷⁶.

Työnantajan käsite on kuitenkin TVL 68 ja 96 a §:ä sovellettaessa laajempi kuin työsopimuksen toinen osapuoli, sillä kuten tutkielman edeltävässä luvussa 2.2 todettiin, työntekijäksi voidaan katsoa myös sellainen yhtiössä työskentelevä henkilö, joka ei ole työsuhhteessa yhtiöön. Siten tällaisten henkilöiden kohdalla merkittävää on se, kenen lukuun EPL 14 §:n ja TSL 1:1 §:n mukaisesti työtä tehdään. Lisäksi EPL 14 §:n ja TSL 1:1 §:n mukaiselle palkanmaksun edellytykselle täytyy antaa merkitys vain siltä osin, kuka palkan yhtiössä työskentelevälle henkilölle maksaisi, jos palkkaa maksettaisiin, sillä kuten edeltävässä luvussa on esitetty, esimerkiksi osakastyöntekijöiden ei ole nostettava palkkaa, jotta heille voidaan ottaa eläkevakuutus.

Kun pohditaan, kenen lukuun työtä tehdään ja kuka toinen sopimusosapuoli työntekijän lisäksi on, esimerkiksi konsernin yhtiöitä on pidettävä erillisinä työnantajina⁷⁷. Siten kunkin konsernin yhtiön tulee maksaa oman työntekijänsä eläkevakuutusmaksut⁷⁸. Estettä ei kuitenkaan ilmeisemmin ole sille, että työnantaja veloittaisi edelleen eläkevakuutukseen maksetun vakuutusmaksun esimerkiksi toiselta konsernin tai ketjun yhtiöltä, jos työntekijän työpanos on reaalisesti rasittanut tätä toista yhtiötä. Tähän päädyttiin ainakin ennakkoratkaisussa KVL 111/1998, jossa oli kyse ulkomaan komennuksesta toiseen pankki-konttoriin, jolta vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen vakuutusmaksut veloitettiin alkuperäisen pankkikonttorin maksaessa ne vakuutukseen.⁷⁹

---

⁷⁶ *Laitinen – Peltomäki*, 4. Palkka, työ- ja käyttökorvaukset, Työsuhteesta maksettu palkka, Työsuhde, Työsopimuslain velvoitteet.

⁷⁷ Kuitenkin esimerkiksi KKO 2010:43, jossa konserni katsottiin yhdeksi työnantajakokonaisuudeksi. Ratkaisussa oli kuitenkin kyse TSL 7:4.3 §:n mukaisesta erityisestä työnantajavastuun laajentamisesta työntekijän hyväksi.

⁷⁸ KHO 12.12.2008 T 3238.

⁷⁹ KVL 111/1998.

2.4 Työnantaja on ottanut vakuutuksen

Tuloverolain 68.2 §:n mukaan vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus tulee olla työnantajan ottama ja TVL 96 a.2 §:n mukaan vapaaehtoinen kollektiivinen lisäeläketurva tulee olla työnantajan järjestämä, jotta työnantajan maksujen verovapaus voidaan saavuttaa. Verohallinnon ja oikeuskirjallisuudessa hyväksytyyn kannan mukaan kollektiivisessa lisäeläketurvassa työnantajan järjestämällä tarkoitetaan sitä, että eläkevakuutus on työnantajan ottama⁸⁰. Siten säännöksillä voidaan lain sanamuodon eroavaisuudesta huolimatta katsoa tarkoittavan samaa eli työnantajan ottamaa vakuutusta. Edellytykseen voidaan kuitenkin katsoa liittyvän kaksi näkökulmaa, joiden molempien tulee täytyä maksujen verovapauden saavuttamiseksi: työnantaja omistaa ja on ottanut vakuutuksen.

Eläkevakuutus on työnantajan omistama, jos työnantaja on sopinut sen omistusoikeudesta suoraan vakuutusyhtiön kanssa tai vakuutuksen on solminut alun perin joku muu, mutta omistusoikeus on myöhemmin siirretty työnantajalle. Omistusoikeus on voitu siirtää työnantajalle esimerkiksi kaupalla tai yritysjärjestelyn seurauksena. Omistusoikeuden perusteella työnantajalla on määräämisvalta vakuutuksen suhteen⁸¹. Omistusoikeudella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että omistaja saa lähtökohtaisesti käyttää omaisuuttaan haluamallaan tavalla eli myös luovuttaa omaisuuden, muilla kuin omistajalla ei ole lähtökohtaisesti oikeutta käyttää omaisuutta, omistajalla on mahdollisuus omistajankanteisiin ja omaisuutta voidaan käyttää omistajan velkojen maksuun⁸². Siten esimerkiksi työnantajan pelkän hallintaoikeuden eläkevakuutukseen ei voida katsoa täyttävän säännöksen edellytyksiä.

Kaikki edellä mainitut omistusoikeuden tunnusmerkit eivät kuitenkaan usein täyty työnantajan omistamissa eläkevakuutuksissa. Vaikka työnantaja omistaa vakuutuksen ja sillä pitäisi omistusoikeuden perusteella olla lähtökohtaisesti määräämisvalta muuttaa vakuutussopimusta esimerkiksi edunsaajamääräyksen, maksusuunnitelman ja eläkeajan osalta, näitä on usein eläkevakuutuksissa rajoitettu⁸³. Rajoitus vakuutuksen ehtojen muuttamisesta voi perustua esimerkiksi työntekijän työsopimukseen, jolloin lisäeläkejärjestelystä

---

⁸⁰ Ks. esim. *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 573 ja VH 2019a, luku 3.1.1 Yleistä.

⁸¹ HE 80/2004, s. 5 ja 18.

⁸² *Kaisto – Tepora* 2012, s. 247–250 ja 253–254.

⁸³ *Engblom – Adamsson* 2011, s. 224.

on tullut työnantajaa sitova työsuhteen ehto siviili- ja työoikeuden perusteella. Rajoitus voi yksilöllisissä eläkevakuutuksissa perustua myös peruuttamattomaan edunsaajamääräykseen, jolla voidaan estää esimerkiksi vakuutuksen muutokset, sen panttaus ja takaisinostoarvon nostaminen ilman työntekijän suostumusta.⁸⁴ Edellä kuvatut rajoitukset eivät kuitenkaan tässä merkityksessä poista sitä, että työnantaja omistaa eläkevakuutuksen. Siten säännöksiä edellytyksen voidaan katsoa täyttyvän niidenkin osalta.

Toisena eläkevakuutusmaksujen verovapauden edellytyksenä on, että työnantaja on ottanut vakuutuksen. Sääntelyn edellytyksen voidaan katsoa täyttyvän sellaisessa tilanteessa, jossa työntekijän nykyinen, vakuutusmaksuja maksava työnantaja, on suoraan solminut sopimussuhteen vakuutusyhtiön kanssa⁸⁵. Kyseinen työnantaja voi myös siirrellä eläkevakuutuksia vakuutusyhtiöistä toiseen ilman, että se vaikuttaa lain tulkintaan⁸⁶. Tulkinnanvaraista on kuitenkin osittain se, onko kyseessä työnantajan ottama vakuutus, jos vakuutuksen on ottanut alun perin joku muu kuin nykyinen vakuutusmaksuja maksava työnantaja. Kyseessä oleva tilanne ei ainakaan yksilöllisissä eläkevakuutuksissa ole epätavallinen, sillä työnantajan ottamia eläkevakuutuksia ei koske TVL 54 d.4 §:n 2 kohdan rajoitus vakuutuksen luovuttamisesta tai panttaamisesta, jonka seurauksena vakuutus voidaan luovuttaa esimerkiksi työntekijän uudelle työnantajalle tai työntekijälle itselleen⁸⁷. Siten vakuutuksen ottamisen yhteydessä on voitu sopia, että esimerkiksi työnantajan vaihtuessa entinen työnantaja on sidottu siirtämään työntekijälle otettu yksilöllinen eläkevakuutus uudelle työnantajalle tai työntekijälle itselleen. Sitoutuminen vakuutuksen siirtoon perustuu tällaisissa tapauksissa usein siihen, että vakuutukseen sisältyvien etujen on tarkoitettu kuuluvan lopullisesti työntekijälle, vaikka työnantajayritys on vakuutuksenottaja ja sen omistaja.⁸⁸

Jos vakuutuksen on solminut joku työntekijän aikaisempi työnantaja ja se siirretään suoraan työnantajalta toiselle, vakuutuksen voidaan katsoa olevan säännöksiä edellytyksen

---

⁸⁴ Karttunen – Pasanen 2019, s. 218–219 ja 224 sekä Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 141.

⁸⁵ Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 567.

⁸⁶ Engblom – Adamsson 2011, s. 220.

⁸⁷ HE 80/2004, s. 5, VH 2019a, luku 2.4 Vakuutuksen omistusoikeuden siirto ja Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 571.

⁸⁸ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 302 ja Engblom – Adamsson 2011, s. 224.

mukainen⁸⁹. Siten siirto ei aiheuta muutoksia vakuutuksesta aikanaan maksettavan eläkkeen verotukseen eikä jo maksettuja tai tulevia vakuutusmaksuja katsota tämän perusteella palkaksi. Työntekijälle ei siten vakuutuksen siirtohetkellä synny mitään veronalaista etua.⁹⁰

Joskus saatetaan kuitenkin yksilöllisten eläkevakuutusten yhteydessä menetellä niin, että työnantaja siirtää ottamansa eläkevakuutuksen omistusoikeuden ensin työntekijälle, joka siirtää sen myöhemmin uuden työnantajan omistukseen. Jos aikaisempi ja uusi työnantaja ovat sopineet vakuutuksen siirrosta keskinäisin sopimuksin tai muuten pystytään selvittämään, että aikaisemman työnantajan ottamat velvoitteet sitovat aikaisemmin sovitun mukaisesti uuttakin työnantajaa, vakuutus voidaan katsoa uuden työnantajan ottamaksi vakuutukseksi. Silloin vakuutusmaksut eivät ole työntekijän palkkaa, kun myös muut edellytykset täyttyvät.⁹¹ Yksilöllisessä eläkevakuutuksessa aikaisemman työnantajan velvoitteiden on katsottu ennakkoratkaisussa KVL 50/2019 sitovan uutta työnantajaa esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa työntekijä ei ollut työsuhteiden välissä kerryttänyt eläkevakuutuksen säästö pääomaa eikä aikaisempia ehtoja ollut muutettu työsuhteiden välissä tai siirrettäessä vakuutus uudelle työnantajalle. Jos tällaista ei kuitenkaan pystytä selvittämään eikä vakuutusta siten voida katsoa uuden työnantajan ottamaksi, mutta uusi työnantaja tästä huolimatta maksaa vakuutukseen maksuja, maksut katsotaan työntekijän palkaksi⁹². Työntekijä ei myöskään tässä tilanteessa pysty vähentämään eläkevakuutukseen tehtyjä maksuja verotuksessaan, sillä vakuutus ei ole TVL 54 d §:n mukaisesti työntekijän ottama, vaan työntekijän edellisen työnantajan ottama.

Kollektiivisiin eläkevakuutuksiin liittyy kuitenkin yksilöllisiin eläkevakuutuksiin verrattuna laajennus siihen, keiden ottama vakuutus voidaan tulkita työnantajan ottamaksi. Ratkaisussa KHO 12.12.2008 T 3238 nimittäin hyväksyttiin samassa konsernissa työntekijän työnantajan kanssa toimivan yhtiön ottama vakuutus. Kyseisessä ratkaisussa todettiin, että kollektiivisen eläkevakuutuksen edellytykset täyttyivät, kun konsernin emoyhtiö A

---

⁸⁹ Ks. esim. *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 567 ja 573 sekä VH 2019a, luku 2.4 Vakuutuksen omistusoikeuden siirto.

⁹⁰ Ks. esim. *Engblom – Adamsson* 2011, s. 225 ja VH 2019a, luku 2.4 Vakuutuksen omistusoikeuden siirto.

⁹¹ VH 2019a, luku 2.4 Vakuutuksen omistusoikeuden siirto.

⁹² Helsingin HAO 2001 T 01/0606/03 (ei julk.).

Oyj oli ottanut ryhmäeläkevakuutuksen, jonka piirissä olivat A Oyj:n sekä sen tytäryhtiöiden B Oy:n ja C Oy:n toimitusjohtajat.⁹³ Verohallinto on ratkaisun seurauksena katsonut, että laajennus voi koskea myös muita konserniin rinnastuvia, kiinteästi samaan ryhmään kuuluvia työnantajia, kuten järjestöjä⁹⁴.

Työntekijä voi myös itse ottaa vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen. Jos tällainen työntekijän alun perin itse ottama vakuutus siirretään työnantajalle, kyseessä ei ole TVL 68.2 §:n mukainen työnantajan ottama vakuutus. Siten jos työnantaja maksaa tällaiseen vakuutukseen vakuutusmaksuja, ne ovat TVL 68.1 §:n perusteella työntekijän palkkaa koko määrältä.⁹⁵ Sama pätee alun perin työntekijöiden yhdessä ottamaan ryhmäeläkevakuutukseen, joka siirretään työnantajalle, sillä sekään ei täytä TVL 96 a §:n edellytyksiä⁹⁶.

2.5 Vakuutuksella ei korvata palkanmaksua

Tuloverolain 68 tai 96 a §:ssä ei ole mainintaa, miten menetellään, jos työnantajan ja työntekijän välillä on neuvoteltu, että palkan sijasta työntekijän korvaus tehdystä työstä sijoitetaan yksilölliseen tai kollektiiviseen eläkevakuutukseen. Tämä voi olla sekä työnantajalle että työntekijälle edullisempi vaihtoehto, sillä työnantajan ei tarvitse maksaa TVL:n rajoitusten mukaisesti maksetuista vakuutusmaksuista palkan sivukuluja ja eläkevakuutuksiin sijoitettu osuus työntekijän palkasta ei esimerkiksi nosta työntekijän progressiota ansiotulojen verotuksessa.⁹⁷ Hallituksen esityksessä 80/2004 kuitenkin mainitaan, että TVL 68 § ei sisällä tyhjentävää ratkaisua vakuutusmaksujen verokohtelusta. Siten esityksessä kiinnitettiin huomiota siihen, että jos eläkevakuutuksella voidaan katsoa korvattavan palkanmaksua, vakuutusmaksut katsotaan kokonaisuudessaan henkilön palk-

---

⁹³ KHO 12.12.2008 T 3238.

⁹⁴ VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

⁹⁵ Ks. esim. VH 2019a, luku 2.4 Vakuutuksen omistusoikeuden siirto ja *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 567.

⁹⁶ *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut, 2 momentti, alaviite 2849.

⁹⁷ *Andersson – Penttilä* 2014, s. 290.

katuloksi. Myös osakeyhtiön osakkaalle otetun vakuutuksen suhteen täytyy ottaa huomioon peiteltyä osinkoa koskevat säännökset.⁹⁸ Rajanveto palkkatulon ja peitellyn osingon välillä perustuu siihen, millä perusteella eläkevakuutus katsotaan henkilölle otetun. Jos vakuutus on otettu henkilölle hänen työntekijäasemansa perusteella eli henkilö reaalisesti työskentelee yhtiössä, vakuutusmaksut voidaan verottaa henkilön palkkatulona. Jos vakuutus on otettu henkilölle puolestaan hänen osakasasemansa perusteella, vakuutusmaksut voidaan verottaa peiteltyä osinkona.⁹⁹ Nämä näkökulmat tuleekin ottaa huomioon vapaaehtoisia eläkevakuutuksia otettaessa.

Jotta yksilölliseen tai kollektiiviseen eläkevakuutuksen maksettua vakuutusmaksua ei katsottaisi työntekijän palkaksi, eläkevakuutuksen ottaminen ja sinne maksujen maksaminen täytyy ensinnäkin olla työnantajan yksipuolisesti tekemä päätös. Siten työntekijä ei voi valita palkan maksutavasta esimerkiksi rahapalkan ja eläkevakuutukseen sijoittamisen välillä ilman, että vakuutusmaksuja katsottaisiin palkaksi.¹⁰⁰ Vakuutusmaksu katsottiin ratkaisussa KHO 2.12.1992 T 4457 (ei julk.) kokonaisuudessaan palkaksi myös siinä tapauksessa, että työntekijä hyväksyy sovitun rahapalkan alentamisen, jotta hän saasen vakuutusetuutena. Ratkaisussa vakuutusmaksujen katsomiseen palkaksi vaikutti kuitenkin lisäksi se, että työntekijät pystyivät eläkevakuutusta otettaessa vaikuttamaan eläkeikänsä ja eläkkeen tasoon. Siten työntekijällä ei ole mahdollista vaikuttaa eläkeikään tai eläkkeen tasoon ilman, että maksuja katsottaisiin työntekijän palkaksi.¹⁰¹ Myöskään esimerkiksi ylitöiden tai provisioiden korvaamisesta eläkevakuutusmaksuilla ei voida sopia ilman, että maksut katsottaisiin palkanmaksun korvaamiseksi¹⁰².

Edellä kuvatuista verovapauden edellytyksistä poikkeavaan ratkaisuun kuitenkin päädyttiin verovapaita päivärahoja ja kilometrikorvauksia koskevassa ratkaisussa KHO 2022:72. Ratkaisussa nimittäin katsottiin, että työntekijälle maksettavat päivärahat ja kilometrikorvaukset olivat hänen tuloverolain 71.1 §:n mukaisia verovapaita tuloja, vaikka ne vaikuttivat alentavasti työntekijälle maksettavaan kokonaispalkan määrään.¹⁰³ Siten

---

⁹⁸ HE 80/2004, s. 7.

⁹⁹ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 212 ja VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

¹⁰⁰ VH 2019a, luvut 2.1.5 ja 3.1.5 Vakuutus palkan vaihtoehtona.

¹⁰¹ KHO 2.12.1992 T 4457 (ei julk.).

¹⁰² KVL 433/1983, *Engblom – Adamsson* 2011, s. 240 ja *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 202.

¹⁰³ Ratkaisussa KHO 2022:72 oli kyseessä kokonaispalkkamalli, jossa työntekijän veronalainen palkka muodostui mm. pohjapalkasta sekä hänen myyntiinsä perustuvista provisioista ja bonuksista, mutta näistä vähennettiin työntekijälle maksetut verovapaat päivärahat ja kilometrikorvaukset.

ratkaisu ei ole linjassa työnantajan maksamista vapaaehtoisista eläkevakuutuksista annettujen ratkaisujen ja vallitsevan verotuskäytännön kanssa.

Jos eläkevakuutuksen maksuista on sovittu etukäteen, ei pitäisi olla vaaraa, että vakuutusmaksuilla katsottaisiin korvattavan palkanmaksua. Siten esimerkiksi työntekijän ja työnantajan välillä tehdyssä kokonaispalkkasopimuksessa, jossa rahapalkan lisäksi on sovittu vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen maksamisesta, ei ole kyse palkanmaksun korvaamisesta vakuutusmaksuilla. Näin esimerkiksi työntekijän 5 000 euron kokonaiskuukausipalkka on voitu jakaa niin, että siitä 600 euroa maksetaan eläkevakuutukseen ja loput 4 400 euroa maksetaan rahapalkkana.¹⁰⁴ Tilanne on kuitenkin tulkinnanvaraisempi, jos työnantaja päättää, että työntekijän tuleva palkankorotus maksetaan eläkevakuutuksen muodossa. Edellä esitettyjen näkökulmien perusteella palkankorotuksen suorittamista eläkevakuutusmaksuin ei tulisi katsoa palkanmaksun korvaamiseksi, kunhan kyse olisi työnantajan yksipuolisesta päätöksestä, kyseessä olisi tuleva, vielä erääntymätön palkka eikä rahapalkkaa tämän seurauksena alenneta, vaan se pysyisi eläkevakuutusmaksuista huolimatta samana tai nousisi.

Vapaaehtoiseen yksilölliseen tai kollektiiviseen eläkevakuutukseen maksettavien vakuutusmaksujen määrä voi perustua esimerkiksi työ sopimuksella sovittuun prosenttiosuuteen työntekijän palkasta tai se on voitu vakuutusehtojen perusteella jättää työnantajan päätettäväksi vuosituloksen perusteella¹⁰⁵. Siten vakuutus sopimukseen voidaan ohjata vakuutusmaksuja myös yhtiön vuosituloksen tai muiden vastaavien tunnuslukujen perusteella, vaikka nämä tunnusluvut olisivat peruste myös työntekijöiden bonusten, tulos- ja voittopalkkioiden taikka muiden vastaavien erien määräytymiselle¹⁰⁶. Näiden ohjelmien tulee kuitenkin olla erillisiä vakuutusmaksujen maksamiseen verrattuna¹⁰⁷. Ratkaisussa KHO 1990 B 565 katsottiin, että kun työntekijä sai valita, käytetäänkö osa tilikauden tuloksen perusteella maksettavasta bonuksesta hänen toimihenkilövakuutukseensa, yksilölliseen eläkevakuutukseen vai maksettiinko se kokonaisuudessaan rahana, bonusjärjestelmä oli osa työntekijöiden palkkausjärjestelmää ja siten kyseessä olisi ollut palkanmaksun kor-

---

¹⁰⁴ VH 2019a, luku 2.1.5 Vakuutus palkan vaihtoehtona sisältäen esimerkin 5.

¹⁰⁵ Karttunen – Pasanen 2019, s. 219.

¹⁰⁶ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 140 ja VH 2019a, luku 2.1.5 Vakuutus palkan vaihtoehtona.

¹⁰⁷ Karttunen – Pasanen 2019, s. 219.

vaaminen vakuutuksella. Tärkeää lisäksi on, että työnantajan ja työntekijän välillä on py-
syvä sopimus eläkevakuutusmaksujen maksuperiaatteesta, sillä muuten työntekijä voi
määräillä vakuutusmaksuista ja ne katsotaan hänen palkkatulokseen¹⁰⁸. Ennakkoratkai-
sussa KVL 83/1999 merkitystä ei kuitenkaan annettu sille, että työntekijällä oli vapaaeh-
toisen kollektiivisen eläkevakuutuksen ehtojen mukaisesti oikeus päättää vakuutuksen si-
joituskohteista, joiden tuottoon eläkkeen määrä oli sidottu¹⁰⁹.

Peiteltyä osinkoa koskevan verotusmenettelystä annetun lain (VML) 29 §:n mukaan pei-
tellystä osingosta on kyse muun muassa silloin, kun osakeyhtiöstä annetaan sen osak-
kaalle tai osakkaan omaiselle osakasaseman perusteella rahanarvoista etuutta vastikkeetta
tai etu on hinnoiteltu tavallisesta olennaisesti poikkeavasti. Siten eläkevakuutusmaksut
osakkaalle tai tämän omaiselle voivat olla palkanmaksun korvaamisen sijasta vaihtoeh-
toisesti peiteltyä osinkoa. Palkanmaksun korvaamisesta on kyse, kun vakuutusmaksuilla
on korvattu osakkaan tai tämän omaisen palkanmaksua eikä kyseisiä maksuja ole käsi-
teltä palkkana tulorekisteri-ilmoituksella ja kirjanpidossa. Jos vakuutusmaksut on puoles-
taan käsiteltä palkkana, peiteltyä osinkoa ei voi lähtökohtaisesti muodostua. Poikkeuksen
tähän kuitenkin muodostaa tilanne, jossa vakuutettuna on henkilö, joka ei työskentele yh-
tiössä, sillä myös osakkaille ja heidän omaisilleen yhtiöstä järjestettyjen etujen sekä siten
kokonaispalkan tulee vastata samaa työtä tekevien etuja ja palkkausta.¹¹⁰ Poikkeus pätee
niin yksilölliseen kuin kollektiiviseen eläkevakuutukseen vaikka yksilöllisiä eläkevakuu-
tuksia koskevan TVL 68 §:n mukaan yhtiö näyttäisi voivan aina maksaa verovapaasti
8 500 euroa vuodessa yksilölliseen eläkevakuutukseen. Lain sanamuodosta huolimatta
vakuutusmaksun täytyy kuitenkin olla suhteutettu osakkaan tai tämän omaisen tekemän
työn arvoon ja jos heidän työpanoksensa yhtiössä on niukkaa, myös vakuutusmaksut tulee
suhteuttaa siihen.

Osakkaan ei kuitenkaan ole pakollista nostaa työskentelystään palkkaa tai osinkoja, vaan
hän voi jättää ne yhtiöön kerryttämään voittoa. Siten palkan määrä ei välttämättä osoita

---

¹⁰⁸ Jokela – Lammi – Lohi – Silvola 2013, s. 140.

¹⁰⁹ KVL 83/1999 ja Karttunen – Pasanen 2019, s. 220.

¹¹⁰ Myllymäki 2020, s. 866 ja Nykänen – Nieminen, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät
vähennykset, 4 luku Ansiotulon veronalaisuus, Eräät työsuhteeseen liittyvät tai työtuloon rinnastettavat
ansiotulot, TVL 68 § (20.8.2004/772) Työnantajan maksamat vakuutusmaksut, 4 momentti.

osakkaan työn arvoa eikä palkan nostamatta jättämisen tulisi olla este järjestää esimerkiksi vakuutusetuja osana kokonaispalkkausta.¹¹¹ Palkanmaksun korvaamisesta voi kuitenkin olla kyse erityisesti silloin, kun kollektiiviseen eläkevakuutukseen maksetut maksut ovat suuria vuosiansioihin verrattuna ja vakuutuksen piirissä on suppea joukko¹¹². Näin tulkittiin myös ratkaisussa KHO 2018:35, jossa kollektiivisen eläkevakuutuksen piiriin kuuluivat Y Oy:ssä työskentelevät A ja B sekä B:n vaimo C, joista A:lle ja B:lle ei kuitenkaan maksettu Y Oy:stä lainkaan palkkaa, sillä he olivat Y Oy:n emoyhtiön X Oy:n omistajia, ja X Oy maksoi heidän palkkansa. Kun Y Oy:n eläkevakuutukseen maksamat vakuutusmaksut sekä A:lle että B:lle olivat muutaman vuoden sisällä yli 300 000 euroa, mutta heille ei ollut tänä aikana maksettu yhtiöstä lainkaan palkkaa eikä emoyhtiö myöskään ollut veloittanut A:n ja B:n palkkoja Y Oy:ltä, rahapalkka katsottiin korvatus eläkevakuutusmaksujen muodossa.¹¹³

Riski palkanmaksun korvaamiseen tai peitellyn osingon muodostumiseen tulee ottaa huomioon myös silloin, kun eläkevakuutuksella on vakuutettu osakas, joka kuuluu yrittäjän eläkelain (YEL) soveltamisalaan. Jos nimittäin osakkaalle otettuun eläkevakuutukseen maksettavat vakuutusmaksut perustuvat hänen YEL-työtulonsa määrään, palkanmaksun korvaamiseksi voidaan katsoa se, että YEL-työtulon määrää nostetaan merkittävästi ennen eläkevakuutuksen ottamista tai vastaavasti vakuutuksen jälkeen.¹¹⁴

Myös työsuhteen päättyessä voidaan joutua pohtimaan, korvataanko eläkevakuutusmaksuilla palkanmaksua. Pohdinta on tarpeellista, sillä työnantajat ovat lähivuosina ottaneet irtisanottaville työntekijöille vapaaehtoisia kollektiivisia eläkevakuutuksia tarkoitukseen yleensä korvata työntekijöille se työeläkkeen menetys, joka irtisanomisesta seuraa¹¹⁵. Vakuutus voidaankin katsoa otetun palkanmaksun sijasta sellaisissa tapauksissa, joissa vakuutukseen maksetaan suoritus, joka liittyy työsuhteen päättymiseen¹¹⁶. Siten ratkaisussa KHO 2018:36 katsottiin, että kun irtisanova yhtiö oli tarjonnut kullekin irtisanottavalle työntekijälle 18 000 euron tukipakettia irtisanomisen vuoksi, korvausta oli

---

¹¹¹ Kivioja – Niiranen – Kontkanen 2007, s. 180.

¹¹² Nykänen – Nieminen, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut.

¹¹³ KHO 2018:35.

¹¹⁴ Karttunen – Pasanen 2019, s. 212 ja Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 579–580.

¹¹⁵ Karttunen – Pasanen 2019, s. 213.

¹¹⁶ VH 2022, luku 11.3 Eläkevakuutus työsuhteen päättyessä.

pidettävä irtisanomistilanteessa maksettavana työsuhteeseen liittyvänä korvauksena, joka oli työntekijän tuloverolain 61.2 §:ssa tarkoitettua palkkaan rinnastettavaa veronalaista ansiotuloa. Ratkaisussa ei annettu merkitystä sille, että osalla työntekijöistä tukipaketti oli talletettu eläkevakuutukseen tai sille, oliko niillä työntekijöillä, joiden tukipaketti oli talletettu eläkevakuutukseen, mahdollisuus valita eläkevakuutuksen tai esimerkiksi rahakorvauksen väliltä.¹¹⁷

Eläkevakuutukseen suoritettavien maksujen voidaan katsoa liittyvän työsuhteen päättymiseen ja siten palkanmaksun korvaamiseksi myös silloin, kun työnantaja ja työntekijä keskenään päättävät suoritusten maksamisesta esimerkiksi eläkevakuutuksen tai uudelleensijoittumisvalmennuksen väliltä. Samoin jos uuden, irtisanomisen vuoksi otettavan kollektiivisen eläkevakuutuksen ryhmämääritelmä ei täytä kollektiivisuuden edellytyksiä, vaan vakuutuksen katsotaan kohdistuvan nimettyihin tai muuten yksilöllisesti määrittäytyihin henkilöihin, kuten vain irtisanottuihin tai pian irtisanottaviin työntekijöihin, vakuutusmaksut voidaan katsoa työsuhteen päättymiseen liittyväksi korvaukseksi. Kuitenkin myös aikaisemmin otettuun vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen irtisanomisen yhteydessä maksettavat vakuutusmaksut voivat liittyä työsuhteen päättymiseen ja siten tulla verotettavaksi työntekijän ansiotulona.¹¹⁸

Oikeuskirjallisuudessa on esitetty kritiikkiä liittyen siihen, milloin vapaaehtoisella eläkevakuutuksella katsotaan korvattavan palkanmaksua. Edellä esiteltyjen periaatteiden mukaisesti palkanmaksu on katsottu korvatun eläkevakuutuksen maksuilla, jos niillä korvataan jo eräännytynyt tai kertynyt saatava esimerkiksi provisio tai ylityökorvaus. Tätä periaatetta on kuitenkin oikeus- ja verotuskäytännössä noudatettu myös usein vielä eräännyttömien suorituksien osalta.¹¹⁹ Siten työnantajan ja työntekijän välillä ei ole voitu verotuksellisesti tehokkaalla tavalla sopia, että esimerkiksi nykyinen 80 000 euron vuosipalkka toteutettaisiin seuraavana vuonna siten, että vain 72 000 euroa siitä maksettaisiin rahapalkkana ja loput 8 000 euroa sijoitettaisiin eläkevakuutukseen. Kuitenkin, jos yhtiöön palkataan uusi työntekijä, hänen kanssaan palkkausjärjestely voidaan sopia niin, että

---

¹¹⁷ KHO 2018:36.

¹¹⁸ VH 2022, luku 11.3 Eläkevakuutus työsuhteen päättyessä.

¹¹⁹ KHO 2.12.1992 T 4457 (ei julk.), jossa ei muutettu KVL:n ratkaisua. Kyseessä oli tulevaisuudessa mahdollisesti järjestettävä eläkejärjestely, jonka verokäsittelyä ennakkoratkaisulla haettiin. Kritiikistä *Ossa* 2020, s. 299.

80 000 euron kokonaispalkasta 8 000 euroa sijoitetaan eläkevakuutukseen ja loput maksetaan rahapalkkana, ilman, että palkanmaksua katsottaisiin korvattavan eläkevakuutuksella. Siten onkin ehdotettu, että tulkinnan tulisi olla joustavampi, kun kyseessä on vielä erääntymätön palkkasaatava.¹²⁰

Tulkintaa voidaan pitää hyväksyttävänä, sillä vapaaehtoisten eläkevakuutusten yhtenä tarkoituksena on yhtiön kannalta niiden toimiminen työntekijöiden kannustamisen ja sitouttamisen työkaluna. Jos vapaaehtoisia eläkevakuutuksia koskevasta lainsäädännöstä johtuva tulkinta kuitenkin johtaa siihen, että yhtiön on eläkevakuutus ottaakseen irtisanoittava työntekijä ja palkattava hänen tilalleen uusi, jotta eläkevakuutusmaksuja ei katsottaisi työntekijän palkkatuloksi, työkalun sitouttamisnäkökulma ja sen hyödyt menetetään. Tulkinnan hyväksyttävyyttä tukee myös työsopimuslain 2:2 §:n mukainen työntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun vaatimus, sillä sen mukaan työnantajan tulisi kohdella työntekijöitään tasapuolisesti, *jollei siitä poikkeaminen ole työntekijöiden tehtävät ja asema huomioon ottaen perusteltua*. Koska työnantajalla olisi nykyisen oikeus- ja verotuskäytännön perusteella kuitenkin selkeä kannustin kohdella samanlaisissa tehtävissä ja asemassa olevia työntekijöitä eri tavalla vain heidän rekrytointiaikansa perusteella, nykyistä oikeus- ja verotuskäytäntö voidaan pitää tältä osin epäonnistuneena. Tulkintaa voidaan perustella myös sillä, että nykyistä oikeus- ja verotuskäytäntöä ei todennäköisesti voida jo työsuhteessa olevan henkilön osalta kiertää siten, että hänet erotetaan, jotta hänen kanssaan voidaan tehdä uusi työsopimus vain siitä syystä, että hänenkin kohdallaan päästään hyödyntämään vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen verovapaus. Tämä nimittäin voisi olla verotusmenettelystä annetun lain 28 §:ssä mukaista veron kiertämistä.

---

¹²⁰ Ossa 2020, s. 299.

3 Vakuutusmaksujen verovapauden erityiset edellytykset yksilöllisessä eläkevakuutuksessa

3.1 Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen määritelmä

Tuloverolain 68 §:ssä säädetään työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen tehtyjen maksujen verokohtelusta. Siten onkin tärkeää ensin määritellä, mitä vapaaehtoisella yksilöllisellä eläkevakuutuksella tarkoitetaan.

Työnantajan ottamia vakuutuksia on olemassa sekä vapaaehtoisia että pakollisia. Pakollisiin vakuutuksiin kuuluvat vakuutukset, joiden ottamisvelvollisuudesta on säädetty laissa tai työehtosopimuksissa. Siten vapaaehtoiset vakuutukset ovat sellaisia, ettei niiden ottaminen ole työnantajalle pakollista¹²¹. Vapaaehtoisen vakuutuksen ehtoja ei myöskään yleensä rajaa mikään erityislaki ja siten, kuten tutkielman luvussa 2.1 on todettu, vapaaehtoisen vakuutuksen ehdot perustuvat vakuutus sopimukseen ja vakuutus sopimuslakiin¹²². Pakollisten ja vapaaehtoisten vakuutusten ottamiseen on yleensä myös erilaiset tarkoitukset, sillä pakollisten eläkevakuutusten tarkoituksena on järjestää työntekijöiden lakisääteinen, pakollinen eläketurva¹²³. Vapaaehtoisen vakuutuksen tarkoituksena voi puolestaan olla enemmänkin työntekijän kannustaminen ja sitouttaminen yritykseen.

Myös yksilöllisen vakuutuksen määritelmä on hyvä tässä kohtaa selventää, sillä tutkielmassa käsitellään sekä yksilöllisiä että kollektiivisiä vakuutuksia. Yksilöllisen vakuutuksen määritelmää voidaan hahmotella ensinnäkin sen yleiskielen merkityksen perusteella. Siten yksilöllisen vakuutuksen voidaan katsoa tarkoittavan sellaista vakuutusta, joka on otettu yksittäiselle henkilölle, tässä tapauksessa työntekijälle. Samaan lopputulokseen päästään tarkastelemalla, mitä kollektiivisella vakuutuksella tuloverolaissa tarkoitetaan, sillä TVL 96 a.2 §:ssa määritellään, että kollektiivisena ei voida pitää vakuutusjärjestelyä,

---

¹²¹ Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 163.

¹²² Myllymäki 2014, s. 415.

¹²³ Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 565.

joka on tarkoitettu koskemaan vain yhtä henkilöä kerrallaan. Siten tilanteessa, jossa kollektiivisen vakuutuksen edellytykset eivät täyty, vakuutusjärjestelyä voidaan arvioida yksilöllisiä vakuutuksia koskevan sääntelyn perusteella¹²⁴.

Viimeisimpänä on tarkoituksenmukaista määritellä termi eläkevakuutus. TVL 68 §:n mukaisessa eläkevakuutuksessa on kyse vakuutusjärjestelystä ja siten esimerkiksi eläkekassojen ja -säätiöiden kautta hoidetut lisäeläkejärjestelyt eivät kuulu sääntelyn piiriin¹²⁵. Samoin TVL 68.5 §:n mukaiseksi vakuutusjärjestelyksi hyväksytään vain vakuutuslaitoksen myöntämä järjestely ja siten sääntely koskee esimerkiksi henkivakuutusyhtiön myöntämiä eläkevakuutuksia, mutta ei talletuspankkien, rahastoyhtiöiden tai sijoituspalveluyritysten kautta tehtyjä järjestelyjä¹²⁶. Sääntelyn mukaisena vakuutuslaitoksena voidaan pitää täysin ulkopuolista vakuutusentarjoajaa, mutta ilmeisemmin myös työnantajayhtiö voi täyttää sääntelyn edellytykset, jos tämä toimii vakuutuslaitoksena.

Eläkevakuutuksen määritelmää voidaan hakea myös muualta tuloverolaista ja TVL 34.9 §:ssa eläkevakuutus puolestaan määritellään niin, että vapaaehtoisella eläkevakuutuksella tarkoitetaan vanhuus- ja perhe-eläkevakuutusta, jonka seurauksena maksettava eläke on tarkoitettu maksettavaksi toistuvasti vuosittain tai lyhyemmin väliajoin sekä maksetaan *vakuutetun tai edunsaajan jäljellä olevan elinajan tai vähintään kahden vuoden ajan*. Tämän lisäksi määritelmää voidaan hahmotella myös vapaaehtoisia vakuutuksia sääntelevästä vakuutus sopimuslaista, jonka 2 §:n perusteella eläkevakuutus on henkilövakuutus, koska siinä vakuutuksen kohteena on luonnollinen henkilö eli työntekijä¹²⁷. Siten esimerkiksi kapitalisaatiosopimus ei täytä eläkevakuutuksen määritelmää, sillä vaikka sitä voidaan käyttää eläkelupauksien täyttämiseen, kapitalisaatiosopimuksessa ei ole edunsaajaa eli vakuutettua¹²⁸. Eläkevakuutus on muodoltaan myös säästö- tai sijoitusvakuutus taikka näiden yhdistelmä, kuten tutkielman luvussa 2.1 on esitelty, sillä eläkevakuutuksen arvo määräytyy osin vakuutukseen maksetusta säästösommasta, mutta voi muodostua myös

---

¹²⁴ KHO 11.6.2004 T 1422 (ei julk.) ja esim. *Engblom – Adamsson* 2011, s. 242.

¹²⁵ *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 567.

¹²⁶ HE 158/2009, s. 9–11, joissa verovelvollisen itse ottaman eläkevakuutuksen verokohtelua laajennettiin koskemaan myös muita kuin vakuutuslaitoksista otettuja vakuutuksia. Ei kuitenkaan mainintaa, että laajennus koskisi myös työnantajan ottamia vakuutuksia.

¹²⁷ *Norio-Timonen* 2018, s. 10 ja *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 166.

¹²⁸ *Myllymäki* 2017, s. 561.

sijoituskohteiden tuotosta¹²⁹. Siten yhteenvetona voidaan sanoa, että TVL 68 §:n mukainen eläkevakuutus on vakuutuslaitoksen myöntämä säästö- tai sijoitusmuotoinen vakuutusjärjestely, johon liittyy vakuutettu ja jonka perusteella maksettava suoritus maksetaan toistuvasti yleensä useamman vuoden kuluessa, lakimääräisen eläkkeen tavoin.

3.2 Vakuutusmaksujen määrä

Tuloverolain 68.2 §:n mukaan työnantajan maksamat vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut ovat vakuutetun eli työntekijän veronalaista ansiotuloa vain siltä osin, kun ne ylittävät verovuonna 8 500 euroa. Verovuodella tässä tapauksessa tarkoitetaan kalenterivuotta. Siten, jos maksut ovat verovuonna korkeintaan 8 500 euron ja täyttävät muut laissa esitetyt edellytykset, työntekijälle ei niistä synny veronalaista tuloa työnantajan vakuutusmaksuja maksaessa. Laissa asetettu 8 500 euron raja on korkeampi kuin työntekijän itsensä ottaman vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksujen vähennyskelpoinen enimmäismäärä, 5 000 euroa, josta säännellään TVL 54 d §:ssä. Korkeampaa rajaa on perusteltu sillä, että työnantajan maksaman eläkevakuutuksen perusteella saatava eläke kuuluu ansiotuloverotuksen piiriin, kun taas työntekijän itsensä ottamasta eläkevakuutuksesta saatava eläke verotetaan pääomatulona. Siten säännökset mahdollistavat suurin piirtein samansuuruisen nettoeläkkeen verojen jälkeen, kun oletetaan, että ansiotuloverotus on yleensä pääomatuloverotusta ankarampaa.¹³⁰

Edellä mainittu 8 500 euron raja koskee kaikenlaisia vakuutusmaksujen maksutapoja. Siten tilanteessa, jossa työnantaja suorittaa koko vakuutusmaksun kerralla eli kyseessä on kertamaksullinen eläkevakuutus, 8 500 euron ylittävä osa on työntekijän veronalaista palkkaa¹³¹. Ratkaisussa KHO 2000:27 on myös katsottu, että kun työntekijän eläkelupausta täydennetään lähellä hänen eläkeikänsä kertamaksullisella yksilöllisellä eläkevakuutuksella, koska kollektiiviseen eläkevakuutukseen maksetut maksut eivät täytä työntekijälle tehtyä eläkelupausta, kertamaksu on tästä huolimatta työntekijän palkkatuloa,

---

¹²⁹ *Norio-Timonen* 2018, s. 10–11.

¹³⁰ HE 80/2004, s. 15–16 ja HE 90/2012, s. 3.

¹³¹ ks. esim. KHO 2000:27, HE 80/2004, s. 26, *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 200 ja VH 2019a, luku 2.1.2 Vakuutusmaksun määrä.

kun maksun määrä ylittää verovapaan rajan¹³². Tilanne, jossa vakuutusmaksut katsotaan työntekijän palkaksi ei työntekijän kannalta ole toivottava, koska maksut ovat osa hänen veronalaista ansiotuloaan, vaikka työntekijän varallisuus ei tässä kohtaa todellisuudessa lisääny. Tilanne ei usein myöskään ole työnantajan intressien mukainen, sillä palkaksi katsottavasta vakuutusmaksusta on maksettava palkan sivukulut.¹³³

Tuloverolain 68.3 §:ssa on erikseen säännelty vielä siitä, miten menetellään tilanteessa, jossa työntekijällä on useampia työnantajia, jotka maksavat eläkevakuutusmaksuja. Eri työnantajilla voidaan tässä kohtaa katsoa tarkoittavan tutkielman luvussa 2.3 läpikäydynt mukaisesti sekä saman konsernin yhtiöitä että toisistaan riippumattomia yhtiöitä. Usean työnantajan tilanteessa TVL 68.2 §:n mukaiseen 8 500 euroon lasketaan kaikkien työnantajien maksamat vakuutusmaksut. Sääntelyn tarkoituksena on ilmeisemmin ollut asettaa työntekijät yhtäläiseen asemaan riippumatta siitä, onko heillä useampi työnantaja ja asettaa annetulle verotuelle rajat. Ilman sääntelyä verovapaita vakuutusmaksuja voitaisiin nimittäin maksaa enemmän kuin verotuen päämäärän kannalta olisi välttämätöntä, sillä verotuen säättämisen tarkoituksena on ollut riittävän vanhuudenaikaisen toimeentulon turvaaminen.¹³⁴ Todellisuudessa työnantajat eivät kuitenkaan vakuutusmaksuja maksaessaan ole velvollisia selvittämään muiden työnantajien maksamia maksuja, vaan asia tarkistetaan vasta työntekijän verotuksen yhteydessä¹³⁵. Siten esimerkiksi työpaikan vaihdon yhteydessä sekä uusi että vanha työnantaja voivat molemmat saman kalenterivuoden aikana maksaa korkeintaan 8 500 euroa yksilöllisen eläkevakuutuksen maksuja ilman ennakonpidätyksen toimittamista. Vakuutusmaksut otetaan kuitenkin yhteissummuna huomioon työntekijän lopullisessa verotuksessa ja 8 500 euron ylimenevä osuus on työntekijän verotettavaa palkkatuloa.¹³⁶

Poikkeuksena edellä läpikäytyyn 8 500 euron rajaan voidaan katsoa olevan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvä kuolemanvaravakuutus ja siihen kohdistu-

---

¹³² KHO 2000:27 julkaisemattomat perustelut.

¹³³ *Andersson – Penttilä* 2014, s. 290 ja HE 80/2004, s. 18.

¹³⁴ *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 4 luku Ansiotulon veronalaisuus, Eräät työsuhteeseen liittyvät tai työtuloon rinnastettavat ansiotulot, TVL 68 § (20.8.2004/772) Työnantajan maksamat vakuutusmaksut, 3 momentti.

¹³⁵ *Kivioja – Niiranen – Kontkanen* 2007, s. 169 ja VH 2019a, luku 2.1.2 Vakuutusmaksun määrä.

¹³⁶ HE 80/2004, s. 18, *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 200 ja VH 2019a, luku 2.1.2 Vakuutusmaksun määrä.

vat maksut, sillä tällaisia vakuutusmaksuja ei ratkaisussa KHO 1994 B 550 katsottu työntekijän veronalaiseksi tuloksi. Siten niitä ei lasketa mukaan 8 500 euron verovapaaseen eläkevakuutusmaksujen määrään eikä niiden määrä vaikuta muutenkaan eläkevakuutusmaksujen verokohteluun.¹³⁷

3.3 Eläkeikä

Tuloverolaissa on säännelty työnantajan ottaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen perusteella maksettavaan eläkkeeseen liittyvästä eläkkeen maksamisen alkamisikästä. Tämä on säännelty TVL 68 §:ssä niin, että siinä viitataan TVL 54 d.2 §:n 2 kohtaan, jossa eläkeikä on määritelty. Jos kyseisen eläkevakuutuksen ehtojen mukainen eläkeikä on TVL 54 d.2 §:n 2 kohdassa mainittua eläkeikää alhaisempi tai eläkettä muusta syystä aletaan maksaa ennen laissa määriteltyä eläkeikää, työnantajan vakuutukseen maksamat vakuutusmaksut ovat työntekijän veronalaista tuloa¹³⁸. Säännöksen sanamuodon, *aletaan maksaa*, voidaan tulkita täyttyvän myös tilanteessa, jossa vakuutusehtojen mukainen ikäraja on laissa säädettyä alhaisempi, vaikka eläkettä ei reaalisesti tulevaisuudessa maksetaisikaan ennen laissa säädettyä ikärajaa.

Eläkeikää on nostettu ajansaatossa useaan otteeseen. Muutokset ovat johtuneet tavoitteesta nostaa yleistä eläkeikää¹³⁹. Säädetty ikärajat ovat perustuneet vuorollaan aikaisimpaan mahdolliseen eläkkeen varhentamiskään, varhennettuun vanhuuseläkeikään, työntekijän eläkelain mukaiseen vanhuuseläkeikään ja viimeisimpänä työntekijän eläkelain mukaiseen lykättyyn vanhuuseläkeikään¹⁴⁰. Eläkeiän nostoilla ei ole kuitenkaan voitu vaikuttaa ennen muutoksia otettujen eläkevakuutusten ikärajiin, vaan uusia ikärajoja sovelletaan kyseisen hallituksen esityksen antamispäivänä tai sen jälkeen otettuihin eläkevakuutuksiin¹⁴¹. Siten ikäraja, jolloin eläkettä voidaan aikaisintaan alkaa maksamaan

---

¹³⁷ Ks. esim. KHO 1994 B 550, *Mattinen* 2019, s. 107 ja VH 2019a, luku 2.2 Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvä kuolemanvaravakuutus.

¹³⁸ *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 568 ja VH 2019a, luku 2.1.3 Eläkkeen alkamisikä.

¹³⁹ ks. esim. HE 80/2004, s. 14 ja 17 sekä HE 158/2009, s. 10.

¹⁴⁰ HE 200/1992, s. 16, HE 80/2004, s. 14, HE 158/2009, s. 1 ja HE 90/2012, s. 5.

¹⁴¹ ks. esim. HE 32/1999 s. 3 ja 7, HE 80/2004, s. 32 sekä HE 158/2009, s. 2.

riippuu siitä, milloin eläkevakuutus on alun perin otettu ja uudemmissa vakuutuksissa eläkeikä on riippuvainen myös vakuutetun eli työntekijän syntymävuodesta.

Ennen 18.9.2009 tehtyihin vakuutuksiin sovellettavia eläkeikä havainnollistetaan seuraavassa taulukossa:

Milloin sopimus on tehty	Eläkkeen maksamisen alaikäraja ¹⁴²
Viimeistään 30.9.1992	55 vuotta
Aikavälillä 1.10.1992–23.6.1999	58 vuotta
Aikavälillä 24.6.1999–5.5.2004	60 vuotta
Aikavälillä 6.5.2004–17.9.2009	62 vuotta

Kun vakuutus sopimus on TVL 54 d.2 §:n 2 a kohdan perusteella tehty aikavälillä 18.9.2009–31.12.2012, myös työntekijän syntymävuosi vaikuttaa eläkkeen maksamisen alaikärajaan seuraavan taulukon mukaisesti:

Syntymävuosi	Eläkkeen maksamisen alaikäraja
1957 tai aiemmin	63 vuotta
1958–1961	64 vuotta
1962–1972	65 vuotta
1973–1984	66 vuotta
1985–1997	67 vuotta
1998 tai myöhemmin	68 vuotta

---

¹⁴² Mainintoja ei ole enää tuloverolaissa, mutta aikaisemmat ikäraajat ja niiden soveltamisajat ovat löydettävissä vanhoista hallituksen esityksistä: HE 200/1992 nostettiin 58 vuoteen (s. 16, 45 ja 80), HE 32/1999 nostettiin 60 vuoteen (s. 2–3) ja HE 80/2004 nostettiin 62 vuoteen (s. 1, 14 ja 17) sekä mainitaan sivulla 8, että ennen 1.10.1992 otettujen eläkevakuutusten alin eläkeikä oli käytännössä 55 vuotta.

Kun vakuutus sopimus on TVL 54 d.2 §:n 2 b kohdan mukaan tehty 1.1.2013 tai sen jälkeen, eläkkeen maksamisen alaikäraja määräytyy seuraavasti:

Syntymävuosi	Eläkkeen maksamisen alaikäraja
1957 tai aiemmin	68 vuotta
1958–1961	69 vuotta
1962 tai myöhemmin	70 vuotta

Edellä esitettyjä eläkeikiä ei voida kiertää ja eläkevakuutusta takaisinostaa ennen kyseistä ajankohtaa edes vakuutetun elämäntilanteesta johtuvien takaisinostoperusteiden perusteella. Nämä TVL 54 d.2 §:n 1 kohdassa mainitut vähintään vuoden kestänyt työttömyys, pysyvä työkyvyttömyys, osatyökyvyttömyys, puolison kuolema tai avioero soveltuvat vain työntekijän itsensä ottaman eläkevakuutuksen nostamiseen ennen eläkeikää, koska työnantajan ottamia vapaaehtoisia yksilöllisiä eläkevakuutuksia sääntelevässä TVL 68 §:ssä ei ole viittausta kyseiseen kohtaan.

Kysymys, milloin eläkevakuutus on tehty, voi kuitenkin olla tulkinnanvarainen. Yksinkertaisimmillaan tilanne on, kun työntekijän nykyinen työnantaja on solminut vakuutus sopimuksen suoraan vakuutusyhtiön kanssa eikä vakuutusta ole tässä välissä siirretty vakuutusyhtiöltä toiselle. Silloin eläkevakuutus voidaan katsoa tehdyksi sinä päivänä, kun vakuutus on otettu. Tulkinnanvaraisempaa on kuitenkin käsittely sellaisen vakuutus sopimuksen kanssa, joka ei esimerkiksi ole alun perin kyseisen työnantajan ottama tai vakuutus sopimus on sen ottamisen jälkeen siirretty toiseen vakuutusyhtiöön. Koska tutkielman luvussa 2.4 on tultu siihen lopputulokseen, että työnantajan ottamaksi vakuutukseksi voidaan katsoa eläkevakuutus, joka on siirretty suoraan työnantajalta toiselle tai työnantajalta ensin työntekijälle ja sitten uudelle työnantajalle niin, että aikaisemman työnantajan ottamat velvoitteet sitovat uuttakin työnantajaa, olisi johdonmukaista tulkita, että alkuperäisen vakuutus sopimuksen solmimispäivä liikkuisi tällaisissa tilanteissa sopimuksen mukana työnantajalta toiselle. Samoin luvussa 2.4 esitettiin, että työnantaja voi siirtää yksilöllisen eläkevakuutuksen veroseuraamuksitta vakuutuslaitoksesta toiseen. Siten tul-

kinta, jossa vakuutus sopimuksen solmimispäivä muuttuisi vakuutuksen siirron yhteydessä, voisi olla työntekijälle hyvin epäedullinen. Tämä perustuu siihen, että jos uuden vakuutus sopimuksen solmimispäivän seurauksena lain säätelemä eläkkeen maksamisen alaikäraja nousee yli sen, mitä vakuutus sopimuksessa on alun perin sovittu, lain edellytykset eivät enää täyty ja eläkevakuutus maksut katsotaan työntekijän palkkatuloksi. Siten edellä esitetyissä tilanteissa olisi työntekijän edun mukaista tulkita, ettei vakuutus sopimuksen tekopäivä muutu vakuutus sopimusta siirrettäessä eikä merkitystä olisi esimerkiksi sillä, milloin vakuutus maksuja on vakuutukseen alettu maksamaan.

3.4 Eläkkeen takaisinmaksuaika ja määrä

Kun edellisessä luvussa määritelty eläkeikä on saavutettu, eläkettä voidaan alkaa maksamaan vakuutuksesta. Kuitenkin myös eläkkeen takaisinmaksuaikaan ja määrään liittyy rajoituksia. Näistä rajoituksista säännellään työnantajan kustantamien vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten osalta niin, että TVL 68.2 §:ssa viitataan TVL 54 d.4 §:n 1 kohtaan, jossa rajoitukset tosiasiallisesti lukevat. Siten TVL 54 d.4 §:n 1 kohdan mukaan eläkettä on maksettava *toistuvina erinä vuosittain* tai sitä useammin työntekijän *jäljellä olevan eliniän tai vähintään 10 vuoden* ajan. Eläkkeen määrä on myös jaksotettava maksettavaksi niin, että kunakin vuonna maksetaan enintään se osa jäljellä olevasta säästö määrästä, joka saadaan jakamalla jäljellä oleva säästö määrä jäljellä olevien maksuvuosien lukumäärällä. Siten, jos takaisinmaksuaika on esimerkiksi 12 vuotta, ensimmäisenä vuonna voidaan maksaa 1/12-osa sen hetkisestä säästöstä, toisena vuonna 1/11-osa taas sen hetkisestä säästöstä ja näin jatketaan viimeisen vuoden loppuun asti.

TVL 54 d.4 §:n 1 kohdassa käytetyn määritelmän *toistuvina erinä vuosittain tai lyhyemmin määräajoin* voidaan katsoa tarkoittavan sitä, että nostoja ei tarvitse tehdä samana päivänä vuosittain, vain riittää, että ne tehdään vähintään kerran kalenterivuoden aikana. Siten kyseisen vuoden vakuutussäästön voi periaatteessa nostaa esimerkiksi joulukuun viimeisenä päivänä ja seuraavan vuoden vakuutussäästö heti tammikuun ensimmäisenä päivänä. Aikaisemman sääntelyn mukaan kalenterivuoden aikana oli pakollista tehdä vähintään kaksi nostoa, mutta siirtymistä yhteen nostoon on perusteltu sillä, että näin olisi

helpompi rahoittaa esimerkiksi yllättäviä menoja¹⁴³. Toki lain mukaisesti nostoja voi edelleenkin tehdä vuoden aikana useamman, kunhan niissä noudatetaan edellä kerrottua laskukaavaa.

Vuosittain maksettava eläkkeen määrä voi vaihdella, vaikka osuus säästömäärästä on aina sama, sillä säästöjen määrä vaihtelee varojen arvonmuutoksien mukaisesti. Tästä huolimatta vuosittain maksettavan osuuden määritelmä eli murtoluku jäljellä olevien maksuvuosien perusteella on nähty tärkeänä kirjata lakiin, sillä ilman sitä 10 vuoden vähimmäisaika voitaisiin käytännössä kiertää nostamalla suurin osa vakuutussäästöstä jo esimerkiksi ensimmäisenä vuotena ja siten jättäen vain muodollisesti osa säästöstä nostettavaksi tulevina vuosina.¹⁴⁴

Edellä esitetystä takaisinmaksuajasta ja maksujen määrästä vuosittain on kuitenkin muutamia poikkeuksia. Ensimmäinen poikkeus on kirjattu TVL 68.2 §:n viittaussäännöksen perusteella TVL 54 d.4 §:n 1 kohtaan, jossa säädetään, että kalenterivuoden aikana eläkettä voidaan kuitenkin maksaa aina 2 000 euroa. Tämä summa ei ole säännöksen mukaan riippuvainen eläkevakuutuksessa olevasta säästömäärästä. Siten, jos eläkevakuutukseen on kertynyt säästömääräksi esimerkiksi vain 10 000 euroa, koko säästö määrä voitaisiin maksaa jo viidessä vuodessa 10 vuoden sijaan. Toinen poikkeus liittyy vanhempiin eläkevakuutuksiin, sillä ennen nykyistä 10 vuoden takaisinmaksuaikaa, tuloverolaissa oli säännelty, että eläkkeen takaisinmaksuajan on oltava vähintään kaksi vuotta. Tämä pätee edelleen ennen 18.9.2009 otettuihin eläkevakuutuksiin.¹⁴⁵

Kolmas poikkeus liittyy vakuutetun elämäntilanteesta johtuviin erityisiin takaisinostoperusteisiin. Erityiset takaisinostoperusteet soveltuvat työnantajan ottaman vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksamiseen eläkeiän saavuttamisen jälkeen, koska TVL 54 d.4 §:n 1 kohta, johon TVL 68.2 §:ssa viitataan, sisältää edelleen viittauksen TVL 54 d.2 §:n 1 kohtaan, jossa erityisistä takaisinostoperusteista säädetään. Siten TVL 54 d.2 §:n 1 kohdan mukaan eläkkeen takaisinmaksuaikaa ja maksujen määrää ei ole rajoitettu vähintään vuoden kestäneen työttömyyden, pysyvän työkyvyttömyyden, osatyökyvyttömyyden,

---

¹⁴³ HE 200/1992, s. 80 ja HE 158/2009, s. 26.

¹⁴⁴ HE 158/2009, s. 26.

¹⁴⁵ HE 158/2009, s. 26.

puolison kuoleman tai avioeron perusteella. Työttömyyteen ja työkyvyttömyyteen liittyvät ehdot on tarkoitettu pääasiassa koskemaan vain vakuutettua eli työntekijää, vaikkakin ennen 1.1.2005 otettuihin eläkevakuutuksiin liittyy mahdollisuus takaisinostoon myös puolison työttömyyden perusteella¹⁴⁶. Myös pykälässä mainittu osatyökyvyttömyys pätee takaisinostoperusteena vain sellaisiin eläkevakuutuksiin, jotka on otettu 18.9.2009 tai sen jälkeen, koska aikaisemmassa sääntelyssä ei ollut mainintaa tästä¹⁴⁷. Avoero ei ole lainmuotoilun takia erityinen takaisinostoperuste¹⁴⁸.

Tuloverolaissa tai sen esitöissä ei ole mainittu kuinka nopeasti erityiseen takaisinostoperusteeseen on vedottava sen syntymisen jälkeen. Verohallinnon kannan mukaan siihen olisi kuitenkin vedottava vuoden sisällä erityisen takaisinostoperusteen täyttymisestä. Toisaalta myös vakuutus sopimuksessa on voitu sopia lyhyemmästä ajasta.¹⁴⁹ Jos erityiseen takaisinostoperusteeseen vedotaan, takaisinostoarvo voidaan maksaa kertasuorituksena, jatkuvina suorituksina eläkkeen tapaan tai näiden yhdistelmänä¹⁵⁰. Kaikkia näitä verotetaan kuten eläkettäkin verotettaisiin¹⁵¹.

3.5 Verohallinnolle annettavat tiedot

Tuloverolain 68.2 §:n viittauksen TVL 54 d.7 §:iin perusteella työnantajan kustantaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksujen verovapaus ansiotuloverosta edellyttää, että eläkevakuutuksen tarjonnut vakuutuslaitos on vakuutus sopimuksessa sitoutunut antamaan Verohallinnolle Verohallinnon määräämät verotusta varten tarvittavat tiedot. Saman lainkohdan mukaan tiedot tulee myös antaa Verohallinnon määräämällä tavalla. Kyseessä on säännös, joka on otettu viranomaisten verovalvontaa varten, koska luonnollisten henkilöiden tuloverotus on suurelta osin riippuvainen sivullisilmoittajien

---

¹⁴⁶ HE 80/2004, s. 45 ja VH 2021, luku 3.6 Erityiset nostoperusteet.

¹⁴⁷ HE 158/2009, s. 26 ja 48.

¹⁴⁸ VH 2021, luku 3.6 Erityiset nostoperusteet.

¹⁴⁹ VH 2021, luku 3.6 Erityiset nostoperusteet.

¹⁵⁰ HE 80/2004, s. 25 ja VH 2021, luku 3.7 Eläkkeen tai muun suorituksen maksuaika ja vuosittainen enimmäismäärä.

¹⁵¹ *Jokela – Lammi – Lohi – Silvola* 2013, s. 363.

antamista tiedoista¹⁵². Tarkemmin tästä tiedonantovelvollisuudesta on säädetty verotusmenettelystä annetun lain (VML) 15–17 §:ssä¹⁵³. VML 17.6 §:n mukaan myös työnantajan on ilmoitettava Verohallinnolle ne työntekijät, joille se on verovuonna maksanut vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen maksuja. Tätä ei kuitenkaan ole TVL 68.2 §:ssa säädetty verovapauden edellytykseksi.

Vakuutusmaksuja maksettaessa tiedonantovelvollisuuteen liittyvä VML:n säännös löytyy 16.2 §:sta, jonka mukaan *vakuutuslaitoksen, eläkesäätiön ja muun eläkelaitoksen, ulkomaisen vakuutus- tai eläkelaitoksen Suomessa olevan edustajan tai välittäjän, talletuspankin, rahastoyhtiön sekä sijoituspalveluyrityksen on annettava Verohallinnolle tiedot maksetuista eläkevakuutusmaksuista ja selvitys maksujen vähennyskelpoisuudesta*¹⁵⁴. Tarkemmin näiden tietojen tulee pitää sisällään vakuutuslaitoksen tai muun edellä mainittuun ilmoittajan yksilöintitiedot, vakuutetun eli työntekijän yksilöintitiedot sekä vakuutusmaksujen rahamäärä. Tiedot annetaan vuosittain tammikuun loppuun mennessä edeltävään kalenterivuoteen liittyen ja ne on annettava sähköisesti Verohallinnon tiedonsiirtomenetelmää käyttäen.¹⁵⁵

3.6 Euroopan talousalueen ulkopuolelta otetut vakuutukset

Lähtökohtaisesti vain Euroopan talousalueelta otetun vakuutuksen maksuja ei työnantajan maksamina katsota työntekijän veronalaiseksi ansiotuloksi, sillä tuloverolain 68.5 §:n mukaan työntekijän veronalaiseksi ansiotuloksi katsotaan työnantajan maksamat maksut, jos *vakuutus on otettu muualta kuin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa asuvasta tai siellä kiinteästä toimipaikasta toimivasta vakuutuslaitoksesta*. Lähes vastaavanlainen säännös löytyy myös TVL 54 d.9 ja TVL 96 a.3 §:sta. Säännöksessä ETA-valtiossa asuva ja siellä kiinteää toimipaikkaa pitävä vakuutuslaitos on rinnastettu toisiinsa, koska

---

¹⁵² HE 158/2009, s. 26 ja *Räbinä* 2022, s. 611.

¹⁵³ HE 158/2009, s. 26.

¹⁵⁴ VH 2021, luku 3.9 Vakuutuksenantajan ja palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuus.

¹⁵⁵ Verohallinnon päätös 10.12.2021 Dnro VH/5451/00.01.00/2021: Verohallinnon päätös yleisestä tiedonantovelvollisuudesta, luku 4 Velka- ja vähennystiedot, 27 § Vakuutusmaksutiedot ja luku 6 Muut määräykset, 44 § Tietojen antamisaika ja 45 § Tiedonantotapa.

niiden osalta viranomaisvalvonta on käytännössä yhtä lailla mahdollista¹⁵⁶. Vakuutuslaitoksella puolestaan tarkoitetaan esimerkiksi henkivakuutusyhtiötä, mutta ei talletuspankkeja, rahastoyhtiötä tai sijoituspalveluyrityksiä¹⁵⁷.

Vakuutuslaitoksen ETA-valtiossa asuminen voidaan ratkaista kansallisen lainsäädännön tai verosopimuksen perusteella. Esimerkiksi Suomessa, TVL 9.1 §:n 1 kohdan mukaan Suomessa asuvia ja siten yleisesti verovelvollisia ovat kotimainen yhteisö eli yhteisö, joka on rekisteröity Suomessa tai perustettu Suomen lain mukaan sekä ulkomailla perustettu tai rekisteröity yhteisö, jonka tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee Suomessa. Monissa valtioissa yhtiön asuinpaikka määräytyy vastaavasti kuin Suomessa. Verosopimusten perusteella asumista puolestaan ratkaistaan esimerkiksi silloin, kun on kyseessä kaksoisasujatilanne eli yhtiö on sopimusvaltioiden kansallisten lainsäädäntöjen perusteella yleisesti verovelvollinen molemmissa valtioissa.¹⁵⁸ Tällaisissa tilanteissa yhtiöiden yleensä katsotaan asuvan siinä sopimusvaltiossa, jossa sen tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee¹⁵⁹.

Myös kiinteä toimipaikan muodostuminen ETA-valtioon ratkaistaan kansallisen sääntelyn ja verosopimusten määräysten perusteella¹⁶⁰. Suomen kansallisessa lainsäädännössä kiinteästä toimipaikasta säännellään TVL 13 a §:ssä, jonka perusteella kiinteän toimipaikan voi muodostaa esimerkiksi sivuliike, toimisto tai myymälä. Verosopimusten määritelmässä on puolestaan hieman hajontaa eri verosopimusten välillä ja jos ne poikkeavat kansallisesta lainsäädännöstä, niillä voidaan rajata valtion verotusoikeutta eli kiinteän toimipaikan syntymistä¹⁶¹. Siten jos vakuutuslaitokselle muodostuu kiinteä toimipaikka ETA-valtioon, josta se harjoittaa kyseistä vakuutus toimintaa, TVL 68.5 §:n edellytys täyttyy.

Edellä mainittu säännös ei kuitenkaan aikaisemmin sisältänyt ETA-valtioita vaan mahdollisti vain suomalaiselle vakuutusyhtiölle tai ulkomaisen vakuutusyhtiön Suomessa olevalle kiinteälle toimipaikalle maksettujen maksujen verovapauden. Säännöstä joudut-

---

¹⁵⁶ HE 76/1995, s. 10.

¹⁵⁷ HE 158/2009, s. 9–11, joissa verovelvollisen itse ottaman eläkevakuutuksen verokohtelua laajennettiin koskemaan myös muita kuin vakuutuslaitoksista otettuja vakuutuksia. Ei kuitenkaan mainintaa, että laajennus koskisi myös työnantajan ottamia vakuutuksia.

¹⁵⁸ *Malmgrén – Myrsky* 2017, s. 29, 39 ja 313–314.

¹⁵⁹ *Malmgrén – Myrsky* 2017, s. 105 ja 319.

¹⁶⁰ *Malmgrén – Myrsky* 2017, s. 61 ja 106.

¹⁶¹ *Malmgrén – Myrsky* 2017, s. 86, 107–109 ja 335.

tiin kuitenkin laajentamaan koskemaan myös muista ETA-valtioista tai siellä kiinteää toimipaikkaa pitävistä vakuutusyhtiöistä otettuja vakuutuksia, koska aikaisempi sääntely toettiin perustamissopimuksen palvelujen tarjonnan vapauden vastaiseksi.¹⁶² Alkuperäistä säännöstä perusteltiin verojärjestelmän johdonmukaisuudella ja verovalvonnan tehokkuudella, mutta Euroopan unionin tuomioistuimien ei hyväksynyt niitä oikeuttamisperusteiksi¹⁶³. Siten työnantajan kustantamat vakuutusmaksut voivat olla verovapaita, vaikka eläkettä ei koskaan päästäisi verottamaan Suomessa työntekijän poismuuton takia. Kyseisen tilanteen syntymistä yritettiin rajata hallituksen esitysluonnoksella luonnollisten henkilöiden maastapoistumisverosta. Ehdotuksen yhtenä tarkoituksena oli pureutua verosyistä tapahtuvaan maastamuuttoon, jonka seurauksena eläkettä ei päästäisi verottamaan tai veron määrä pienenesi, mutta esitysluonnos ei edennyt varsinaiseksi hallituksen esitykseksi lausuntokierrokselta saadun palautteen vuoksi.¹⁶⁴ Niinpä voi edelleenkin syntyä tilanteita, joissa työnantajan kustantamaa vapaaehtoista eläkettä ei päästä Suomessa verottamaan, vaikka työnantajan maksamat vakuutusmaksut ovat olleet työntekijälle Suomessa verovapaita.

Edellä käsiteltyyn pääsääntöön vain ETA-valtiosta otettuihin vakuutuksiin maksettavien vakuutusmaksujen verovapaudesta liittyy kuitenkin TVL 68.5 §:n mukaan poikkeus, joka koskee ulkomailta Suomeen muuttaneita henkilöitä:

Ulkomailta Suomeen muuttaneen henkilön, lukuun ottamatta henkilöä, joka on ollut Suomessa yleisesti verovelvollinen Suomeen muuttamista edeltävien viiden vuoden aikana, veronalaista ansiotuloa eivät ole muuttovuonna ja kolmena sitä seuraavana vuotena työnantajan maksamat tällaisen vakuutuksen maksut siltä osin, kuin maksut eivät ylitä 8 500 euroa, jos maksut perustuvat vakuutukseen, joka on otettu vähintään yhtä vuotta ennen henkilön Suomeen muuttamista.

Säännöksellä mahdollistetaan muuttovuodeksi ja kolmeksi seuraavaksi vuodeksi työnantajan maksamien eläkevakuutusmaksujen verovapaus työntekijän ansiotuloverotuksessa Suomessa, jos maksut eivät ylitä 8 500 euroa. Säännöksen kirjattu reilu kolmen vuoden aikarajoitus perustuu ajatukseen siitä, että varsinkin tällaisen väliaikaisen Suomeen muuton yhteydessä on luonnollista, että ulkomailta muuttavan henkilön työnantaja jatkaa va-

---

¹⁶² C-136/00, Danner, tuomion k. 57, HE 76/1995, s. 10 sekä HE 80/2004, s. 13–14, 26 ja 47.

¹⁶³ C-136/00, Danner, tuomion k. 32–52 ja HE 80/2004, s. 8.

¹⁶⁴ HE luonnos 12.8.2022, s. 1, 6, 18–19 ja 21.

kuutusmaksujen maksamista esimerkiksi työntekijän entiseen kotimaahan myös väliaikaisen muuton ajan eikä vakuutusmaksuja tule tästä syystä katsoa Suomessa työntekijän veronalaiseksi ansiotuloksi. Samaan näkökantaa perustuu myös säännöksen rajoitus siitä, että poikkeus koskee vain sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole olleet Suomessa yleisesti verovelvollisia muuttovuotta edeltäneiden viiden vuoden aikana, sillä myönnetty poikkeus on yleisesti merkityksellisempi Suomeen väliaikaisesti muuttaville kuin esimerkiksi paluumuuttajille tai Suomeen pidemmäksi aikaa muuttaville. Rajoitus siitä, että vakuutus on tullut ottaa vähintään vuosi ennen työntekijän muuttoa Suomeen, perustuu puolestaan siihen, että jos vakuutus olisi mahdollista ottaa juuri ennen Suomeen muuttamista, se voisi olla keino minimoida Suomessa maksettavaa ansiotuloveroa.¹⁶⁵ Jos työntekijällä on useita työnantajia, joiden maksamat vakuutusmaksut ylittävät kalenterivuoden aikana 8 500 euroa, tilanteeseen sovelletaan TVL 68.3 §:ia, jonka mukaan eri työnantajien maksamat maksut lasketaan työntekijän verotuksessa yhteen, mutta työnantajilla ei ole ennakonpidätysvelvollisuutta, jos kyseisen työnantajan vakuutusmaksut eivät ylitä 8 500 euroa¹⁶⁶.

Edellä mainittu poikkeus ulkomailta Suomeen muuttavasta työntekijästä on sisällytynyt lakiin jo ennen verovuotta 2005, jolloin pääsääntö laajennettiin koskemaan myös ETA-valtioita¹⁶⁷. Siten Keskusverolautakunta on vuonna 1998 antanut ennakkoratkaisun KVL 111/1998, jossa se ei katsonut Suomeen puoleksitoista vuodeksi muuttaneelle työntekijälle työnantajan tanskalaiseen vakuutusyhtiöön maksamien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen muodostavan työntekijälle veronalaista tuloa Suomessa¹⁶⁸. Poikkeuksessa ei ole kuitenkaan koskaan ollut mainintaa Suomeen muuttavan työntekijän kansalaisuudesta tai siitä, mistä maasta hän Suomeen muuttaa. Siten säännös voi soveltua esimerkiksi myös Suomen kansalaiseen, joka on asunut pitkään muualla kuin Suomessa¹⁶⁹.

---

¹⁶⁵ HE 76/1995, s. 10–11.

¹⁶⁶ HE 80/2004, s. 26 ja ks. tarkemmin tutkielman luku 3.2.

¹⁶⁷ HE 76/1995, s. 10 ja 19.

¹⁶⁸ KVL 111/1998.

¹⁶⁹ *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 3 luku Pääomatulosta tehtävät vähennykset, TVL 54d § (29.12.2009/1741) Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissäätämismaksun maksut, 9 momentti.

4 Vakuutusmaksujen verovapauden erityiset edellytykset kollektiivisessa eläkevakuutuksessa

4.1 TVL 96 a §:n soveltuminen arvioitaessa työnantajan maksujen verokohtelua

TVL 96 a §:ssä säädetään verovelvollisen eli työntekijän kollektiiviseen lisäeläketurvaan suorittamien maksujen vähennysoikeudesta työntekijän verotuksessa sekä kollektiivisen lisäeläketurvan määritelmästä. Säännöksen on kuitenkin vakiintuneesti katsottu soveltuvan myös arviointiin, ovatko työnantajan vapaaehtoiseen kollektiiviseen eläkevakuutukseen maksamat maksut katsottavat työntekijän palkaksi¹⁷⁰. Tulkinta perustuu siihen, että kollektiivisten eläkevakuutusmaksujen verokohtelusta ei ole nimenomaista säännöstä, sillä vakuutusmaksujen veronalaisuutta koskevassa TVL 68 §:ssä ei ole mainintaa niistä. Koska mainintaa ei TVL 68 tai 96 a §:ssä ole, työnantajan suorittamat kollektiivisen eläkevakuutuksen maksut jäävät vallitsevan käsityksen perusteella veronalaisen tulon määritelmän ulkopuolelle. Siten niiden verotus tältä osin vastaa enemmänkin pakollisten eläkevakuutusmaksujen kuin vapaaehtoisten vakuutusmaksujen verotusta.¹⁷¹ Myös vakuutuksen tuotto kertyy säästämisaikana verovapaasti¹⁷².

4.2 Lisäeläketurvan määritelmä

Jotta voidaan arvioida työnantajan vapaaehtoiseen kollektiiviseen eläkevakuutukseen maksamien maksujen verokohtelua, täytyy ensin määritellä, mitä TVL 96 a §:ssä

---

¹⁷⁰ Lausutaan esim. KHO 2018:36, *Kivioja – Niiranen – Kontkanen* 2007, s. 179 ja VH 2019a.

¹⁷¹ HE 80/2004, s. 7 ja 27 sekä *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut.

¹⁷² *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 572.

tarkoitetaan lisäeläketurvalla. Ensinnäkin lainsäädännössä käytetyn termin mukaisesti, kyseessä on lisäeläke. Tällä voidaan katsoa tarkoittavan eläkettä, joka maksetaan työntekijälle pakollisen, lainsäädännössä edellytetyn työeläkkeen lisäksi. Siten lisäeläketurvan maksut ovat työnantajalle TVL 96 a.2 §:n mukaisesti vapaaehtoisia.

Toisin kuin työnantajan kustantaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen tapauksessa, TVL 96 a.1 tai 96 a.2 §:ssa ei ole rajoitettu, että kollektiivista lisäeläketurvaa voisi tarjota vain vakuutusyhtiöt. Tämä aiheutuu siitä, että lain sanamuodon mukaan kyseessä on oltava lisäeläketurva eikä esimerkiksi lisäeläkevakuutus. Siten TVL 96 a.1 §:n mukaisesti edellytykset täyttyvät myös eläkesäätiön tai eläkekassan kautta järjestetyllä lisäeläketurvalla. Tästä poiketen tulee kuitenkin huomata, että TVL 96 a.3 §:ssa mainitaan, että työntekijän lisäeläketurvaan suorittamat maksut eivät ole vähennyskelpoisia, ellei niitä ole maksettu Euroopan talousalueelle sijoittautuneelle vakuutuslaitokselle. Siten, jos lisäeläketurvaan kohdistuu myös työntekijän maksuosuus, työntekijän maksut ovat vähennyskelpoisia vain, jos lisäeläketurva on järjestetty vakuutuslaitoksen kautta¹⁷³. Lisäksi kollektiiviset lisäeläkejärjestelyt toteutetaan nykyisin suurelta osin vakuutusyhtiöiden myöntämien eläkevakuutuksien avulla¹⁷⁴. Tästä syystä tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan kollektiivisiin eläkevakuutuksiin tehtyjen maksujen verokohtelua.

Säännöksen edellytykset täyttävä kollektiivinen eläkevakuutus voi olla etuus- tai maksuperusteinen. Aikaisemmin oli yleistä, että vakuutusjärjestelyt olivat etuusperusteisia, mutta nykyisin työnantajat ovat siirtyneet lähes yksinomaan maksuperusteisiin eläkevakuutuksiin. Myös aikaisempia etuusperusteisia vakuutusjärjestelyjä on muutettu maksuperusteisiksi. Nykyinen maksuperusteisten eläkevakuutuksien suosio etuusperusteisten sijaan aiheutuu ilmeisemmin siitä, että maksuperusteiset vakuutukset ovat työnantajille halvempia ja niihin vuosittain maksettavien maksujen määrää on helpompi arvioida kuin

---

¹⁷³ Vakuutuslaitoksella tarkoitetaan tässä yhteydessä esimerkiksi henkivakuutusyhtiöitä, mutta ei talletuspankkeja, rahastoyhtiöitä tai sijoituspalveluyrityksiä, koska HE 158/2009, s. 9–11, jossa verovelvollisen itse ottaman eläkevakuutuksen verokohtelua laajennettiin koskemaan myös muita kuin vakuutuslaitoksista otettuja vakuutuksia, ei mainita, että laajennus koskisi myös työnantajan ottamia vakuutuksia.

¹⁷⁴ HE 80/2004, s. 19, *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 206 ja *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut.

etuusperusteisten.¹⁷⁵ Tämä perustuu siihen, että maksuperusteisesta järjestelystä saatava eläke muodostuu puhtaasti vakuutukseen maksetuista maksuista ja maksujen sijoittamisesta seuranneesta nettotuotosta eikä maksuja tarvitse maksaa säännöllisesti, ellei tällaisesta ole sovittu. Etuusperusteisessa järjestelyssä eläke muodostuu puolestaan ryhmälle etukäteen sovitusta eläkkeen tasosta, joka voi olla riippuvainen esimerkiksi työntekijän ansiotasosta sekä hänen muusta eläketurvastaan. Siten etuusperusteisessa järjestelyssä maksuja voidaan joutua maksamaan euromääräisesti merkittäviä summia työntekijästä ja hänen muun eläketurvan tasostaan riippuen. Muuta eläketurvaa alentavat sellaiset ajanjaksot, jolloin eläkettä ei ole kertynyt esimerkiksi opiskelun tai vanhempainvapaan takia.¹⁷⁶ Maksuperusteiset kollektiiviset eläkevakuutukset toimivat myös etuusperusteisia paremmin työntekijöiden kannustamiseen ja sitouttamiseen, koska etuusperusteisten tarkoituksena on enemmänkin ollut järjestää yrityksen eläkepolitiikkaa ja toteuttaa työsuhteiden ehtona olevat eläkelupaukset¹⁷⁷.

4.3 Vakuutusmaksujen määrä, eläkeikä ja eläkkeen takaisinmaksu

TVL 96 a §:ssä ei ole rajoitettu työnantajan vapaaehtoiseen kollektiiviseen eläkevakuutukseen maksamien maksujen määrää toisin kuin TVL 68 §:ssä, kuten tutkielman luvussa 3.2 on käyty läpi. Näin ei ole kuitenkaan aina ollut, sillä vasta vuoden 2005 työeläkeuudistuksen seurauksena luovuttiin kokonaiseläkkeen eli työ- ja lisäeläkkeen ylärajaa koskevasta sääntelystä, joka soveltui myös kollektiivisiin eläkevakuutuksiin¹⁷⁸. Siten nykyään vakuutusmaksujen määrän rajaajana toimii ainoastaan tutkielman luvussa 2.5 esitelty periaate siitä, ettei vakuutusmaksuilla saa korvata palkanmaksua. Eroavaisuus TVL 68 ja 96 a §:n välillä verovapaiden vakuutusmaksujen määrän osalta perustuu siihen, että koko

---

¹⁷⁵ ks. esim. *Engblom – Adamsson* 2011, s. 229, *Jokela – Lammi – Lohi – Silvola* 2013, s. 139–140 ja *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 221.

¹⁷⁶ *Engblom – Adamsson* 2011, s. 228 ja *Jokela – Lammi – Lohi – Silvola* 2013, s. 138–140.

¹⁷⁷ ks. esim. *Engblom – Adamsson* 2011, s. 228, *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 580 ja VH 2019a, luku 3.1.3 Etuudet.

¹⁷⁸ HE 80/2004, s. 12 ja 14 sekä *Kivioja – Niiranen – Kontkanen* 2007, s. 176.

henkilöstölle tai suuremmalle henkilöstöryhmälle otetulle kollektiiviselle eläkejärjestelylle on katsottu tarkoituksenmukaisemmaksi myöntää laajempi verotuki kuin työnantajan ottamalle yksilölliselle eläkevakuutukselle¹⁷⁹.

TVL 96 a.1 §:ssa säännellään, että vapaaehtoisesta kollektiivisesta eläkevakuutuksesta maksettavaa eläkettä on alettava maksamaan aikaisintaan vasta työntekijän täytettyä TVL 54 d.2 §:n 2 b kohdassa määritellyn iän. Jos TVL 96 a.1 §:a kuitenkin luetaan tarkasti, huomataan, että eläkkeen maksamiseen liittyvä ikäraja liittyy vain työntekijän kollektiiviseen eläkevakuutukseen itse suorittamien maksuosuuksien vähennyskelpoisuuteen työntekijän verotuksessa. Siten TVL 96 a.1 §:ssa eikä koko loppu pykälässä ole mainintaa siitä, milloin vakuutuksesta voidaan alkaa maksamaan eläkettä, jotta työnantajan vakuutukseen maksamia vakuutusmaksuja ei katsota työntekijän palkkatuloksi. Työntekijän oman maksuosuuden vähennyskelpoisuutta tarkastellaan tarkemmin tutkielman luvussa 5.1.

Eläkeiän poisjättäminen TVL 96 a §:stä, kun työnantaja maksaa koko vakuutusmaksun, on ollut lainsäätäjän tarkoituksellinen valinta, sillä vapaaehtoinen kollektiivinen eläkevakuutus on tarkoitettu eri tarkoitukseen kuin työnantajan ottama vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus, jossa eläkeikä on tiukasti säännelty. Olennaisin eroavaisuus liittyy siihen, että kollektiivinen eläkevakuutus ei ole kohdennettu vain tiettyihin työntekijöihin, joten sen kautta saatava eläketurva koskee laajempaa joukkoa. Siten kollektiivisen eläkevakuutuksen avulla voidaan maksaa eläkettä ennen työntekijän lakisääteistä eläkeikää ja tämä on hyödyllinen erityisesti sellaisille ryhmille, jotka jäävät normaalia aiemmin eläkkeelle esimerkiksi oman ammattinsa edellyttämän fyysisen suorituskyvyn vuoksi. Tämän seurauksena myös kyseisiin ryhmiin kuuluvien työntekijöiden lakisääteinen eläke voi olla normaalia pienempi lyhyemmän työskentelyajan takia, joten lisäeläke voi olla tarpeen.¹⁸⁰ Tällaisia ryhmiä voivat olla esimerkiksi ammattitanssijat¹⁸¹. Myös ennakkoratkaisussa KVL 25/2014 ammatikseen jääkiekkoa pelaaville otetun kollektiivisen lisäeläketurvan

---

¹⁷⁹ *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksu.

¹⁸⁰ HE 80/2004, s. 19 ja HE 90/2012, s. 4.

¹⁸¹ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 206.

katsottiin täyttävän TVL 96 a §:n edellytykset, kun vakuutus sopimuksen ehtojen mukaan eläkettä voitiin alkaa maksamaan pelaajan täytettyä 45 vuotta¹⁸².

Toisin kuin TVL 68 §:ssä, vapaaehtoista kollektiivista eläkevakuutusta koskevassa TVL 96 a §:ssä ei myöskään ole mainintaa siitä, kuinka pitkällä aikavälillä tai kuinka usein kollektiiviseen eläkevakuutukseen perustuvaa eläkettä tulee työntekijälle hänen eläköitymisensä jälkeen maksaa. Eläkkeen takaisinmaksuajan ja määrän puuttumista TVL 96 a §:stä ei ole perusteltu säännöksen muokanneessa hallituksen esityksessä¹⁸³. Siten eläkkeen maksamisessa voidaan ilmeisemmin noudattaa esimerkiksi TVL 54 d §:n mukaista 10 vuoden takaisinmaksuaikaa ja määrää taikka se voidaan maksaa kertasuorituksena heti työntekijän eläköidyttyä. Toki lisäeläketurvan luonteen ja ansiotulojen progressiivisen verotuksen seurauksena voidaan ajatella, että myös kollektiivisesta eläkevakuutuksesta maksettava eläke jaetaan usein maksettavaksi usealle vuodelle.

4.4 Euroopan talousalueen ulkopuolelta otetut vakuutukset

Vapaaehtoista kollektiivista eläkevakuutusta koskeva sääntely poikkeaa TVL 68 §:stä, jonka pääsäännön mukaan työnantajan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ottamaan yksilölliseen eläkevakuutukseen tekemät maksut ovat työntekijän veronalaista ansiotuloa, sillä TVL 96 a §:n ei sisälly vastaavanlaista säännöstä, joka aiheuttaisi työnantajan vakuutusmaksujen veronalaisuuden. Siten työnantaja voi TVL 96 a §:n perusteella solmia vapaaehtoisen kollektiivisen eläkevakuutuksen myös Euroopan talousalueen ulkopuolella toimivan vakuutuslaitoksen kanssa ilman, että sillä olisi vaikutusta työnantajan maksamien eläkevakuutusmaksujen veronalaisuuteen työntekijän verotuksessa¹⁸⁴. Tästä voidaan seurata tilanne, jota myös vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen yhteydessä tutkielman luvussa 3.6 on kuvattu, että työnantajan maksamat eläkevakuutusmaksut ovat verovapaita, vaikka eläkettä ei koskaan päästä Suomessa verottamaan työntekijän poismuuton takia.

---

¹⁸² KVL 25/2014.

¹⁸³ HE 80/2004, s. 19 ja 26–27.

¹⁸⁴ *Mattinen* 2019, s. 111 ja *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 582.

Vaikka TVL 96 a § ei sisällä säännöksiä työnantajan maksuosuuden veronalaisuudesta riippuen siitä, missä vakuutuslaitos sijaitsee, TVL 96 a.3 § kuitenkin rajoittaa työntekijän maksuosuuden vähennyskelpoisuutta vakuutuslaitoksen sijaintipaikan perusteella, sillä TVL 96 a.3 §:n mukaan muualla kuin ETA-valtiossa asuvan tai siellä kiinteästä toimipaikasta toimivan vakuutuslaitoksen kanssa solmittuun vapaaehtoiseen kollektiiviseen eläkevakuutukseen työntekijän tekemät maksut eivät ole vähennyskelpoisia. TVL 96 a.3 §:n sisältöä ja vaikutusta työntekijän oman maksuosuuden vähennyskelpoisuuteen tarkastellaan tarkemmin tutkielman luvussa 5.1.

TVL 68 ja 96 a §:ien erilainen sääntely työnantajan maksujen veronalaisuudesta vakuutuslaitoksen sijaintimaasta riippuen perustuu ilmeisemmin siihen, että TVL 96 a § ei sisällä nimenomaisia säännöksiä työnantajan maksuosuuden verokohtelusta eikä TVL 68 § sisällä puolestaan säännöksiä työntekijän maksuosuuden veronalaisuudesta, sillä työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen ei yleensä liity työntekijän maksuosuutta¹⁸⁵. Eroavaisuus perustuu ilmeisemmin myös nykyisiä säännöksiä edeltäneistä säännöksistä, jotka olivat seuraavanlaiset:

1. verovelvollisen itse ottaman vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksut ovat vähennyskelpoisia vain, jos vakuutus on otettu suomalaisesta vakuutuslaitoksesta
2. työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen työnantajan suorittamat maksut katsotaan työntekijän veronalaiseksi ansiotuloksi, jos vakuutus on otettu muusta kuin suomalaisesta vakuutuslaitoksesta.¹⁸⁶

Aiempaa sääntelyä kuitenkin muutettiin Euroopan unionin tuomioistuimen tapauksen C-136/00, Danner seurauksena, sillä tuomiossa tultiin siihen lopputulokseen, että lainsää-

---

¹⁸⁵ HE 80/2004, s. 15 ja HE 90/2012, s. 3. Työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen ei yleensä liity työntekijän maksuosuutta, koska työntekijän maksuosuuden vähennyskelpoisuudesta ei ole TVL 68 § säännelty eikä myöskään TVL 54 d.1 § sovellu niihin, sillä TVL 54 d.1 §:n mukaan verovelvollisella on mahdollisuus vähentää eläkevakuutukseen tekemiään maksuja, jos kyseessä on verovelvollisen itse ottama eläkevakuutus.

¹⁸⁶ HE 80/2004, s. 47 ja 49. Kollektiivisten eläkevakuutusten verokohtelusta ei siten aikaisemmin ollut erillistä pykälää.

däntö, joka mahdollisti vain Suomesta otetun eläkevakuutuksen maksujen vähennyskelpoisuuden, oli Euroopan unionin perustamissopimuksen palvelujen tarjonnan vapauden vastainen¹⁸⁷. Siten päädyttiin seuraavanlaiseen, vieläkin voimassa olevaan sääntelyyn:

1. TVL 54 d.9 §: verovelvollisen itse ottaman vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksut ovat vähennyskelpoisia vain, jos vakuutus on otettu ETA-valtiossa toimivasta vakuutuslaitoksesta.
2. TVL 68.5 §: työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen työnantajan suorittamat maksut katsotaan työntekijän veronalaiseksi ansiotuloksi, jos vakuutus on otettu ETA:n ulkopuolelta.
3. TVL 96 a.3 §: työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen kollektiiviseen eläkevakuutukseen työntekijän suorittamat maksut ovat vähennyskelpoisia vain, jos vakuutus on otettu ETA-valtiossa toimivasta vakuutuslaitoksesta.

Työnantajan ottamia kollektiivisia eläkevakuutuksia koskevassa TVL 96 a §:ssä siis seurattiin työntekijän maksuosuuden osalta työntekijän itse ottamaa eläkevakuutusta koskevaa TVL 54 d.9 §:ia, mutta työnantajan maksuosuuden osalta ei seurattu työnantajan ottamaa yksilöllistä eläkevakuutusta koskevaa TVL 68.5 §:ia. Tätä päätöstä ei ole perusteltu lain esitöissä¹⁸⁸.

4.5 Kollektiivisuuden käsite

4.5.1 Kollektiivisuus eläkeryhmää määriteltäessä

TVL 96 a §:n tulkinnanvaraisimpana edellytyksenä on se, että työnantajan työntekijöilleen kustantama lisäeläketurva on oltava kollektiivinen. Siten myös kollektiivisuuden käsitteestä on otettu TVL 96 a.2 §:iin määritelmä:

---

¹⁸⁷ C-136/00, Danner, tuomion k. 57 sekä HE 80/2004, s. 13–14, 26 ja 47.

¹⁸⁸ HE 80/2004, s. 20 vain mainitaan, että ”Ulkomailta otettuja vakuutuksia koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että maksujen vähennysoikeutta ja työnantajan ottaman vakuutuksen maksujen tuloksi lukemista koskevia periaatteita sovellettaisiin samoin edellytyksin kotimaisista ja Euroopan talousalueeseen kuuluvissa maissa asuvissa eläkelaitoksista otettuihin vakuutuksiin.” ja VaVM 9/2004, s. 3 mainitaan, että valiokunta pitää ulkomaisten vakuutusten verokohteluun ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja asianmukaisina.

Kollektiivisella lisäeläketurvalla tarkoitetaan työnantajan työntekijöistä koostuvalle henkilöpiirille järjestämää vapaaehtoista lisäeläketurvaa, jonka henkilöpiiri on määritelty ryhmittäin työalan tai muun siihen verrattavan perusteen mukaan siten, ettei se tosiasiasa kohdistu nimettyihin tai muutoin yksilöllisesti määrättyihin henkilöihin. Kollektiivisena lisäeläketurvana ei pidetä järjestelyä, joka on tarkoitettu koskemaan vain yhtä työnantajan palveluksessa olevaa henkilöä kerrallaan.

Kollektiivisen lisäeläketurvan määritelmä ei ole aina sisältynyt tuloverolakiin, vaan se lisättiin vuonna 2004. Kyseisessä hallituksen esityksessä tarkennetaan muun muassa sitä, mitä yhden henkilön muodostamalla ryhmällä tarkoitetaan ja sen perusteella eläkevakuutus ei voi olla kollektiivinen, jos järjestely on alusta alkaen tarkoitettu koskemaan yhtä henkilöä kerrallaan. Hallituksen esityksessä esimerkkinä tällaisesta tilanteesta mainitaan toimitusjohtajalle otettu eläkevakuutus.¹⁸⁹ Samaan tulkintaan on päädytty jo ennen lain muutosta ratkaisuihin KHO 2003:18 ja KHO 11.6.2004 T 1422 (ei julk.). Kuitenkin vakuutus, joka on alun perin otettu useamman henkilön muodostamalle ryhmälle ja joka myöhemmin olosuhteiden muutoksen, kuten jakautumisen, liikkeen luovutuksen tai konsernin sisäisen siirron seurauksena supistuu koskemaan vain yhtä henkilöä, ei ole lähtökohtaisesti säännöksen ulkopuolella vaan voi täyttää säännöksen edellytykset¹⁹⁰. Siten jo alun perin vähintään kahdelle henkilölle otettu eläkevakuutus voi olla kollektiivinen.

Vapaaehtoinen kollektiivinen eläkevakuutus ei TVL 96 a.2 §:n mukaan saa tosiasiasa kohdistua nimettyihin tai muuten yksilöllisesti määriteltyihin henkilöihin, jotta se olisi kollektiivinen. Käytännössä ryhmävakuutusjärjestely ei kuitenkaan ole mahdollinen, ellei vakuutuksen piiriin kuuluvia henkilöitä ole nimetty, sillä kyseisten henkilöiden yksilölliset ominaisuudet vaikuttavat muun muassa vakuutusmaksujen laskemiseen. Siten vakuutusyhtiölle on aina selvitettävä esimerkiksi jokaisen vakuutetun sukupuoli, ikä ja eri työsuhteista kartutettu työeläketurva.¹⁹¹ Tämä ei kuitenkaan poista vakuutuksen kollektiivisuutta.

Lain sanamuodon mukainen kollektiivinen lisäeläketurva voidaan teknisesti toteuttaa useammallakin kuin yhdellä vakuutuksella. Vakuutukset voivat olla myös eri vakuutusyhtiöissä. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi yrityskauppojen tai rahoitusjärjestelyjen seurauksena, mutta on mahdollinen myös vakuutusjärjestelyn alusta alkaen. Siten

---

¹⁸⁹ HE 80/2004, s, 19–20 ja 27.

¹⁹⁰ HE 80/2004, s, 27 ja VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

¹⁹¹ Kivioja – Niiranen – Kontkanen 2007, s. 172.

myös saman eläkeryhmän sisällä vakuutetut henkilöt voivat olla vakuutettuna eri vakuutusissa tai vakuutusyhtiöissä ja järjestely silti täyttää kollektiivisuuden edellytykset, kunhan vakuutusten ryhmämäärittelyt vastaavat toisiaan. Tällöin myöskään se, että eläkeryhmän sisällä toiseen vakuutuksen piiriin tai vakuutusyhtiön alaisuuteen kuuluu useampia henkilöitä, mutta toiseen vain yksi, ei ole kollektiivisuuden esteenä.¹⁹² Vakuutusjärjestelyä on siten tarkasteltava aina kokonaisuutena¹⁹³.

Vaihtoehtoisesti myös useampi eläkeryhmä voi kuulua saman vakuutuksen piiriin. Tällöinkin jokaisen ryhmämäärittelyn on täytettävä itsenäisesti kollektiivisuuden edellytykset eli ne on muodostettava objektiivisin perustein.¹⁹⁴ Jos kaikki vakuutuksen piiriin kuuluvat ryhmät eivät täytä ryhmämäärittelyn edellytyksiä, olisi kuitenkin aiheellista katsoa, että vain siihen ryhmään, jossa edellytykset eivät täyty, kuuluvien työntekijöiden vakuutusmaksujen TVL 96 a §:n mukainen verovapaus menetetään¹⁹⁵.

Kollektiivinen eläkevakuutus tulee säännöksen mukaan kohdistua henkilöpiiriin, joka on muodostettu ryhmittäin objektiivisesti esimerkiksi työalan perusteella. Siten TVL 96 a §:n edellytyksenä ei ole, että vakuutuksen piiriin kuuluisivat kaikki yhtiön työntekijät, vaikka tälle ei kuitenkaan ole estettä¹⁹⁶. Säännöksessä mainitun työalan lisäksi objektiivisen eläkeryhmän on katsottu voivan muodostua esimerkiksi työntekijän aseman yhtiössä, ammatin, toimialan, toimipaikan, työsuhteen alkamisen, syntymäajan, työnantajan järjestämän muun eläketurvan, toiminnan siirtymisen tai näiden yhdistelmän perusteella¹⁹⁷. Työntekijän aseman yhtiössä perusteella työntekijät voidaan jakaa esimerkiksi päälliköihin ja asiantuntijoihin, kun taas ammatin perusteella esimerkiksi lääkäreihin, hoitohenkilökuntaan ja toimistotyöntekijöihin. Toimialan perusteella työntekijät voivat muodostaa eläkeryhmän liiketoiminta-alueiden mukaisesti ja toimipaikan perusteella maantieteellisesti.¹⁹⁸ Työsuhteen alkaminen ja työntekijän syntymäaika voivat puolestaan

---

¹⁹² Ks. esim. *Engblom – Adamsson* 2011, s. 230, *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 575 ja VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

¹⁹³ VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

¹⁹⁴ *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 574 ja VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

¹⁹⁵ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 210.

¹⁹⁶ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 210 ja *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut, 2 momentti.

¹⁹⁷ Ks. esim. *Engblom – Adamsson* 2011, s. 229 ja VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

¹⁹⁸ Ks. esim. *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 209.

liittyä siihen, kuinka lähellä työntekijän eläkeiän arvellaan olevan. Tähän liittyen myös työnantajan järjestämän muun eläketurvan perusteella työntekijät voidaan jakaa eläkeryhmiin, joissa toiseen kuuluvat esimerkiksi työntekijät, joilla on työnantajan järjestämä vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus ja toiseen eläkeryhmään kuuluvat ne, joilla tällaista ei ole. Eläkeryhmien jaossa voidaan lisäksi ottaa huomioon, kuuluvatko työntekijät suomalaisen työntekijän eläkelain piiriin vai onko osa työntekijöistä ulkomaan sosiaaliturvan piirissä. Toiminnan siirtymisen perusteella eläkeryhmä voidaan puolestaan muodostaa esimerkiksi työntekijöistä, jotka siirtyvät työskentelemään toiselle paikkakunnalla työnantajan uusiin tiloihin.¹⁹⁹

Lainsäädännössä mainitun työalan ja oikeuskirjallisuudessa mainittujen muiden objektiivisten ryhmäperusteiden lisäksi jako eläkeryhmiin esimerkiksi työntekijöiden koulutustaustan perusteella voisi täyttää objektiivisuuden vaatimuksen. Tulkintaa voidaan perustella sillä, että työntekijöiden jaottaminen esimerkiksi ammatin tai työntekijän aseman yhtiössä perusteella on katsottu objektiiviseksi jakoperusteeksi eikä koulutustaustan perusteella tehtävä jako välttämättä poikkeaisi näistä suuresti. Koulutustaustaan perustuva jakoa voitaisiin kuitenkin käyttää myös laajemmin kuin jakamalla työntekijät tutkintojensa mukaisiin ryhmiin ja sen seurauksena sitä voitaisiin hyödyntää esimerkiksi jakamalla työntekijät ylemmän ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaneisiin sekä muihin työntekijöihin.

Vastaavanlaisena objektiivisena ryhmäperusteena voisi toimia myös jako eläkeryhmiin työsuhteen luonteen, kuten vakinaisuuden perusteella. Tulkintaa voidaan perustella sillä, että vakituisissa työsuhteissa työskentelevien henkilöiden panos työnantajayhtiölle voidaan monissa tilanteissa katsoa pitkäaikaisemmaksi ja siten merkittävämmäksi kuin lyhyissä, määräaikaisissa työsuhteissa olevien henkilöiden. Siten jako olisi objektiivinen henkilöiden työpanoksen suhteen. Tässä yhteydessä tulee kuitenkin ottaa huomioon, etteivät vapaaehtoiset eläkevakuutukset, kuten muutkaan työntekijöiden palkitsemisjärjestelmät, saa olla työsopimuslain 2:2.2 ja 2:2.3 §:n tasapuolisen kohtelun vastaisia²⁰⁰. Siten

---

¹⁹⁹ Ks. esim. *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 210.

²⁰⁰ Ks. esim. KKO 2008:28, jossa bonusohjelman käyttäminen tulkittiin TSL 2:2.2 ja 2:2.3 §:n tasapuolisen kohtelun vastaiseksi, kun ohjelman ulkopuolelle oli jätetty työntekijöitä heidän työsuhteen määräaikaisuuden tai osa-aikaisuuden perusteella. Kyseisessä ratkaisussa määräaikaisia työsuhteita oli jatkettu niin, että ne lopulta täyttivät bonusohjelmassa vaaditun sopimusajan ja osa-aikaisissa työsuhteissa olevat henkilöt olivat osa-aikaeläkeläisiä, jotka olivat jatkaneet entisissä tehtävissään, joten henkilöt samanlaisessa asemassa kuin bonusohjelmaan kuuluvat. Siten ratkaisussa kyse oli TSL 2:2.2 §:n

palkitsemisjärjestelmä, joka jälkikäteen todettaisiin TSL:n tasapuolisen kohtelun vastaiseksi, ei todennäköisesti olisi työnantajan etujen mukainen ja tästä syystä eläkeryhmien jakoperusteeseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Objektiivisen jakoperusteen olemassaolosta huolimatta kollektiivisen eläkevakuutuksen edellytykset eivät täyty, jos ryhmäperuste on keinotekoinen. Tällä tarkoitetaan sitä, että eläkeryhmän ryhmämäärittely laaditaan niin, että se tulee tarkoituksellisesti koskemaan TVL 96 a.3 §:n mukaisia nimettyjä tai muutoin yksilöllisesti määrättyjä henkilöitä.²⁰¹ Ratkaisussa KHO 2003:18 onkin katsottu, että kun lisäeläkevakuutuksen piiriin kuului eläkeryhmä, joka oli nimetty ”A Oy:n toimitusjohtaja ja muut johtajat”, mutta yhtiön palveluksessa ei toimitusjohtajan vaihtumisesta johtuneen lyhyen siirtymäkauden lisäksi ollut muita johtajia, vakuutusjärjestely koski käytännössä yhtä henkilöä kerrallaan eikä kyseessä siksi ollut kollektiivinen eläkevakuutus. Toisessa samankaltaisessa ratkaisussa KHO 11.6.2004 T 1422 (ei julk.) katsottiin, että kollektiivisen eläkevakuutuksen edellytykset eivät täyttyneet silloinkaan, kun vakuutettava ryhmä oli nimetty ”toimitusjohtajat”, mutta vakuutus koski tosiasiallisesti vain yhtä henkilöä. Vastaavanlaisiksi keinotteluksi ei kuitenkaan ole katsottu tilannetta, jossa eläkeryhmän tiedetään muodostuvan vain tietyistä henkilöistä esimerkiksi yritysjärjestelyjen seurauksena²⁰². Tällöinkin eläkevakuutuksen on kuitenkin tullut alun perin olla tarkoitettu koskemaan useampaa kuin yhtä henkilöä kerrallaan²⁰³.

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen kollektiivisuuteen ei ole katsottu vaikuttavan se, että eläkeryhmä voi olla suljettu eli vakuutusjärjestelyyn ei oteta enää mukaan uusia työnteekijöitä. Tämän seurauksena, jos suljetun eläkeryhmän jäseniä jää eläkkeelle, lähtee työnantajan palveluksesta tai vaihtaa työtehtäviä työnantajan sisällä niin, etteivät he enää kuulu vakuutettujen piiriin, ryhmän jäsenmäärän vähetessä on lopulta mahdollista, että

---

mukaisesta epäedullisemmasta ehdosta pelkästään työsopimuksen kestoajan tai työajan pituuden seurauksena.

²⁰¹ *Kivioja – Niiranen – Kontkanen* 2007, s. 173 ja *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut, 2 momentti.

²⁰² *Kivioja – Niiranen – Kontkanen* 2007, s. 173.

²⁰³ HE 80/2004, s. 27. Vrt. *Kivioja – Niiranen – Kontkanen* 2007, s. 174.

eläkeryhmään kuuluu enää vain yksi henkilö²⁰⁴. Tämä on kuitenkin kollektiivisuuden käsitteen piirissä, sillä ryhmä oli TVL 96 a.2 §:n mukaisesti alun perin tarkoitettu koskemaan useampaa työntekijää²⁰⁵. Saman on katsottu pätevän myös avoimeen eläkeryhmään, joka henkilöstömuutoksien seurauksena koskee lopulta vain yhtä henkilöä²⁰⁶. Suljetun vakuutusjärjestelyn ei ole katsottu edellyttävän avoimia järjestelyjä tiukempia kollektiivisuuden edellytyksiä ja siten myös esimerkiksi yhtiössä työskentelevistä osakkaista muodostuva ryhmä voi olla suljettu²⁰⁷.

Suljetun eläkeryhmän ohella myös toisessa tilanteessa voidaan päätyä siihen, että kaikki ryhmämäärittelyyn lukeutuvat yhtiön työntekijät eivät ole eläkeryhmässä vakuutettuja, mutta vakuutusjärjestely voidaan kuitenkin katsoa TVL 96 a.2 §:n perusteella kollektiiviseksi. Tällainen tilanne nimittäin seuraa siitä, kun joku työntekijä kieltäytyy eläkevakuutuksesta²⁰⁸. Kieltäytyminen on mahdollista työntekijän työsuhteessa ollessaan vakuutusta alun perin otettaessa, työntekijän työsuhteen alkaessa tai kun työntekijä myöhemmin työsuhteen aikana täyttää eläkeryhmään kuulumisen edellytykset. Kieltäytymisen tulee kaikissa tilanteissa olla aito eli työntekijän oikeutta kieltäytyä eläkevakuutuksesta ei saa käyttää keinona ryhmämäärittelyjen kiertämiseen keinotekoisesti.²⁰⁹ Vakuutusjärjestelystä kieltäytymisestä ei myöskään saa maksaa kieltäytyvälle työntekijälle mitään hyvitystä tai vastiketta²¹⁰. Verohallinnon näkemyksen mukaan kieltäytyminen on lisäksi tehtävä kirjallisesti²¹¹.

Verohallinto on myös katsonut, että työntekijän jo kuullessa vakuutusjärjestelyyn, hän voi kieltäytyä vakuutuksesta vain perustellusta syystä. Tällaiseksi syyksi on katsottu esimerkiksi työntekijän oman maksuosuuden lisääminen sellaiseen järjestelyyn, johon on aikaisemmin liittynyt vain työnantajan maksuosuus.²¹² Perustellun syyn olemassaolon

---

²⁰⁴ *Engblom – Adamsson* 2011, s. 229, *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 207 ja 215 sekä VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

²⁰⁵ HE 80/2004, s. 27.

²⁰⁶ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 215.

²⁰⁷ Ks. esim. VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

²⁰⁸ *Engblom – Adamsson* 2011, s. 229 ja *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 208.

²⁰⁹ KHO 22.1.2010 T 95, *Engblom – Adamsson* 2011, s. 230, *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 208 ja 217 sekä *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 581.

²¹⁰ *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 581 ja VH 2019a, luku 3.2 Kieltäytymisoikeus, esimerkki 12.

²¹¹ VH 2019a, luku 3.2 Kieltäytymisoikeus.

²¹² VH 2019a, luku 3.2 Kieltäytymisoikeus.

vaatimuksesta ei kuitenkaan ole mainintaa lain esitöissä eikä asiaa ole ratkaistu oikeuskäytännössä²¹³. Koska Verohallinnon ohjeet kertovat verotuksen toimittavan viranomaisen kannan, ohjeiden mukainen perusteltu syy on hyvä olla, jos oikeusprosessilta halutaan välttyä. Kuitenkin, vaikka Verohallinnon kriteerien mukaista perusteltua syytä ei olisi, kieltäytymisen täytyy edellä esitetyn mukaisesti olla aito, jotta tuomioistuimien hyväksyisi. Siten Verohallinnon ohjeessa esimerkkinä mainittua työntekijän oman maksuosuuden lisäämistä eläkejärjestelyyn voidaan pitää hyvänä esimerkkinä vakuutuksesta kieltäytymisen syistä, sillä teknisesti työnantaja pidättää työntekijän oman maksuosuuden suoraan työntekijän nettopalkasta²¹⁴.

Vaikka kollektiivinen eläkevakuutus täytyy TVL 96 a.2 §:n mukaisesti kohdistua työnantajan työntekijöistä koostuvalle henkilöpiirille eikä yksittäiseen henkilöön, ratkaisussa KHO 12.12.2008 T 3238 työnantajan ja työntekijöiden piirin on voitu katsoa muodostuvan yli konsernirajojen. Siten ratkaisussa KHO 12.12.2008 T 3238 katsottiin, että kun konsernin emoyhtiö oli ottanut ryhmäeläkevakuutuksen, jonka piirissä olivat emoyhtiön toimitusjohtaja sekä kahden tytäryhtiön toimitusjohtajat, eläkevakuutus oli kollektiivinen, vaikka se koski yksittäisissä yhtiöissä vain yhtä henkilöä. Kyseisessä ratkaisussa jokaisen toimitusjohtajan vakuutusturva oli sama ja kukin konsernin yhtiö oli maksanut omaa toimitusjohtajaansa koskevat vakuutusmaksut.²¹⁵ Ratkaisun perusteella kollektiivista eläkevakuutusta voidaan hyödyntää myös muissa konserniin verrattavissa kiinteästi samaan ryhmittymään kuuluvissa työnantajissa, kuten järjestöissä, niin, että jokaisesta yhtiöstä vakuutuksen piiriin kuuluu vain yksi henkilö²¹⁶. Järjestely voidaan toteuttaa myös useammalla vakuutuksella niin, että kyseessä on kuitenkin vain yksi eläkeryhmä²¹⁷.

Ratkaisun KHO 12.12.2008 T 3238 perusteella voidaan myös katsoa, että kollektiivista eläkevakuutusta voidaan hyödyntää esimerkiksi konserneissa tai järjestöissä yli yhtiörajojen muidenkin yksittäisten henkilöiden kuin toimitus- tai toiminnanjohtajien vakuuttamiseen, sillä ratkaisussa vakuutus oli alun perin otettu koskemaan yksittäisiä henkilöitä kyseisissä konsernin yhtiöissä. Siten kollektiivista eläkevakuutusta voitaisiin hyödyntää

---

²¹³ Ei mainintaa HE 80/2004, VaVM 9/2004, HE 200/1992 tai VaVM 74/1992.

²¹⁴ *Kivoja – Niiranen – Kontkanen* 2007, s. 177.

²¹⁵ KHO 12.12.2008 T 3238.

²¹⁶ VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

²¹⁷ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 216.

esimerkiksi konsernin ryhmäpäälliköiden tai asiantuntijoiden sitouttamiseen, vaikka jokaisessa yhtiössä vakuutus koski vain yhtä henkilöä, kunhan vakuutusturva on kaikilla yhtäläinen ja kyseistä ryhmäpäällikköä tai asiantuntijoita koskevat vakuutusmaksut maksaakaan hänen oma työnantajansa.

TVL 96 a.3 §:ssa ei ole kollektiivisen eläkevakuutuksen ryhmämäärittelyn osalta täsmennetty, tuleeko vakuutettujen kuulua työntekijän eläkelain (TyEL) vai yrittäjän eläkelain (YEL) piiriin. Lähtökohtana kuitenkin lain sanamuodon mukaan on, että vakuutus on otettu työntekijälle eli se otetaan työskentelyn eikä esimerkiksi osakasaseman perusteella. Ratkaisussa KHO 2019:43 onkin katsottu, että vapaaehtoinen ryhmäeläkevakuutus voi koskea myös YEL:n perusteella vakuutettua henkilöä, kun tämä työskentelee yhtiössä. Tällöin on useimmiten kyse yhtiön osakkaasta. Tällainen osakastyöntekijä on myös liitettävä vakuutuksen piiriin, jos hän täyttää vakuutuksen edellytykset, sillä muuten ryhmämäärittelylle asetetut objektiivisuuden edellytykset eivät täyty. Tilanne tulee esiin ainakin esimerkiksi silloin, kun vakuutettuna on yhtiön koko henkilökunta, mutta voi tulla esiin myös pienemmissä eläkeryhmissä.²¹⁸

Eläkeryhmä voi muodostua myös pelkästään yhtiön osakkaista ja heidän lähipiiristään, jos kyse on pienestä yhtiöstä, jossa ei työskentele muita. Kuitenkin, jos eläkeryhmä muodostuu pelkästään osakkaista ja heidän lähipiiristään isommassa yhtiössä, vakuutusta otettaessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota vakuutuksen kollektiivisuuteen ja ryhmämäärittelyn objektiivisuuteen, ettei vakuutus tosiasiallisesti kohdistu vain nimettyihin tai muutoin yksilöllisesti määrättyihin henkilöihin.²¹⁹ Se, että osakastyöntekijöistä muodostuva eläkeryhmä on suljettu, ei vaikuta eläkeryhmän kollektiivisuuteen. Osakastyöntekijöihin liittyen myös muun ylemmän johdon on mahdollista muodostaa oma eläkeryhmänsä, jolloin vakuutettuina voivat olla esimerkiksi yhtiön toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja, muut ylemmät johtajat taikka yhtiön johtoryhmä.²²⁰

---

²¹⁸ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 210.

²¹⁹ Ks. esim. *Engblom – Adamsson* 2011, s. 231, *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 212 ja VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä.

²²⁰ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 208 ja 211 sekä *Mattinen* 2019, s. 108.

4.5.2 Yhtäläiset perusteet eläkeryhmän sisällä

Kun eläkeryhmät on muodostettu, myös niiden sisällä eläketurva on järjestettävä yhtäläisesti kaikille ryhmässä vakuutetuille, jotta eläkevakuutus voi olla kollektiivinen. Tämän voidaan katsoa johtuvan siitä, että jos eläketurvan määräytymisperusteet voisivat vaihdella eläkeryhmässä vakuutettujen kesken, vapaaehtoista kollektiivista eläkevakuutusta voitaisiin pyrkiä käyttämään yksilöllisiin tarpeisiin eli yksilöllisen eläkevakuutuksen tapaan.

Kollektiivinen lisäeläketurva voidaan eläkeryhmän sisällä toteuttaa niin, että kaikki eläkeryhmään kuuluvat henkilöt ovat vakuutettuna samassa vakuutussovimuksessa tai vakuutusyhtiöissä tai eläkeryhmä on voitu jakaa useisiin vakuutussovimuksiin tai -yhtiöihin. Vakuutusjärjestelyä onkin tarkasteltava kollektiivisuuden näkökulmasta kokonaisuutena, jolloin merkittävää on, että vakuutuksen vastaavat eläkeryhmän sisällä sisällöltään toisiaan. Jos samaan eläkejärjestelyyn eli esimerkiksi samaan vakuutussovimukseen kuitenkin kuuluu useampia eläkeryhmiä, järjestetty eläketurva voi olla ryhmien välillä erilainen.²²¹

Eläkeryhmien sisällä yhtäläisten perusteiden toteutuminen etuuskien osalta riippuu siitä, onko kyseessä etuus- vai maksuperusteinen eläkevakuutus. Kuitenkin molemmille yhteistä on se, että eläkkeen alkamisiän tai tavoite-eläkeiän on määrädyttävä kaikille eläkeryhmän sisällä yhtenäisin perustein. Vakuutetuilla voi vakuutusjärjestelyn ehtojen perusteella olla mahdollisuus lykätä omaa eläkeikänsä tai eläkeikä voidaan eläkeryhmän sisällä porrastaa esimerkiksi vakuutetun syntymävuoden tai lakisääteisen eläkeiän perusteella. Kollektiivisuuden vaatimus ei kuitenkaan täyty, jos eläkeikää on mahdollista varhenta yksilöllisiin perusteisiin vedoten.²²²

Etuusperusteisessa eläkevakuutuksessa yhtäläisillä perusteilla tarkoitetaan sitä, että vakuutettuina olevien työntekijöiden eläketavoitteiden on määrädyttävä objektiivisesti eläkeryhmän sisällä. Yhtäläisenä perusteena voi olla esimerkiksi sama tavoiteltava lisäeläkkeen prosenttimäärä kunkin työntekijän palkasta, tietty euromääräinen lisäeläke tai sama

---

²²¹ Ks. esim. *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 220, *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 575–576 sekä VH 2019a, luku 3.1.2 Vakuutettava ryhmä ja luku 3.1.3 Etuudet.

²²² Ks. esim. *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 580 ja VH 2019a, luku 3.1.1 Yleistä.

kokonaiseläkkeen eli lakisääteisen työeläkkeen sekä muiden lakisääteisten tai vapaaehtoisten eläkkeiden määrä palkkaan verrattuna.²²³ Jos vakuutusmaksujen suuruus on sidottu vakuutetun palkkaan, vakuutetuille kohdistettava vakuutusmaksunosa luonnollisesti vaihtelee. Myös vakuutettujen ikä vaikuttaa vakuutusmaksujen jakautumiseen etuusperusteissa eläkevakuutuksessa, sillä lähellä eläkeikää oleville vakuutetuille kohdistuvat osuudet vakuutusmaksuista ovat suurempia kuin nuoremmille, joilla aika vakuutusmaksujen keräämiseen on pitempi. Näiden lisäksi myös vakuutettujen aiemmin karttuneen eläketurvan määrä vaikuttaa vakuutusmaksujen jakautumiseen, kun lisäeläkkeen tarkoituksen on vaikuttaa kokonaiseläkkeen määrään.²²⁴ Vakuutusmaksujen epätasainen jakautuminen vakuutettujen välillä palkkaan sitomisesta, vakuutettujen iästä tai aiemmin kertyneestä eläketurvasta johtuen ei kuitenkaan ole kollektiivisuuden este, vaan perustuu etuusperusteisten vakuutusjärjestelyjen luonteeseen. Siten vakuutusmaksut voidaan jakaa esimerkiksi siten, että vakuutusjärjestelyssä eläkeikä on 60-vuotta ja eläketavoite on 60 prosenttia vakuutetun palkasta ikävälillä 60–63 vuotta sekä ikävuodesta 63 eteenpäin on vielä erillinen lisäeläketavoite, joka on 10 prosenttia palkasta²²⁵. Näin vakuutusmaksut jaetaan vakuutettujen kesken yhtäläisen tavoitteen mukaisesti.

Maksuperusteisessa eläkevakuutuksessa lisäeläketurva määräytyy yhtäläisin perustein silloin, kun vakuutusmaksut jaetaan eläkeryhmässä vakuutettujen välillä samoin perustein²²⁶. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että kaikille vakuutetuille kohdennetaan euromääräisesti sama osuus vakuutusmaksusta eli esimerkiksi neljän työntekijän kesken 10 000 euron vakuutusmaksusta kohdennetaan 2 500 euroa jokaiselle. Vakuutetuille kohdistettava vakuutusmaksu voi kuitenkin olla erisuuruinen, kunhan jako tehdään kollektiivisesti. Tällaisena jakoperusteena voi olla esimerkiksi jako ansiotason tai palkan suhteessa.²²⁷

---

²²³ Ks. esim. *Engblom – Adamsson* 2011, s. 231 sekä *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 208 ja 221.

²²⁴ *Engblom – Adamsson* 2011, s. 231, *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 221 ja VH 2019a, luku 3.1.3 Etuudet.

²²⁵ VH 2019a, luku 3.1.3 Etuudet, esimerkki 6.

²²⁶ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 208.

²²⁷ Ks. esim. *Engblom – Adamsson* 2011, s. 231–233 ja VH 2019a, luku 3.1.3. Etuudet.

Jako tehdään yhtäläisin perustein palkan suhteessa esimerkiksi silloin, kun 10 000 euron vakuutusmaksu jaetaan neljän työntekijän kesken niin, että työntekijöiden palkat laske-
taan yhteen ja tällä summalla jaetaan kyseisen työntekijän palkka, jonka seurauksena saa-
daan prosenttiosuus vakuutusmaksusta, joka työntekijälle tulee kohdentaa²²⁸. Ennako-
ratkaisussa KVL 48/2010 on myös katsottu, että yhtäläiset perusteet voivat täytyä, kun
vakuutusmaksu jaetaan vakuutettujen kesken tietyn palkanosan perusteella. Kyseisessä
ratkaisussa oli kyse vakuutusmaksun jakamisesta myyntiin erikoistuneessa henkilöstö-
ryhmässä työntekijöiden provisiopalkan perusteella ja provisiopalkka oli tapauksessa
noin 40–60 prosenttia työntekijöiden kokonaispalkasta.²²⁹

Verohallinnon kannan mukaan yhtäläiset perusteet eläkeryhmän sisällä voivat lisäksi
täytyä silloin, kun vakuutusmaksu jaetaan kollektiivisesti määritellyn eläketavoitteen pe-
rusteella²³⁰. Objektivisena jakoperusteena voi ilmeisemmin olla myös tietty kuukausit-
tainen määrä palkkaa, kuten yhden tai kahden kuukauden palkka per vuosi, jolloin eläke-
vakuutukseen maksettujen vakuutusmaksujen suuruus vaihtelee työntekijäkohtaisesti
heidän kuukausipalkkansa mukaan.

Kuten tutkielman luvussa 2.2 on todettu, kollektiivisen eläkevakuutuksen piiriin voivat
kuulua myös yhtiön niin sanotut osakastyöntekijät, jotka ovat usein vakuutettu yrittäjän
eläkelain (YEL) perusteella. Siten vakuutusmaksun jakoperuste voi maksuperusteisessa
eläkevakuutuksessa olla kollektiivinen, kun se määräytyy YEL:n soveltamisalaan kuulu-
vien osakastyöntekijöiden osalta YEL-työtulon perusteella ja työntekijän eläkelain sovel-
tamisalaan kuuluvien vakuutettujen eli mahdollisten muiden osakkaiden ja työntekijöiden
osalta palkkatulon perusteella. Siten vakuutusmaksut voidaan jakaa esimerkiksi niin, että
ne vastaavat 20 prosenttia vahvistetusta YEL-työtulosta ja palkkatulosta. Kuitenkin elä-
keiän on tässäkin tapauksessa määrädyttävä kaikille samassa eläkeryhmässä vakuute-
tuille samalla tavoin.²³¹

Edellä maksuperusteisen eläkevakuutuksen yhtäläisenä jakoperusteena on mainittu myös
jako ansiotason perusteella. Ansiotasolla tarkoitetaan rahapalkan, luontoisetujen ja osin-

---

²²⁸ VH 2019a, luku 3.1.3 Etuudet, esimerkki 7.

²²⁹ KVL 48/2010.

²³⁰ VH 2019a, luku 3.1.3. Etuudet, esimerkki 9.

²³¹ VH 2019a, luku 3.1.3. Etuudet, esimerkki 10.

kojen muodostamaa yhdistelmää ja sen avulla voidaan yleensä kuvata paremmin osakastyöntekijöiden tulotasoa, koska heidän ei ole pakollista nostaa yhtiöstä palkkaa. Jos palkkaa tai muuta korvausta ei nosteta, osakastyöntekijöiden ansiotasoa voidaan arvioida vertaamalla sitä korvaukseen, joka maksettaisiin vastaavan ammattitaidon ja työkokemuksen omaavalle henkilölle. Jos osakastyöntekijä kuitenkin nostaa yrityksestä varoja, hänen nostamien osinkojen sekä YEL-työtulon tai palkan yhteissummaa voidaan silti verrata vastaavasta työstä keskimäärin samassa asemassa olevalle maksettavaan korvaukseen, koska osakastyöntekijä ei välttämättä nosta yrityksestä kaikkia niitä varoja, joihin hän olisi työpanoksensa perusteella oikeutettu. Tässä yhteydessä arvioitavaa yrittäjän ansiotason suuruutta ei rajaa YEL 112 §:n mukainen 125 000 euron raja, jota suuremmaksi yrittäjän työtuloa ei vahvisteta yrittäjän työeläkemaksua määriteltäessä. Siten vakuutusmaksuja jaettaessa yrittäjän ansiotaso voi ylittää 125 000 euroa, jos se tosiasiallisesti vastaa hänen ansiotasoaan.²³²

Työntekijän eläkelain soveltamisalaan kuuluvien vakuutettujen eli palkansaajien ja mahdollisten muiden osakkaiden osalta ansiotasolla tarkoitetaan yhtiöstä saatavaa palkkatuloa, sillä TyEL 70.3 §:n 12 kohdan mukaan eläkkeeseen oikeuttavana työansiona ei pidetä yhtiöstä nostettua voitto-osuutta tai osinkoa. Siten YEL:n ja TyEL:n soveltamisalaan kuuluvien osalta vakuutusmaksun jakoperuste voi olla erilainen.²³³ Tulkinta on hyväksytty ratkaisussa KHO 2019:43, jossa ryhmäeläkevakuutus katsottiin kollektiiviseksi, kun YEL:n perusteella vakuutetun toimitusjohtajan ansiotasossa otettiin huomioon hänelle maksettu palkka ja jaetut osingot, mutta TyEL:n perusteella vakuutettujen osakkaiden osalta huomioon otettiin vain heille yhtiöstä maksetut palkat. Ratkaisu perustui siihen, että vakuutettuihin sovelletuissa eläkelakien säännöksissä työansion peruste on määritelty eri tavoilla.²³⁴

Kollektiiviseen eläkevakuutukseen voi liittyä myös työntekijän oma maksuosuus, jonka vähennyskelpoisuudesta työntekijän omassa verotuksessa säännellään TVL 96 a.1 §:ssa. Jos kollektiiviseen eläkevakuutukseen ei ole aikaisemmin liittynyt työntekijän maksuosuutta, ratkaisussa KHO 22.1.2010 T 95 katsottiin, että tällainen on kuitenkin mahdol-

---

²³² VH 2019a, luku 3.1.3. Etuudet ja esimerkki 11.

²³³ VH 2019a, luku 3.1.3. Etuudet ja esimerkki 11.

²³⁴ KHO 2019:43.

lista lisätä säilyttäen vakuutusjärjestelyn kollektiivisuus. Kyseisessä ratkaisussa vakuutuksen ehtoja muutettiin niin, että vakuutetut työntekijät saivat päättää oman maksuosuutensa suuruudesta TVL 96 a.1 §:n vähennyskelpoisuuden rajojen sisällä. Siten, kun työnantajan maksama osuus vakuutusmaksusta määräytyi muutoksen jälkeenkin edelleen yhtäläisin perustein kaikkien vakuutettujen kesken, työntekijän oma valinnanvapaus ei estänyt yhtäläisten perusteiden täyttymistä.²³⁵

---

²³⁵ KHO 22.1.2010 T 95.

5 Työnantajan maksamien eläkevakuutusmaksujen seuraukset työntekijän muussa verotuksessa

5.1 Työntekijän omien eläkevakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus

Työnantajan maksamat vakuutusmaksut niin yksilölliseen kuin kollektiiviseen eläkevakuutukseen vaikuttavat työntekijän itse tekemien eläkevakuutusmaksujen vähennyskelpoisuuteen. Asiasta säännellään yksilöllisten eläkevakuutusten osalta TVL 54 d.1 §:ssa ja kollektiivisten eläkevakuutusten osalta TVL 96 a.1 §:ssa. Jos TVL 54 d § tai 96 a §:n edellytyksiä ei täytetä, työntekijän omat vakuutusmaksut eivät ole vähennyskelpoisia²³⁶.

Työnantajan ottaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen lisäksi työntekijällä on mahdollisuus ottaa itselleen oma yksilöllinen eläkevakuutus tai pitkäaikaissäätämissopimus. Ilman työnantajan ottamaa eläkevakuutusta, työntekijällä on TVL 54 d.1 §:n mukaan oikeus vähentää pääomatuloistaan itse ottamaansa yksilölliseen eläkevakuutukseen maksettuja maksuja enintään 5 000 euroa verovuodessa. Työntekijän itse ottamaksi vakuutukseksi ei katsota sellaista vakuutusta, joka on siirretty joltain toiselta henkilöltä tai yhtiöltä työntekijälle, kuten työnantajalta työntekijälle. Siten tällaiseen eläkevakuutukseen tehdyt maksut eivät ole työntekijän verotuksessa vähennyskelpoisia.²³⁷ Jos työntekijä on kuitenkin sopinut vakuutus sopimuksesta itse vakuutusyhtiön kanssa, mutta eläkevakuutusmaksut hänen puolestaan maksaa työnantaja, työntekijällä on ilmeisemmin oikeus vähentää myös nämä maksut omista pääomatuloistaan²³⁸. Tällaisessa tilanteessa tulee kuitenkin huomata, että työnantajan maksamat maksut ovat TVL 68.1 §:n mukaisesti työntekijän veronalaista ansiotuloa, joten tällainen järjestely ei todennäköisesti ole verotuksellisesti kovinkaan tavoiteltava²³⁹.

---

²³⁶ Nykänen – Nieminen, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut.

²³⁷ Engblom – Adamsson 2011, s. 225 sekä Ossa 2020, s. 297.

²³⁸ Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 572.

²³⁹ Ennen 2004 uudistusta tällaisella työnantajan ns. virheellä ei ollut niin suurta merkitystä, koska vakuutusmaksut myös vähennettiin ansiotuloista, jolloin se kumosi palkaksi katsotun määrän. Lisää aiheesta ks. Engblom – Adamsson 2011, s. 242, HE 200/1992, s. 17 ja HE 80/2004, s. 15.

Työntekijän omien maksujen vähennyskelpoisuutta on kuitenkin rajattu edellä mainitusta 5 000 eurosta, jos työntekijän työnantaja on samana verovuonna eli kalenterivuonna maksanut työntekijälle ottamaansa yksilölliseen eläkevakuutukseen vakuutusmaksuja. Tällaisessa tilanteessa työntekijällä on TVL 54 d.1 §:n mukaan omien maksujensa osalta oikeus vain 2 500 euron vähennykseen. Lain sanamuodon mukaisesti ratkaisevaa vähennysoikeuden laajuuden kannalta on se, onko työnantaja maksanut työntekijälleen ottamaansa eläkevakuutukseen maksuja kyseisenä verovuonna eikä se, onko tällaista vakuutusta yli-päätään otettu. Siten, jos työnantaja ei jonain vuonna maksa ottamaansa yksilölliseen eläkevakuutukseen ollenkaan vakuutusmaksuja, työntekijällä on tuona vuonna oikeus täysmääräiseen 5 000 euron vähennykseen itse ottamansa eläkevakuutuksen tai pitkäaikais-säästämissopimuksen maksujen osalta²⁴⁰. Laissa ei ole kuitenkaan määritelty kuinka suuria työnantajan maksamien vakuutusmaksujen tulee verovuonna olla, jotta työntekijän omien maksujen vähennyskelpoisuus laskee 2 500 euroon. Siten jo pienikin, esimerkiksi euron maksu vähentää työntekijän itse ottamaansa vakuutukseen tekemien maksujen vähennysoikeutta²⁴¹.

TVL 54 d.1 §:n rajoitus koskee myös avoimen yhtiön yhtiömiehelle otettua, kommandiittiyhtiön vastuunalaiselle yhtiömiehelle otettua ja osakeyhtiön osakkaalle otettua vapaaehtoista yksilöllistä eläkevakuutusta. Tämän seurauksena yhtiöiden näille henkilöille otettuihin eläkevakuutuksiin tekemät maksut rajaavat kyseisten yhtiömiesten tai osakkaiden omien yksilöllisten eläkevakuutusten tai pitkäaikais-säästämissopimusten maksujen vähennysoikeuden 2 500 euroon verovuodessa.²⁴²

Edellä esitetystä voidaan tulla siihen lopputulokseen, että työntekijän kannalta eläkevakuutusmaksujen vähennysoikeuden ja verovapauden näkökulmasta verotuksellisesti tehokkaimmat tavat suorittaa vakuutusmaksuja ovat ensimmäisenä vaihtoehtona se, ettei työnantaja suorita työntekijälle ottamaansa vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen verovuonna ollenkaan vakuutusmaksuja, jolloin työntekijällä itsellään on oikeus

---

²⁴⁰ ks. esim. HE 80/2004 s. 16–17 ja 25 sekä VH 2021, luku 3.2 Vähennyksen määrä ja työnantajan maksamien maksujen vaikutus vähennysoikeuteen.

²⁴¹ ks. esim. *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 3 luku Pääomatulosta tehtävät vähennykset, TVL 54d § (29.12.2009/1741) Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen ja pitkäaikais-säästämissopimuksen maksut, 1 momentti ja VH 2021, luku 3.2 Vähennyksen määrä ja työnantajan maksamien maksujen vaikutus vähennysoikeuteen.

²⁴² HE 80/2004 s. 16–17 ja VH 2021, luku 3.2 Vähennyksen määrä ja työnantajan maksamien maksujen vaikutus vähennysoikeuteen.

5 000 euron vähennykseen pääomatuloistaan itse ottamansa yksilöllisen eläkevakuutuksen tai pitkäaikaissäästämissopimuksen maksujen osalta. Jos työnantaja kuitenkin maksaa työntekijälle ottamaansa vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen vakuutusmaksuja, niitä kannattaisi maksaa TVL 68.2 §:n mukainen verovapaa maksimimäärä, 8 500 euroa, koska jo pienenkin työnantajan suorittaman vakuutusmaksun seurauksena työntekijän omien maksujen vähennysoikeus laskee 2 500 euroon itse ottamansa yksilöllisen eläkevakuutuksen tai pitkäaikaissäästämissopimuksen osalta.

Työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen ei yleensä liity työnantajan maksuosuuden lisäksi työntekijän omaa maksuosuutta, koska sellaisen vähennyskelpoisuudesta ei ole tuloverolaissa säännelty²⁴³. Siten näiden yhteydestä ei myöskään ole säännelty tuloverolaissa. Toisin on työnantajan ottaman kollektiivisen eläkevakuutuksen tapauksessa, jota tarkastellaan seuraavaksi.

Työnantajan maksamat vakuutusmaksut työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen kollektiiviseen eläkevakuutukseen eivät rajaa työntekijän itse ottaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen tai pitkäaikaissäästösopimuksen maksujen vähennyskelpoisuutta²⁴⁴. Ne kuitenkin vaikuttavat työnantajan ottamaan kollektiiviseen eläkevakuutukseen työntekijän tekemien omien maksujen vähennyskelpoisuuteen, niin kuin TVL 96 a.1 §:ssa on säännelty:

Verovelvollisella on oikeus vähentää puhtaasta ansiotulostaan eläkesäätiössä, eläkekassassa tai vakuutusyhtiössä kollektiivisesti järjestetystä lisäeläketurvasta suorittamiensa maksuja 5 prosenttia eläketurvan järjestäneen työnantajan verovelvolliselle verovuonna maksaman palkan määrästä, kuitenkin enintään 5 000 euroa vuodessa. Maksut eivät ole vähennyskelpoisia siltä osin kuin niiden määrä ylittää työnantajan lisäeläketurvasta maksaman määrän. Vähennyskelpoisuuden edellytyksenä on lisäksi, että eläkettä aletaan vanhuuseläkkeenä maksaa aikaisintaan vakuutetun täytettyä 54 d §:n 2 momentin 2 kohdan b alakohdassa säädetyn iän.

Säännöksen mukaiset rajoitukset työntekijän maksujen vähennyskelpoisesta määrästä ja eläkkeen maksamisen alkamisiästä on säädetty, jottei kollektiivisia eläkevakuutuksia

---

²⁴³ HE 80/2004, s. 15 ja HE 90/2012, s. 3: TVL 54 d.1 §:n mukaan verovelvollisella on mahdollisuus vähentää eläkevakuutukseen tekemiään maksuja, jos kyseessä on verovelvollisen oma eläkevakuutus.

²⁴⁴ VH 2021, luku 3.2 Vähennyksen määrä ja työnantajan maksamien maksujen vaikutus vähennysoikeuteen.

käytettäisiin yksityisiin tarkoituksiin, toisin sanoen yksilöllisten eläkevakuutusten ta-
paan²⁴⁵. Rajoitukset perustuvat siihen, ettei kollektiivisiin eläkevakuutuksiin liity työnan-
tajan maksuosuuden verovapauden osalta samanlaisia edellytyksiä maksujen enimmäis-
määrästä tai eläkkeen maksamisen alkamisiästä kuin yksilöllisiin eläkevakuutuksiin, ku-
ten tutkielman luvuissa 4.3 on käyty läpi. Sitä, miksi edellä mainitut rajoitukset eivät
koske työnantajan maksuosuutta, vaan pelkästään työntekijän maksuosuutta, on perus-
teltu hallituksen esityksessä sillä, että vakuutus ei kohdistu vain tiettyihin henkilöihin ja
vakuutusta voidaan eläkeikärajan puuttumisen seurauksena hyödyntää tilanteissa, joissa
eläkkeelle jäädytään tavallista aikaisemmin esimerkiksi työn luonteen takia²⁴⁶.

TVL 96 a.1 §:n mukaisesti työntekijän oman maksuosuuden vähennyskelpoinen maksimimäärä työntekijän ansiotuloista on 5 000 euroa verovuodessa. Vähennyksen tekeminen tai sen tekemättä jättäminen ei vaikuta työntekijän itse ottaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen tai pitkäaikaissäätämissopimuksen maksujen vähennyskelpoisuuteen. Työntekijän kollektiiviseen eläkevakuutukseen tekeminen maksujen vähennyskelpoista määrää kuitenkin rajaa TVL 96 a.1 §:n mukaan se, että maksut ovat vähennyskelpoisia vain siihen määrään asti, joka vastaa 5 prosenttia kyseisen työnantajan työntekijälleen verovuonna maksamasta palkan määrästä, jos tällä tavoin laskettu summa alittaa 5 000 euroa. Siten esimerkiksi 80 000 euron vuosipalkkaa saavan työntekijän vähennyskelpoinen vakuutusmaksujen määrä on 4 000 euroa, jos hän on vakuutukseen itse näin paljon maksanut. Säännöksessä mainittuun, laskennan perusteena olevaan palkkaan luetaan rahapalkka, luontoisedut sekä muut rahapalkan lisäksi tai sen sijaan saadut veronalaiset edut. Vähennys tehdään momentin mukaisesti työntekijän puhtaasta ansiotulosta eikä sitä voi siirtää vähennettäväksi puolison verotukseen, sillä vähennys on henkilökohtainen. Maksujen perusteella ei voida myöskään vahvistaa tappiota.²⁴⁷

---

²⁴⁵ HE 80/2004, s. 19.

²⁴⁶ HE 90/2012, s. 4. Lisää aiheesta tutkielman luvussa 4.3 vrt. *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut, 1 momentti.

²⁴⁷ *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut, 1 momentti ja VH 2019a, luku 3.4 Kollektiiviset vakuutukset työntekijän verotuksessa.

TVL 96 a.1 §:n mukaan työntekijän maksut, jotka ylittävät työnantajan kollektiiviseen eläkevakuutukseen maksaman määrän eivät myöskään ole vähennyskelpoisia. Siten, jos työnantaja ei ole kyseisenä verovuonna maksanut kollektiivisen eläkevakuutukseen olleenaan vakuutusmaksuja, työntekijän oma maksuosuus ei ole kyseiseltä vuodelta lainkaan vähennyskelpoinen. Jos työnantaja on kuitenkin maksanut vakuutukseen vähäisiä maksuja, näitä työnantajan maksuja vastaava määrä työntekijän omista maksuista on vähennyskelpoinen. Tämä edellyttää, että työntekijällä on tiedossa, kuinka paljon työnantajan kustantamista vakuutusmaksuista on kohdennettu hänelle kyseisenä verovuotena.

Keskusverolautakunta ei antamassaan ennakkoratkaisussa KVL 44/2011 pidättäytynyt TVL 96 a.1 §:n sanamuodon mukaisessa tulkinnassa, jonka mukaan työntekijän *maksut eivät ole vähennyskelpoisia siltä osin kuin niiden määrä ylittää työnantajan lisäeläketurvasta maksaman määrän*, sillä ennakkoratkaisussa tulkittiin, että työntekijällä oli mahdollisuus vähentää omat maksunsa työnantajan alun perin maksamien vakuutusmaksujen määrään asti TVL 96 a.1 §:n edellytyksien mukaisesti, vaikka työnantaja työntekijän irtisanoutumisen seurauksena myöhemmin peri takaisin osan maksamistaan vakuutusmaksuista kannustinjärjestelmästä tehdyn sopimuksen mukaisesti. Ennakkoratkaisussa myös mainitaan, ettei työntekijän vähennysoikeus ollut riippuvainen siitä, oliko työntekijä vähentänyt omat maksunsa irtisanomisvuonna vai sitä edeltävinä vuosina.²⁴⁸ Ratkaisun mukainen tulkinta on kuitenkin hyväksytty myös oikeuskirjallisuudessa, vaikka työntekijän maksut jälkeensä tarkasteltuina ylittivät työnantajan tekemät maksut. Ennakkoratkaisun hyväksyttävyyden voidaan katsoa johtuvan siitä, että vähennyskelpoisuudesta huolimatta työntekijän suorittamat vakuutusmaksut ovat hänen veronalaista tuloaan, kun vakuutussäästöä aikanaan nostetaan.²⁴⁹

Jos työntekijä on kuulunut kollektiivisen eläkevakuutuksen piiriin ennen 6.5.2004, edellä mainitut oman maksuosuuden vähennysoikeuden euromääräiset rajoitukset eivät kuitenkaan päde häneen, sillä vakuutukseen sovelletaan vakuutussopimukseen liittymishetkellä voimassa olleita säännöksiä. Siten työntekijä saa vähentää oman maksuosuutensa kokonaisuudessaan, kunhan vakuutuksen kautta järjestetty eläke on ollut eduiltaan enintään rekisteröidyn lisäeläketurvan suuruinen.²⁵⁰ Tämän seurauksena saman eläkejärjestelyn

---

²⁴⁸ KVL 44/2011.

²⁴⁹ *Särkikangas*, Vuosi 2011, KVL 44/2011, Kommentit, Kommentaari.

²⁵⁰ HE 80/2004, s. 6 ja 19.

piiriin voi kuulua vakuutettuja, joilla on erilaiset oikeudet vähentää omat maksuosuutensa. Työntekijöiden omat maksuosuudet voivat olla myös eri suuria.²⁵¹ Oman maksuosuuden vähennyskelpoisuus kokonaisuudessaan pätee myös sellaisiin tilanteisiin, joissa työntekijä on kuulunut kollektiivisen eläkevakuutukseen piiriin ennen 6.5.2004, mutta tämän jälkeen koko lisäeläkejärjestely on siirretty järjestelmästä toiseen, esimerkiksi rekisteröidystä lisäeläkejärjestelmästä kollektiiviseen ryhmäeläkevakuutukseen. Siten työntekijän oman maksuosuuden täysmääräistä vähennysoikeutta ei menetetä työnantajan ratkaisun seurauksena. Sama periaate koskee myös tilannetta, jossa vain yksi henkilö siirretään esimerkiksi vakuutuksesta tai ryhmästä toiseen saman työnantajan tai konsernin sisällä. Tällöinkin työntekijän oman maksuosuuden vähennyskelpoisuus määräytyy sen perusteella, milloin hän on tullut vakuutuksen piiriin.²⁵²

TVL 96 a.1 §:n toisena työntekijän oman maksuosuuden vähennysoikeutta rajaavana edellytyksenä on se, että eläkettä aletaan vakuutuksesta maksamaan vasta lainsäädännössä määritellyn iän jälkeen. Eläkeiästä säännellään niin, että TVL 96 a.1 §:ssa viitataan TVL 54 d.2 §:n 2 b kohtaan, jonka mukaan eläkeikä määräytyy. Siten TVL 54 d.2 §:n 2 b kohdan mukaan eläkettä voidaan alkaa maksamaan työntekijän syntymävuoden perusteella porrastettuna seuraavasti, jos sopimus kollektiivisesta eläkevakuutuksesta on tehty 1.1.2013 tai sen jälkeen:

Syntymävuosi	Eläkkeen maksamisen alaikäraja
1957 tai aiemmin	68 vuotta
1958–1961	69 vuotta
1962 tai myöhemmin	70 vuotta

Vaikka lain sanamuodon mukaan merkitystä on vain sillä, milloin *sopimus on tehty*, merkittävää on enemmänkin se, milloin työntekijä on tullut kyseisen vakuutuksen piiriin²⁵³.

²⁵¹ VH 2019a, luku 3.4 Kollektiiviset vakuutukset työntekijän verotuksessa.

²⁵² Engblom – Adamsson 2011, s. 236, HE 80/2004, s. 29–30 ja VH 2019a, luku 3.4 Kollektiiviset vakuutukset työntekijän verotuksessa.

²⁵³ Ks. esim. HE 80/2004, s. 2 ja VH 2019a, Liite 1: työnantajan ottamien vapaaehtoiseen eläketurvaan kohdistuvien vakuutusten maksujen verotus.

Tulkinta on ymmärrettävä, sillä tilanne ei ole samanlainen kuin yksilöllisissä eläkevakuutuksissa, joihin myös sovelletaan TVL 54 d.2 §:n 2 kohtaa ja joissa vakuutus otetaan yksittäiselle henkilölle, jolloin vakuutuksen piiriin kuuluminen ja vakuutuksen tekopäivä ovat yleensä sama.

TVL 54 d.2 §:n 2 b kohdassa ei edellä esitettyjen ikärajojen lisäksi ole mainintaa siitä, mitä eläkkeen maksamisen alaikäraja sovelletaan ennen 1.1.2013 tehtyihin kollektiivisiin eläkevakuutuksiin. Siten vanhemmat ikäraja koskevat säännökset on tarkistettava aikaisemmasta lainsäädännöstä. Edeltävän kerran kollektiivisiin eläkevakuutuksiin liittyviä eläkeikärajoja muutettiin 6.5.2004 annetulla hallituksen esityksellä, jossa työnantajan järjestämään kollektiiviseen lisäeläkejärjestelyyn liittyvän työntekijän oman maksuosuuden vähennyskelpoisuuden edellytykseksi säädettiin eläkkeen maksamisen alkamisikä 60 vuotta²⁵⁴. Siten kun työntekijä on tullut vakuutuksen piiriin aikavälillä 6.5.2004–31.12.2012, vakuutusmaksujen vähennysoikeuteen sovelletaan 60 vuoden alaikäraja. Kun työntekijä on puolestaan tullut vakuutuksen piiriin ennen 6.5.2004, vakuutukseen sovelletaan 55 vuoden ikäraja työntekijän oman maksuosuuden vähennyskelpoisuutta arvioitaessa²⁵⁵.

Työntekijän oman maksuosuuden vähennyskelpoisuuteen liittyy TVL 96 a §:ssä vielä yksi edellytys, joka mainitaan TVL 96 a.3 §:ssa. Sen mukaan työntekijän oma maksuosuus ei ole vähennyskelpoinen, ellei vapaaehtoinen kollektiivinen eläkevakuutus ole otettu Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa asuvasta tai siellä kiinteästä toimipaikasta toimivasta vakuutuslaitoksesta. Siten, jos työnantaja on ottanut eläkevakuutuksen ETA:n ulkopuolelta taikka muusta kuin vakuutuslaitoksesta, työntekijän oma maksuosuus ei ole vähennyskelpoinen, vaikka työnantajan tekemät maksut olisivatkin verovapaista. Vakuutuslaitoksella tarkoitetaan tässä yhteydessä esimerkiksi henkivakuutusyhtiöitä, mutta ei talletuspankkeja, rahastoyhtiöitä tai sijoituspalveluyrityksiä²⁵⁶. Tähänkin kuitenkin liittyy TVL 96 a.3 §:n mukaan poikkeus, joka koskee ulkomailta Suomeen muuttaneita henkilöitä:

---

²⁵⁴ HE 80/2004, s. 1, 19 ja 32.

²⁵⁵ *Engblom – Adamsson* 2011, s. 235 ja VH 2019a, luku 3.1.4 Eläkkeen alkamisikä.

²⁵⁶ HE 158/2009, s. 9–11, joissa verovelvollisen itse ottaman eläkevakuutuksen verokohtelua laajennettiin koskemaan myös muita kuin vakuutuslaitoksista otettuja vakuutuksia. Ei kuitenkaan mainintaa, että laajennus koskisi myös työnantajan ottamia vakuutuksia.

Ulkomailta Suomeen muuttaneen henkilön, lukuun ottamatta henkilöä, joka on ollut Suomessa yleisesti verovelvollinen Suomeen muuttamista edeltäneiden viiden vuoden aikana, maksamat tällaisen vakuutuksen maksut ovat vähennyskelpoisia hänen verotuksessaan muuttovuodelta ja kolmelta sitä seuraavalta vuodelta, jos maksut perustuvat vakuutukseen, joka on otettu vähintään yhtä vuotta ennen henkilön Suomeen muuttamista.

Säännöksellä mahdollistetaan muuttovuodeksi ja kolmeksi sitä seuraavaksi vuodeksi työntekijän oman maksuosuuden vähennyskelpoisuus, vaikka vapaaehtoinen kollektiivinen eläkevakuutus olisi otettu ETA:n ulkopuolelta, jos tämä työntekijä ei ole ollut viiden vuoden aikana ennen Suomeen muuttamista Suomessa yleisesti verovelvollinen ja vakuutus on otettu vähintään vuotta ennen työntekijän muuttamista Suomeen.

TVL 96 a.3 § vastaa pääsäännön ja poikkeuksen osalta suurelta osin TVL 68.5 §:ia, jota on tarkasteltu tarkemmin tutkielman luvussa 3.6. Siten luvussa 3.6. esitetyt tulokset siitä, kuinka vakuutuslaitoksen ETA-valtiossa asuminen tai kiinteän toimipaikan muodostuminen ETA-valtioon ratkaistaan, pätevät myös tähän. Samoin luvussa 3.6. esitetyt syyt Suomeen väliaikaisesti muuttaneiden henkilöiden oman maksuoikeuden poikkeuksellisesta vähennysoikeudesta pätevät TVL 96 a.3 §:iin. TVL 96 a § perustuu lisäksi samaan lähtökohtaan kuin TVL 68 §, jonka mukaan ETA-valtioita koskeva säännös on sisällytetty TVL 96 a §:ään siitä syystä, että aikaisempi lainsäädäntö, jonka perusteella vain Suomeen sijoittautuneelle vakuutuslaitokselle maksetut eläkevakuutusmaksut olivat vähennyskelpoisia, todettiin EU-oikeuden vastaiseksi²⁵⁷. Miksi sääntely on kuitenkin tehty niin, että se rajoittaa vain työntekijän oman maksuosuuden vähennyskelpoisuutta eikä työnantajan tekemien eläkevakuutusmaksujen veronalaisuutta, niin kuin TVL 68.5 §, ei ole perusteltu säännöksen muuttaneessa hallituksen esityksessä²⁵⁸.

5.2 Eläkkeen veronalaisuus

Eläkevakuutuksesta saatava tulo on eläkettä. Eläketulon käsitettä ei kuitenkaan ole määritetty tuloverolaissa. Siten määritelmä perustuu suurelta osin eläkkeitä koskevaan

---

²⁵⁷ HE 80/2004, s. 13–14.

²⁵⁸ HE 80/2004, s. 19–20 ja 27.

lainsäädäntöön, jossa eläketulolla tyypillisesti tarkoitetaan henkilölle vanhuuden aikana maksettavaa tuloa²⁵⁹. Koska työnantajan kustantamista yksilöllistä ja kollektiivista eläkevakuutuksista on tarkoitus maksaa työntekijälle tuloa vanhuuden aikana eli hänen jäädesään eläkkeelle, myös niistä saatava tulo on eläketuloa.

Eläketuloa verotetaan yleensä TVL 61.2 §:n mukaisesti ansiotulona. Tämä pätee myös työnantajan ottamiin yksilöllisiin ja kollektiivisiin eläkevakuutuksiin, sillä vain henkilön itsensä ottamaan yksilölliseen vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen perustuva eläke on TVL 34 a §:n mukaan pääomatuloa²⁶⁰. Eläketulon veronalaisuuden takia työnantajan vakuutukseen tekemät maksut on säädetty verovapaiksi, sillä muuten samaan maksuun kohdistuisi kaksinkertainen verotus. Jos työnantajan vakuutusmaksut eivät kuitenkaan täytä TVL 68 § tai 96 a §:ssä säädettyjä verovapauden edellytyksiä tai vakuutusmaksuilla korvataan palkanmaksua, vakuutusmaksut ovat työntekijän palkkaa ja verotetaan hänen ansiotulonaan. Työntekijä ei myöskään tällaisessa tilanteessa saa vähentää palkaksi katsottuja työnantajan eläkevakuutusmaksuja omassa verotuksessaan²⁶¹. Siten vakuutusmaksut verotettaisiin useaan kertaan, kun vakuutuksesta saatava eläketulo verotettaisiin vielä ansiotulona eläkettä nostaessa. Työnantajan ottamiin eläkevakuutuksiin liittyvää kaksinkertaista verotusta on pyritty poistamaan kahdella korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisulla KHO 2018:37 ja 2020:120.

Ratkaisussa KHO 2018:37 oli kyse työnantaja B Oy:n ottamasta vapaaehtoisesta kollektiivisesta eläkevakuutuksesta maksettavan eläkkeen veronalaisuudesta. Korkein hallinto-oikeus on kuitenkin samana päivänä antanut kyseiseen tapaukseen liittyvän ratkaisun KHO 2018:36, jossa se katsoi, ettei B Oy:n ottamaan eläkevakuutukseen maksamia vakuutusmaksuja voitu pitää TVL 96 a §:n mukaisina verovapaina vakuutusmaksuina, vaan kyseessä oli irtisanomistilanteessa maksettu työsuhteeseen liittyvä korvaus. Siten B Oy:n tekemät vakuutusmaksut olivat työntekijän tuloverolain 61.2 §:ssa tarkoitettua palkan

---

²⁵⁹ *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 745.

²⁶⁰ *Andersson – Linnakangas – Frände* 2016, s. 410 sekä VH 2023a, luvut 2.1 Ansiotulona verotettavat eläkkeet ja 2.3 Pääomatulona verotettavat eläkkeet ja suoritukset. Jos työnantajan ottama eläkevakuutus siirretään työntekijälle, eläke pysyy ansiotuloverotuksen piirissä ja samoin, jos työntekijä siirtää itse ottamansa eläkevakuutuksen työnantajalle, eläke pysyy pääomatuloverotuksen piirissä. Ks. esim. *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 585 ja VH 2019a, luku 2.4 Vakuutuksen omistusoikeuden siirto.

²⁶¹ Ks. esim. *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 4 luku Ansiotulon veronalaisuus, Eräät työsuhteeseen liittyvät tai työtuloon rinnastettavat ansiotulot, TVL 68 § (20.8.2004/772) Työnantajan maksamat vakuutusmaksut, 2 momentti ja VH 2019a, luku 2.1.5 Vakuutus palkan vaihtoehtona.

luontoista veronalaista ansiotuloa. Korkein hallinto-oikeus ei kuitenkaan ratkaisullaan KHO 2018:36 ottanut kantaa siihen, oliko työnantajan järjestely katsottava kollektiiviseksi eläkevakuutukseksi, josta myöhemmin saatava eläke on myös veronalaista ansiotuloa.²⁶² Siten tämä tuli ratkaistavaksi erikseen ratkaisulla KHO 2018:37.

Korkein hallinto-oikeus on ratkaisullaan 2018:37 selventänyt, että tuloverolain 29.1 §:n mukaan työntekijän *veronalaista tuloa ovat rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot*. Koska B Oy:n maksamat eläkevakuutusmaksut oli luettu työntekijän ansiotuloksi jo B Oy:n ne maksaessa, kyse oli eläkettä maksettaessa ansiotuloksi katsottuun määrään saakka varoista, jotka oli jo otettu työntekijän veronalaisina ansiotuloina tuloverotuksessa huomioon. Siten korkein hallinto-oikeus tuli siihen ratkaisuun, että työntekijän vakuutuksesta saama eläke ei ollut TVL 29.1 §:n tai muunkaan tuloverolain säännöksen perusteella veronalaista uutta tuloa, siltä osin kuin eläkkeen määrä ei ylittänyt jo työntekijän ansiotulona verotettujen vakuutusmaksujen määrää.²⁶³ Käytännössä verotettavaa tuloa voi siten muodostua vain eläkevakuutuksen tuotosta²⁶⁴.

Myös ratkaisussa KHO 2020:120 oli kyse työnantajan ottamasta vapaaehtoisesta kollektiivisesta eläkevakuutuksesta ja siitä maksettavan eläkkeen veronalaisuudesta. Kyseisessä tapauksessa työnantajan ottama vapaaehtoinen kollektiivinen eläkevakuutus oli katsottu yhtiön verotarkastuksessa työnantajan ottamaksi vapaaehtoiseksi yksilölliseksi eläkevakuutukseksi ja siten vakuutukseen maksetut eläkevakuutusmaksut olivat TVL 68 §:ssä mainitun 8 500 euron ylittäviltä osin luettu työntekijän ansiotuloksi. Korkein hallinto-oikeus tuli tässäkin ratkaisussa tulokseen, jossa työntekijän vakuutuksesta saama eläke ei ollut TVL 29.1 §:n mukaista veronalaista uutta tuloa siihen määrään saakka, joka oli jo verotettu työntekijän ansiotulona verotarkastuksen seurauksena.²⁶⁵

Molemmissa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuissa viitattiin TVL 29.1 §:iin, joka on tulon veronalaisuutta koskeva yleisäännös. Kyseisen momentin on katsottu käytän-

---

²⁶² KHO 2018:36. Ratkaisu on käyty läpi tutkielman luvussa 2.4.

²⁶³ KHO 2018:37.

²⁶⁴ *Urpilainen* 2018, s. 4.

²⁶⁵ KHO 2020:120.

nössä tarkoittavan sitä, että verovelvollisen varallisuuden tulee lisääntyä tai varallisuus-
aseman parantua, jotta hänelle kertyisi tuloa, jota ylipäätään voidaan verottaa²⁶⁶. Kun täl-
laista tuloa katsotaan kertyvän, se jaksotetaan TVL 110.1 §:n käteisperiaatteen mukaisesti
sen verovuoden tuloksi, jona se on nostettu, merkitty verovelvollisen tilille tai muutoin
*saatu vallintaan*²⁶⁷. TVL 68 § voidaan kuitenkin nähdä poikkeuksena tähän jaksottami-
seen, sillä sen perusteella työntekijälle voi syntyä veronalaista tuloa, vaikka työntekijä ei
tuolloin työnantajan vakuutusmaksuja maksaessa saa rahana tai rahanarvoisena etuna val-
lintaansa mitään²⁶⁸. Sama pätee tilanteeseen, jossa yksilöllisen tai kollektiivisen eläkeva-
kuutuksen vakuutusmaksuilla on katsottu korvattua palkanmaksua. Siten työntekijää ve-
rotetaan saamisoikeudesta, joka ei välttämättä koskaan toteudu esimerkiksi vakuutusyhtiön
maksukyvyttömyyden tai sijoituskohteiden arvonmuutoksen takia²⁶⁹. Tämän seu-
rauksena korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut vaikuttavat perustelluilta: jos verovel-
vollisen veronalaisiin tuloihin on jonakin vuonna luettu hänelle realisoituneeksi katsottu
taloudellinen etu, mutta verovelvollinen saa etua vastaavan rahamäärän vallintaan vasta
tulevaisuudessa, jolloin se TVL 110.1 §:n perusteella tulisi verotettavaksi, tuo tulevaisuu-
dessa saatava rahamäärä ei ole TVL 29.1 §:n mukaista uutta tuloa eikä siten voi olla ve-
ronalainen²⁷⁰.

On kuitenkin pohdittava, kuinka laajasti edellä mainittuja ratkaisuja ja niistä luettavaa
oikeusohjetta voidaan soveltaa. On nimittäin olemassa muitakin tilanteita kuin korkeim-
massa hallinto-oikeudessa ratkaistut irtisanomistilanteesta johtuva palkanmaksun korvaa-
minen ja yksilöllisen eläkevakuutuksen verovapaan rajan, 8 500 euroa, ylittäminen, joissa
työnantajan maksamat vakuutusmaksut voidaan katsoa työntekijän palkaksi. Tällaisia ti-
lanteita ovat esimerkiksi:

1. Kun yksilölliseen eläkevakuutukseen maksetaan alle 8 500 euroa vero-
vuodessa, mutta vakuutus ei täytä TVL 68 §:n edellytyksiä esimerkiksi elä-
keiän tai vakuutuksen ottajan osalta. Tällöin maksut ovat kokonaisuudes-
saan työntekijän veronalaista ansiotuloa.

---

²⁶⁶ Nuotio 2021, s. 535.

²⁶⁷ Engblom et al. 2021, s. 320.

²⁶⁸ Penttilä 2020, s. 5.

²⁶⁹ HE 80/2004, s. 18 ja Penttilä 2020, s. 5–6.

²⁷⁰ Nuotio 2021, s. 538–541 ja Penttilä 2020, s. 5–6.

2. Kun vakuutusmaksuilla on korvattu palkanmaksua työsuhhteessa oltaessa, jolloin maksut ovat kokonaisuudessaan työntekijän veronalaista ansiotuloa.

Oikeuskirjallisuudessa esitettyjen näkemysten perusteella korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta luettavan oikeusohjeen, jonka perusteella kertaalleen verotettua tuloa ei olisi hyväksyttävää verottaa enää uudestaan, tulisi soveltua laajasti eläkevakuutusten parissa syntyviin tilanteisiin. Siten, jos työnantajan kustantamat eläkevakuutusmaksut on katsottu työntekijän verotuksessa hänen ansiotulokseen jo vakuutusmaksuja maksettaessa, se täytyisi ottaa huomioon eläkettä nostaessa riippumatta siitä, mistä syytä vakuutusmaksut alun perin katsottiin työntekijän ansiotuloksi.²⁷¹ Tulkintaa on perusteltu muun muassa sillä, että saman tulon kaksinkertainen verottaminen ei kuulu tuloverolain tulokäsitteen piiriin ja sen takia sitä tulisi välttää, vaikka nimenomaisia säännöksiä TVL:ssä ei olisikaan²⁷². Saman tulon kaksinkertaisen verotuksen seurauksena voi nimittäin olla, että tulosta eri vaiheissa maksettava vero ylittää tulon määrän, joka on ongelmallista konfiskatorisen verotuksen kiellon kannalta²⁷³. Siten ratkaisu olisi työntekijän kannalta kohtuullinen²⁷⁴.

Myös kahdessa Verohallinnon ohjeessa on katsottu, että KHO 2018:37 soveltuu muuhunkin kuin ratkaisussa käsillä olleeseen irtisanomistilanteeseen, jossa vakuutusmaksuilla katsottiin korvattun työntekijän palkanmaksua. Siten Verohallinnon ohjeen ”Työnantajan ottamat vapaaehtoiset eläkevakuutukset” mukaan palkanmaksua korvattaessa työsuhhteessa oltaessa, kollektiivisesta eläkevakuutuksesta saatava eläke jää verotuksen ulkopuolelle jo kertaalleen palkkana verotettujen vakuutusmaksujen määrään saakka²⁷⁵. Ratkaisuun KHO 2018:37 ei kuitenkaan ole kuitenkaan kyseisessä ohjeessa viitattu esimerkiksi käsiteltäessä työnantajan ottamaan yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvää palkanmaksun korvaamista²⁷⁶. Toisessa Verohallinnon ohjeessa ”Pitkäaikaissäätämissopimuksen ja yksityishenkilön ottaman vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verotus” on

---

²⁷¹ Penttilä 2020, s. 2 ja 4 sekä *Urpilainen* 2018, s. 6. Vrt. *Räbinä – Myllymäki – Myrsky* 2019, s. 585, jossa kommentoidaan vain KHO 2018:37 vaikutusta, sillä teos ilmestynyt ennen ratkaisua KHO 2020:120.

²⁷² *Nuotio* 2021, s. 544–545, *Penttilä* 2020, s. 6 ja *Urpilainen* 2018, s. 6.

²⁷³ *Penttilä* 2020, s. 3–4, alaviite 5.

²⁷⁴ *Karttunen – Pasanen* 2019, s. 214–215.

²⁷⁵ VH 2019a, luku 3.1.5 Vakuutus palkan vaihtoehtona.

²⁷⁶ VH 2019a, luku 2.1.5 Vakuutus palkan vaihtoehtona: ei mainintaa KHO:n ratkaisusta tai eläkkeen veronalaisuudesta muutenkaan.

eläke²⁸¹. Siten jo tulokäsittien ulkopuolelle jääminen aiheuttaa sen, ettei eläkettä voida verottaa TVL 61.2 §:n mukaisesti.

Eläkevakuutusmaksujen kaksinkertaista verotusta ei ole kuitenkaan saatu kokonaisuudessaan ratkaistua. Tilanne tulee esille, kun TVL 96 a.1 §:n mukaan työntekijän omat maksut työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen kollektiiviseen eläkevakuutukseen, jotka ylittävät 5 000 euroa tai 5 prosenttia työnantajan työntekijälle verovuonna maksamasta palkanmäärästä tai työnantajan kollektiiviseen eläkevakuutukseen maksaman määrän, eivät ole vähennyskelpoisia työntekijän ansiotuloista. Tämän seurauksena työntekijän vakuutukseen sijoittamat varat tulevat todennäköisesti kahteen kertaan verotetuksi, sillä jos työntekijä sijoittaa vakuutukseen ansiotulonaan saamia varoja, ne on jo verotettu ansiotuloa saataessa ja tulla verottamaan vielä uudestaan, kun vakuutussäästöä aikanaan nostetaan, sillä työntekijän eläkevakuutukseen suorittamat maksut verotetaan hänen eläketuloon²⁸².

Verokohtelu on sinällään erikoinen, sillä vapaaehtoisen kollektiivisen eläkevakuutuksen verotus muistuttaa paljolti pakollista eläkevakuuttamista, jossa työnantajan tekemistä vakuutusmaksuista ei muodostu työntekijälle veronalaista tuloa, ja maksuosuus on kokonaisuudessaan vähennyskelpoinen työntekijän ansiotuloverotuksessa²⁸³. Toisaalta työntekijän itse ottamaan yksilölliseen eläkevakuutukseen tehtyjen maksujen vähennyskelpoisuudella on TVL 54 d §:ssä asetettu sama 5 000 euron raja, jonka seurauksena tällaisenkin eläkevakuutuksen tuottoon voi kohdistua osittaista kaksinkertaista verotusta, jos maksuja maksetaan vähennyskelpoista määrää enemmän²⁸⁴. Siten ratkaisun, jossa työnantajan kustantama eläkevakuutus voi tulla kahteen kertaan verotetuksi, kun vakuutukseen liittyy työntekijän oma maksuosuus, voidaan katsoa johtuvan siitä, että verokohtelu on haluttu pitää samanlaisena verrattuna työntekijän itse ottamaan yksilölliseen eläkevakuutukseen tehtyjen maksujen verokohteluun.

---

²⁸¹ Andersson – Linnakangas – Frände 2016, s. 306, HE 200/1992, s. 32–33 ja 41 sekä Nuotio 2021, s. 533.

²⁸² Särkikangas, Vuosi 2011, KVL 44/2011, Kommentit, Kommentaari.

²⁸³ Nykänen – Nieminen, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 5 luku Ansiotulosta tehtävät vähennykset, Puhtaasta ansiotulosta valtion- ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset, TVL 96a § (20.8.2004/772) Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut.

²⁸⁴ Nykänen – Nieminen, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 3 luku Pääomatulosta tehtävät vähennykset, TVL 54d § (29.12.2009/1741) Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissäästämissopimuksen maksut, 1 momentti.

6 Johtopäätökset

On tärkeää tunnistaa minkälaisin edellytyksin työnantajan maksamat vapaaehtoiset eläkevakuutusmaksut voivat olla työntekijälle verovapaita, sillä vapaaehtoisien eläkevakuutuksien hyödyntäminen työntekijöiden sitouttamis- ja kannustinkeinona sekä niiden houkuttelevuus työntekijöille perustuu muun muassa siihen lähtökohtaan, ettei eläkevakuutusmaksuja veroteta työntekijän veronalaisena tulona vielä vakuutusmaksuja maksettaessa. Siten työnantajat voivat eläkevakuutusten kautta, tuloverolaissa esitettyjen verovapauden edellytysten rajoissa, maksaa työntekijöilleen palkanluonteista etuutta eläkevakuutusmaksujen muodossa, mutta maksujen verotus lykkääntyy vasta siihen hetkeen, kun työntekijä saa varat hallintaansa eli kun eläkettä aletaan vakuutuksesta reaalisesti maksamaan²⁸⁵. Vakuutusmaksujen verovapauden edellytyksiin liittyvän oikeustilan voidaan katsoa vakiintuneen, sillä palkanmaksun korvaamista koskevia ratkaisuja lukuun ottamatta viimeisin eläkevakuutusmaksujen muita verovapauden edellytyksiä koskeva korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu on vuodelta 2019 ja sitä edeltävä vuodelta 2010.

Myös yksilöllisen ja kollektiivisen eläkevakuutuksen väliset erot ovat tärkeä tunnistaa, sillä niihin kumpaankin tehtyjen vakuutusmaksujen verovapautteen liittyy omat erityisedellytyksensä. Koska työnantajan ottamaan vapaaehtoiseen kollektiiviseen eläkevakuutukseen tehtyihin vakuutusmaksuihin ei kytkeydy niin useita verovapauden edellytyksiä kuin yksilöllisiin eläkevakuutuksiin, kuten tutkielmassa tunnistetut, yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvät tuloverolain (TVL) 68.2 §:n mukainen eläkevakuutusmaksujen määrällinen rajoitus, TVL 54 d.2 §:n 2 kohdan mukaiset eläkeikärajoitukset, TVL 54 d.4 §:n mukainen eläkkeen takaisinmaksuaikaa ja määrää koskeva rajoitus sekä TVL 68.5 §:n Euroopan talousalueen ulkopuolelta otettuun vakuutukseen liittyvät rajoitukset, kollektiivisia eläkevakuutuksia voidaan niiden joustavuuden takia pyrkiä käyttämään yksilöllisiin tarkoituksiin eli yksilöllisten eläkevakuutusten tapaan. Siten tärkeimmäksi kollektiivisen eläkevakuutuksen vakuutusmaksujen verovapauden edellytykseksi on tutkiel-

---

²⁸⁵ *Nykänen – Nieminen*, III OSA Tulon veronalaisuus ja tulosta tehtävät vähennykset, 4 luku Ansiotulon veronalaisuus, Eräät työsuhteeseen liittyvät tai työtuloon rinnastettavat ansiotulot, TVL 68 § (20.8.2004/772) Työnantajan maksamat vakuutusmaksut.

massa tunnistettu vakuutuksen kollektiivisuus. Jos eläkevakuutusta ei täytä kollektiivisuuden edellytyksiä, siihen tehtyjen maksujen verovapautta arvioidaan yksilölliseen eläkevakuutukseen liittyvien, tiukempien edellytyksien mukaisesti²⁸⁶.

Tutkielmassa on kuitenkin tunnistettu myös muutamia eläkevakuutusmaksujen verovapauden edellytyksiin liittyviä tulkintaongelmia, joista ensimmäinen liittyy siihen, milloin vakuutusmaksuilla katsotaan korvattavan palkanmaksua. Kyseinen, sekä yksilölliseen että kollektiiviseen eläkevakuutukseen maksettujen vakuutusmaksujen verovapauteen liittyvä edellytys ei perustu suoraan tuloverolakiin, vaan maininta on löydettävissä tuloverolain uudistamista koskevasta hallituksen esityksestä 80/2004²⁸⁷. Tulkintaongelmat liittyvät tutkielman luvussa 2.5 kuvatun mukaisesti erityisesti siihen, miten vallitsevaa oikeus- ja verotuskäytäntöä voidaan perustella, jonka mukaan työnantaja ja työntekijä eivät voi verotuksellisesti tehokkaalla tavalla sopia edes erääntymättömän suorituksen osalta sellaisesta kokonaispalkkasopimuksesta, jossa työntekijä suostuu alentamaan aikaisempaa rahapalkkaansa, jotta tämä summa voidaan sijoittaa vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen. Samanlainen kokonaispalkkasopimus on kuitenkin mahdollista solmia uuden työntekijän kanssa.²⁸⁸ Siten nykyinen oikeus- ja verotuskäytäntö voi johtaa työnantajien osalta työsopimuslain 2:2 §:n yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen vastaiseen toimintamalliin, kun työnantajilla on oikeus- ja verotuskäytännön perusteella kannustin kohdella esimerkiksi samanlaisissa tehtävissä ja asemassa olevia työntekijöitä vapaaehtoisten eläkevakuutusten tarjoamisen osalta eri tavalla vain heidän rekrytointiaikansa perusteella. Tämän ei tietysti voida ajatella olleen lainsäätäjän tarkoitus.

Edellä mainituista syistä palkanmaksun korvaamiseen liittyvää sääntelyä tulisi selkeyttää esimerkiksi mainitsemalla siitä suoraan tuloverolaissa ja määrittelemällä korvaamisen muotoja tarkemmin esimerkiksi lain esitöissä. Tämä voisi lisäksi selkeyttää ratkaisun KHO 2022:72 jälkeistä oikeustilaa, sillä verovapaita päivärahoja ja kilometrikorvauksia koskevassa ratkaisussa katsottiin, että työntekijällä ja työnantajalla oli oikeus solmia kokonaispalkkasopimus, jossa työntekijälle maksettavat päivärahat ja kilometrikorvaukset

---

²⁸⁶ KHO 11.6.2004 T 1422 (ei julk.) ja esim. *Engblom – Adamsson* 2011, s. 242.

²⁸⁷ HE 80/2004, s. 7.

²⁸⁸ KHO 2.12.1992 T 4457 (ei julk.), jossa ei muutettu KVL:n ratkaisua. Kyseessä oli tulevaisuudessa mahdollisesti järjestettävä eläkejärjestely, jonka verokäsittelyä ennakkoratkaisulla haettiin. Myös *Ossa* 2020, s. 299.

olivat työntekijän TVL 71.1 §:n mukaisia verovapaita tuloja, vaikka ne vaikuttivat alentavasti hänelle maksettavaan palkan määrään. Ratkaisu ei tutkielman luvussa 2.5 kuvatun mukaisesti vastaa vapaaehtoisia eläkevakuutuksia koskevaa oikeustilaa.

Toinen esille nostettava tulkintaongelma, joka liittyy tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen, on se, kuinka työnantajan maksamasta eläkevakuutuksesta saatavaa eläkettä tulisi verottaa, jos eläkevakuutukseen tehdyt vakuutusmaksut on katsottu työntekijän veronalaiseksi ansiotuloksi jo työnantajan vakuutusmaksuja maksaessa. Kuten tutkielman luvussa 5.2 on todettu, asiasta ei ole nimenomaista mainintaa tuloverolaissa, vaan nykyinen verokohtelu perustuu kahteen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun KHO 2018:37 ja 2020:120. Ratkaisut eivät kuitenkaan anna tyhjentävää vastausta siihen, missä kaikissa tilanteissa työnantajan ottamasta vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta maksettava eläke jää tuloverotuksen ulkopuolelle jo aikaisemmin työntekijällä verotettujen eläkevakuutusmaksujen määrään asti. Siten tutkielmassa on nostettu esimerkkeinä esiin seuraavat tilanteet, joiden verokohtelusta ei ole tällä hetkellä korkeimman hallinto-oikeuden kannanottoa:

1. Kun yksilölliseen eläkevakuutukseen maksetaan alle 8 500 euroa verovuodessa, mutta vakuutus ei täytä TVL 68 §:n edellytyksiä esimerkiksi eläkeiän tai vakuutuksen ottajan osalta. Tällöin maksut ovat kokonaisuudessaan työntekijän veronalaista ansiotuloa.
2. Kun vakuutusmaksuilla on korvattu palkanmaksua työsuhteessa oltaessa, jolloin maksut ovat myös kokonaisuudessaan työntekijän veronalaista ansiotuloa.

Tulkintaa, jossa ratkaisuista KHO 2018:37 ja 2020:120 luettavaa oikeusohjetta tulisi soveltaa myös edellä esitettyihin esimerkkeihin on perusteltu muun muassa sillä, että saman tulon kaksinkertainen verotus ei kuulu tuloverolain tulokäsitteen piiriin. Siten, vaikka nimenomaisia säännöksiä eläkkeen verovapaudesta ei ole, ratkaisuista luettavan oikeusohjeen tulisi päteä näihinkin esimerkkeihin.²⁸⁹ Tulkintaa on perusteltu myös konfiskatorisen verotuksen kiellon ja vero-oikeuden yhden perusperiaatteen, veronmaksukyvyyn periaatteen, horisontaalisen oikeudenmukaisuuden kannalta²⁹⁰. Oikeusvarmuuden lisäämiseksi olisi kuitenkin hyvä, että asiasta olisi nimenomaiset säännökset.

---

²⁸⁹ Nuotio 2021, s. 544–545, Penttilä 2020, s. 6 ja Urpilainen 2018, s. 6.

²⁹⁰ Penttilä 2020, s. 3–4, alaviite 5 ja Rabinä – Myllymäki – Myrsky 2019, s. 19–20.

Tutkielmassa on keskitytty tarkastelemaan työnantajan maksamien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen ja vakuutuksesta myöhemmin maksettavan eläkkeen verokohtelua työntekijän henkilökohtaisessa verotuksessa. Tästä huolimatta, tutkielmassa on myös tuotu esiin työnantajan näkökulmaa vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen vähennyskelpoisuudesta työnantajan verotuksessa sekä työnantajan velvollisuudesta suorittaa työnantajamaksuja vapaaehtoisista eläkevakuutusmaksuista²⁹¹. Tutkielmassa ei kuitenkaan sen rajallisen sivumäärän vuoksi ole päästy tarkastelemaan työnantajan maksamien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen verokohtelua kansainvälisestä näkökulmasta. Siten tästä voisi löytyä mielenkiintoinen tutkimusaihe esimerkiksi työntekijöiden kansainvälisestä liikkuvuudesta johtuvien tilanteiden seurauksena.

---

²⁹¹ Ks. esim. *Engblom et al.* 2021, s. 351–353, HE 80/2004, s. 1 ja *Kukkonen – Walden* 2020, s. 110.